

ÍNDICE

• CARACTERÍSTICAS EVOLUTIVAS DOS NENOS/AS	4
• OBXECTIVOS XERAIS DA ETAPA	4
• COMPETENCIAS BÁSICAS DA ETAPA	5
• OBXECTIVOS DE ETAPA POR ÁREA	6
• COÑECEMENTO DO MEDIO	6
• OBXECTIVOS DA ETAPA	6
• OBXECTIVOS DE 1º CICLO	8
• CONTIDOS DO 1º CICLO	9
• COMPETENCIAS BÁSICAS	11
• CRITERIOS DE AVALIACIÓN	13
• EDUCACIÓN ARTÍSTICA	15
• OBXECTIVOS DA ETAPA	15
• OBXECTIVOS DE 1º CICLO	16
• CONTIDOS DO 1º CICLO	17
• COMPETENCIAS BÁSICAS	20
• CRITERIOS DE AVALIACIÓN	22
• EDUCACIÓN FÍSICA	23
• OBXECTIVOS DA ETAPA	23
• OBXECTIVOS DE 1º CICLO	24
• CONTIDOS DO 1º CICLO	24
• COMPETENCIAS BÁSICAS	26
• CRITERIOS DE AVALIACIÓN	27
• LINGUA GALEGA	29
• OBXECTIVOS DA ETAPA	30
• OBXECTIVOS DE 1º CICLO	30
• CONTIDOS DO 1º CICLO	31
• COMPETENCIAS BÁSICAS	32
• CRITERIOS DE AVALIACIÓN	34
• LINGUA CASTELÁ	36
• OBXECTIVOS DA ETAPA	36
• OBXECTIVOS DE 1º CICLO	36
• CONTIDOS DO 1º CICLO	37

•	COMPETENCIAS BÁSICAS	39
•	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	40
•	LINGUA ESTRANXEIRA	42
•	OBXECTIVOS DA ETAPA	42
•	OBXECTIVOS DE 1º CICLO	43
•	CONTIDOS DO 1º CICLO	43
•	COMPETENCIAS BÁSICAS	45
•	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	46
•	MATEMÁTICAS	48
•	OBXECTIVOS DA ETAPA	48
•	OBXECTIVOS DE 1º CICLO	49
•	CONTIDOS DO 1º CICLO	50
•	COMPETENCIAS BÁSICAS	52
•	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	54
•	RELIXIÓN E MORAL CATÓLICA	56
•	OBXECTIVOS DA ETAPA	56
•	OBXECTIVOS DE 1º CICLO	57
•	CONTIDOS DO 1º CICLO	58
•	COMPETENCIAS BÁSICAS	58
•	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	61
•	METODOLOXÍA:	62
•	AGRUPAMENTO DOS ALUMNOS/AS	65
•	ORGANIZACIÓN DOS ESPAZOS	66
•	ORGANIZACIÓN DO TEMPO	67
•	MATERIAIS E RECURSOS	68
•	AVALIACIÓN	69
•	ATENCIÓN Á DIVERSIDADE	73
•	PLAN DE LECTURA NO CURRÍCULO DA ETAPA PRIMARIA	78
•	EDUCACIÓN EN VALORES	84
•	A ORIENTACIÓN E A FUNCIÓN TITORIAL	86

CARACTERÍSTICAS EVOLUTIVAS DOS NENOS/AS DE PRIMEIRO CICLO

O período de idade comprendido entre os seis e os oito anos que se corresponde co primo ciclo de Educación Primaria, está caracterizado por unha serie de trazos evolutivos que afectan ao desenvolvemento motriz, socio-afectivo e cognitivo dos nenos.

- **Desenvolvemento motriz.** Os nenos forman a súa propia imaxe corporal a través da interacción co mundo. Ademais, neste período, afírmase a lateralidade, así como a organización espazo-temporal que facilita a orientación espacial.
- **Desenvolvemento socio-afectivo.** Os nenos inician un maior achegamento aos compañeiros e presentan unha maior dependencia deles. Tamén aumenta o interese polos xogos regrados, en que se comparten normas cos outros.
- **Desenvolvemento cognitivo.** Os nenos encóntranse nunha etapa intermedia do período preoperatorio, no que se preparan e organizan as operacións lóxico-concretas.

OBXECTIVOS XERAIS DA ETAPA

Os obxectivos da educación primaria estarán encamiñados ao logro da adquisición, por parte de todo o alumnado, das capacidades que permitan:

- ✓ Coñecer e apreciar os valores e as normas de convivencia, aprender a obrar de acordo con elas, prepararse para o exercicio activo da cidadanía e respectar os dereitos humanos, así como o pluralismo propio dunha sociedade democrática.
- ✓ Desenvolver hábitos de traballo individual e de equipo, de esforzo e de responsabilidade no estudio, así como actitudes de confianza en si mesmo, sentido crítico, iniciativa persoal, curiosidade, interese e creatividade na aprendizaxe.
- ✓ Adquirir habilidades para a prevención e para a resolución pacífica de conflitos que lle permitan desenvolverse con autonomía no ámbito familiar e doméstico, así como nos grupos sociais con que se relaciona.
- ✓ Coñecer, comprender e respectar as diferentes culturas e as diferenzas entre as persoas, a igualdade de dereitos e oportunidades de homes e de mulleres e a non-discriminación de persoas con discapacidade.
- ✓ Coñecer e utilizar de xeito apropiado a lingua galega, a lingua castelá e desenvolver hábitos de lectura.
- ✓ Adquirir en, polo menos, unha lingua estranxeira a competencia comunicativa básica que lle permita expresar e comprender mensaxes sinxelas e desenvolverse en situacións cotiás.

- ✓ Desenvolver as competencias matemáticas básicas e iniciarse na resolución de problemas que requiran a realización de operacións elementais de cálculo, coñecementos xeométricos e estimacións, así como ser capaz de aplicalos a situacións da súa vida cotiá.
- ✓ Coñecer e valorar o seu contorno natural, social e cultural, así como as posibilidades de acción e de coidado deste, con especial atención á singularidade de Galicia. Coñecer mulleres e homes que realizaron achegas importantes á cultura e sociedade galegas.
- ✓ Iniciarse na utilización, para a aprendizaxe, das tecnoloxías da información e da comunicación, desenvolvendo un espírito crítico ante as mensaxes que recibe e elabora.
- ✓ Utilizar diferentes representacións e expresións artísticas e iniciarse na construción de propostas visuais.
- ✓ Valorar a hixiene e a saúde, aceptar e aprender a coidar o propio corpo e o dos outros, respectar as diferenzas e utilizar a educación física e o deporte como medios para favorecer o desenvolvemento persoal e social.
- ✓ Coñecer e valorar a flora e a fauna, en especial a presente na Comunidade Autónoma de Galicia, e adoptar modos de comportamento que favorezan o seu coidado.
- ✓ Desenvolver as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, o valor da corresponsabilidade no traballo doméstico e no coidado das outras persoas, así como unha actitude contraria á violencia, aos prexuízos de calquera tipo e aos estereotipos sexistas.
- ✓ Fomentar a educación viaria e actitudes de respecto que incidan na prevención dos accidentes de tráfico.

COMPETENCIAS BÁSICAS DA ETAPA.

QUE SE ENTENDE POR COMPETENCIA BÁSICA.

Enténdese por competencia a capacidade de poñer en práctica dunha forma integrada, en contextos e situacións diferentes, os coñecementos, as habilidades e as actitudes persoais adquiridas.

O concepto de competencia inclúe tanto os coñecementos teóricos como as habilidades o coñecementos prácticos e as actitudes. Vai máis alá do saber e do saber facer ou aplicar, porque inclúe tamén o saber ser ou estar.

No marco da proposta realizada pola Unión Europea, identificáronse oito competencias básicas:

1. **Competencia en comunicación lingüística.**
2. **Competencia matemática.**
3. **Competencia no coñecemento e a interacción co medio físico.**

4. Tratamento da información e competencia dixital.
5. Competencia social e cidadá.
6. Competencia cultural e artística.
7. Competencia para aprender a aprender.
8. Autonomía e iniciativa persoal.

As competencias básicas teñen as seguintes características:

- ✓ **Promoven o desenvolvemento de capacidades máis que a asimilación de contidos**, aínda que estes sempre están presentes á hora de concretarse as aprendizaxes.
- ✓ **Teñen en conta o carácter aplicativo das aprendizaxes**, xa que se entende que unha persoa "competente" é aquela capaz de resolver os problemas propios do seu ámbito de actuación.
- ✓ **Fundaméntanse no seu carácter dinámico**, xa que se desenvolven de maneira progresiva e poden ser adquiridas en situacións e institucións formativas diferentes.
- ✓ **Teñen un carácter interdisciplinar e transversal**, xa que integran aprendizaxes procedentes de diversas disciplinas académicas.
- ✓ **Son un punto de encontro entre a calidade e a equidade**. Por unha parte, con elas inténtase garantir unha educación que dea resposta ás necesidades reais da época en que vivimos (calidade). Por outra parte, preténdese que sexan asumidas por todo o alumnado, de maneira que sirvan de base común a todos os cidadáns e cidadás (equidade).
- ✓ **Son adquiridas tendo como referencia os obxectivos e contidos das diferentes áreas**.
- ✓ **Son elementos referentes non só para as materias do currículo , senón tamén para:**
 - A organización do centro.
 - O regulamento de réxime interno.
 - O funcionamento da biblioteca.
 - A alfabetización dixital.

As competencias básicas son, pois, aqueles coñecementos, destrezas e actitudes que todos os individuos necesitan para a súa realización e desenvolvemento persoal, para a súa inclusión na sociedade e para a súa incorporación ao mundo do emprego. As competencias deberíanse ter adquirido ao final da ensinanza obrigatoria, e terían que constituír a base dunha continua aprendizaxe ao longo de toda a vida.

OBXECTIVOS DE ETAPA / COÑECEMENTO DO MEDIO

A ensinanza do Coñecemento do medio na etapa de Educación Primaria terá como obxectivo o desenvolvemento das seguintes capacidades:

- ✓ Comportarse de acordo cos hábitos de saúde e coidado persoal que derivan do coñecemento do corpo humano, amosando unha actitude de aceptación e de respecto polas diferenzas individuais (idade, sexo, etnia, características físicas, personalidade).
- ✓ Identificar e analizar as características, organización e interaccións de aspectos relevantes do contorno natural, social e cultural, progresando no dominio de ámbitos espaciais cada vez máis complexos.
- ✓ Promover un sentimento positivo de pertenza aos grupos sociais de referencia: a unha familia, a unha escola... a unha comunidade nacional (Galicia), a un Estado (España), a unha cultura europea e a unha universal, desde posicións solidarias e respectuosas con outras culturas a partir da propia identidade.
- ✓ Identificar o patrimonio natural, cultural, histórico e artístico galego diferenciándoo do doutras comunidades, identidades e Estados e participando na súa defensa e conservación.
- ✓ Recoñecer, valorar e apreciar a existencia de identidades sociais e culturais diversas con características propias e singulares (costumes, lingua, intereses, celebracións...), tomando conciencia da súa pertenza a unha delas e respectando as outras no marco dos dereitos recoñecidos ás persoas nas declaracións universais e nos documentos legislativos.
- ✓ Identificar, suscitar e resolver interrogantes e problemas relacionados co contorno usando estratexias de busca, selección e tratamento da información, formulación de hipóteses, comprobación delas, exploración de solucións alternativas e reflexión sobre o propio proceso de aprendizaxe, e tamén mantendo unha actitude crítica ante as fontes de información.
- ✓ Expresar e comunicar os contidos da área de xeito persoal e creativo, seleccionando e interpretando datos, procesos, feitos, etc. e integrando códigos diversos (numéricos, gráficos, cartográficos, artísticos, lingüísticos) procedentes das diferentes linguaxes.
- ✓ Participar activamente no traballo de grupo planificando e realizando tarefas conxuntas, dialogando e argumentando as propias opinións e contrastándoas coas das outras persoas e adoptando un comportamento responsable, construtivo, comprometido e solidario, respectando as regras de organización pactadas e os principios básicos do funcionamento democrático.
- ✓ Identificar, analizar e valorar criticamente a intervención humana no medio e o seu impacto a curto e a longo prazo, adoptando o compromiso individual e colectivo de actuar na defensa, conservación e recuperación do medio natural e do patrimonio cultural.
- ✓ Recoñecer no medio natural, social e cultural, cambios e transformacións relacionados co paso do tempo e indagar algunhas relacións de simultaneidade e sucesión para aplicar estes coñecementos á comprensión doutros momentos históricos.
- ✓ Planificar e realizar proxectos e aparellos sinxelos relacionados coa vida cotiá e familiar cunha finalidade previamente establecida, utilizando os coñecementos das propiedades elementais dalgúns materiais, substancias e obxectos.

- ✓ Analizar máquinas e aparellos diversos do contorno (de uso doméstico, laboral...) identificando algúns elementos constitutivos e formas de enerxía necesarias, valorando a contribución da ciencia e da técnica na mellora das condicións de vida familiares e sociais.
- ✓ Utilizar de xeito responsable e creativo as TIC e o material relacionado coa experimentación e co traballo de campo para aprender a aprender, para obter información e para compartir coñecementos.

OBXECTIVOS DE PRIMEIRO CICLO / COÑECEMENTO DO MEDIO

- Identificar as partes do corpo humano. Observar as partes do corpo que permiten a relación co medio.
- Observar as igualdades e diferenzas entre as persoas. Aceptar o propio corpo e o das demais persoas coas súas limitacións e posibilidades.
- Identificar e describir os alimentos diarios necesarios. Analizar os usos e costumes na alimentación diaria.
- Valorar os aspectos que inflúen nunha vida saudable: a correcta respiración, alimentación variada e equilibrada, a hixiene persoal, o exercicio, o descanso e a adecuada utilización do tempo de lecer.
- Identificar animais e plantas do contorno. Clasificar os seres vivos do contorno segundo criterios observables e variados.
- Identificar os diferentes ámbitos aos cales se pertence: familia, escola, aldea/vila/barrio e cidade, Galicia.
- Recoñecer a diversidade de familias. Valorar a importancia da participación e da corresponsabilidade nas tarefas domésticas.
- Valorar a importancia do intercambio comunicativo no grupo, do diálogo como recurso para a xestión dos conflitos e do respecto aos acordos adoptados. Recoñecer os dereitos e deberes das persoas
- Participar en festas, xogos e costumes populares propios da localidade, da bisbarra e de Galicia.
- Recoñecer diferentes profesións evitando estereotipos sexistas.
- Identificar os medios de transporte. Responsabilidade no cumprimento das normas básicas de seguridade viaria.
- Utilizar técnicas sinxelas para orientarse mediante a observación do medio físico e humano.
- Introducirse no uso de planos da escola, da casa ou da localidade.
- Observar directamente dalgúns fenómenos atmosféricos e buscar as primeiras formas de representación. Elaborar gráficos non estandarizados de temperaturas e de datos climáticos.
- Percibir o paso do tempo: o día e a noite, as estacións do ano.
- Recoñecer a presenza da auga e do aire no medio físico. Usar responsablemente a auga na vida cotiá e valorar a importancia dun aire limpo para a vida.
- Utilizar as nocións básicas de tempo (antes-despois, pasado-presente-futuro, duración) e das unidades de medida (día, semana, mes, ano) en feitos cotiáns e propios.
- Fomentar o hábito de consulta de fontes de información variadas (dicionarios, enciclopedias, revistas, monografías) para resolver situacións problemáticas da vida

cotiá (guía telefónica, teléfonos habituais de emerxencia, planos da poboación, rede de autobuses, etc.).

CONTIDOS DE PRIMEIRO CICLO / COÑECEMENTO DO MEDIO

• **Bloque 1. Os seres humanos e a saúde.**

- Identificación do home e da muller como seres vivos. Comparación cos outros seres vivos.
- Identificación das partes do corpo humano. Observación das partes do corpo que permiten a relación co medio.
- Observación de igualdades e diferenzas entre as persoas. Aceptación do propio corpo e do das demais persoas coas súas limitacións e posibilidades.
- Recoñecemento da respiración e da nutrición como funcións vitais.
- Identificación e descrición de alimentos diarios necesarios. Análise de usos e costumes na alimentación diaria.
- Valoración de aspectos que inflúen nunha vida saudable: a correcta respiración, alimentación variada e equilibrada, a hixiene persoal, o exercicio, o descanso e a adecuada utilización do tempo de lecer.
- Identificación e verbalización de emocións (medo, tristeza, enfado, ledicia) e sentimentos propios e alleos.
- Fomento de hábitos de prevención de enfermidades e de accidentes domésticos e identificación de comportamentos apropiados de actuación cando se producen.

• **Bloque 2. As plantas e os animais.**

- Identificación das características dos seres vivos e das súas funcións vitais. Diferenzas entre seres vivos e obxectos inertes.
- Observación dun ser vivo no seu medio natural ou reproducindo o medio na aula (acuario, plantación), rexistro elemental da observación e contraste dos datos entre compañeiras e compañeiros.
- Observación directa de animais e de plantas con instrumentos apropiados e con medios audiovisuais e tecnolóxicos.
- Identificación de animais e de plantas do contorno. Clasificación dos seres vivos do contorno segundo criterios observables e variados.
- Identificación das características e comportamentos de animais e de plantas para adaptarse ao seu medio.
- Valoración da responsabilidade no coidado de plantas e de animais domésticos. Respecto polos seres vivos do contorno.
- Comunicación das experiencias realizadas utilizando diferentes linguaxes (oral, escrita, gráfica non convencional, iconográfica, fotográfica).

• **Bloque 3. A vida en sociedade.**

- Identificación dos diferentes ámbitos aos cales se pertence: familia, escola, aldea/vila/barrio e cidade, Galicia.

- Recoñecemento da diversidade de familias. Valoración da importancia da participación e da corresponsabilidade nas tarefas domésticas.
 - Identificación das persoas que compoñen a comunidade educativa: recoñecemento das súas tarefas e responsabilidades. Valoración da importancia da participación activa na aula e no centro.
 - Valoración da importancia do intercambio comunicativo no grupo, do diálogo como recurso para a xestión dos conflitos e do respecto aos acordos adoptados. Recoñecemento dos dereitos e deberes das persoas.
 - Descubrimento e observación das manifestacións e do patrimonio cultural galego como mostra de diversidade e riqueza.
 - Participación en festas, xogos e costumes populares propios da localidade, da bisbarra e de Galicia.
 - Recoñecemento de diferentes profesións evitando estereotipos sexistas.
 - Identificación de elementos da organización e de funcionamento da escola e valoración da importancia da participación na aula e no centro.
 - Descubrimento de formas de organización no contorno próximo.
 - Identificación dos medios de transporte. Responsabilidade no cumprimento das normas básicas de seguridade viaria.
 - Iniciación á recolla de datos e de información e análise de imaxes relacionadas co contorno social próximo para ampliar o coñecemento sobre o medio; realizar un cartafol, un mural, unha exposición de centro, unha maqueta...
- **Bloque 4. O medio físico: espazo e materiais.**
- Utilización de técnicas sinxelas para orientarse mediante a observación do medio físico e humano.
 - Observación, descrición e representación sinxela do espazo habitual. Introducción ao uso de planos da escola, da casa ou da localidade. Deseño de planos non convencionais. Elaboración de maquetas simples con identificación de espazos e funcións.
 - Observación da paisaxe próxima e identificación dalgúns formas de relevo. Representación do observado mediante debuxos e maquetas sinxelas. Identificación dalgúns exemplos familiares da acción humana no contorno (presas, devasas, canteiras, estradas, pontes).
 - Observación e exploración dalgún aspecto do contorno próximo a partir dun tema de interese acordado polo alumnado coa finalidade de realizar un *dossier*, un texto expositivo curto, un folleto, un mapa mental.
 - Observación directa dalgúns fenómenos atmosféricos e busca das primeiras formas de representación. Elaboración de gráficos non estandarizados de temperaturas e de datos climáticos.
 - Observación e descrición da lúa, das estrelas e do sol.
 - Percepción do paso do tempo: o día e a noite, as estacións do ano.
 - Exploración de materiais e obxectos do contorno para descubrir a súa orixe, a súa utilidade, as súas propiedades (cor, dureza, fragilidade, flexibilidade, flotación), clasificalos, analízalos, etc.
 - Realización de experiencias con algunhas propiedades da auga e comunicación dos resultados utilizando diferentes linguaxes.
 - Recoñecemento da presenza da auga e do aire no medio físico. Uso responsable da auga na vida cotiá e valoración da importancia dun aire limpo para a vida.
 - Participación en tarefas de redución, reutilización e reciclaxe de residuos da escola para contribuír á conservación e mellora do medio natural.

- Observación e exploración para obter información e realizar traballos sinxelos sobre algún ecosistema acuático ou terrestre do contorno próximo.
 - Observación dos efectos da aplicación dunha forza. Realización de experiencias sinxelas para analizar efectos das forzas sobre obxectos e movementos cotiáns.
 - Identificación de fontes sonoras no contorno próximo. Valoración da importancia do silencio. Identificación do ruído como unha forma de contaminación (acústica).
- **Bloque 5. O paso do tempo.**
 - Utilización das nocións básicas de tempo (antes-despois, pasado-presente-futuro, duración) e das unidades de medida (día, semana, mes, ano) en feitos cotiáns e propios.
 - Observación dos cambios nas persoas ao longo do tempo. Recoñecemento das diversas etapas da vida.
 - Realización de traballos sobre a historia persoal e familiar previa, investigación na propia familia utilizando fontes orais e iconográficas e/ou fotográficas. Elaboración de árbores xenealóxicas.
 - Utilización de fotos ou outras imaxes, para investigación sobre outros tempos. Ordenación delas seguindo criterio temporal e elaboración de álbums.
 - Observación dos cambios sociais, ciclos agrícolas, hábitos e costumes ao longo do ano.
 - **Bloque 6. Máquinas, aparellos e tecnoloxías.**
 - Observación e clasificación (con criterios variados e consensuados) de aparellos e máquinas sinxelas do contorno identificando a súa utilidade.
 - Observación do funcionamento de aparellos domésticos e da escola, das partes que os compoñen e da enerxía que necesitan para funcionar. Identificación de elementos que poidan xerar risco e adopción de comportamentos que contribúan á seguridade persoal e das demais persoas.
 - Hábito de consulta de fontes de información variadas (dicionarios, enciclopedias, revistas, monografías) para resolver situacións problemáticas da vida cotiá (guía telefónica, teléfonos habituais de emerxencia, planos da poboación, rede de autobuses, etc.).
 - Manexo de aparellos sinxelos (teléfono, espremedor, crebanoces, etc.). Valoración das habilidades manuais implicadas no manexo de ferramentas e aparellos domésticos superando os estereotipos sexistas.
 - Identificación de materiais de obxectos e aparellos de uso cotián (lapis, xoguete, tesoiras, afialapis).
 - Recoñecemento de aspectos tecnolóxicos no ambiente doméstico, na escola e no contorno.
 - Identificación dos compoñentes básicos dun ordenador. Iniciación no seu uso. Coidado dos recursos informáticos.
 - Montaxe e desmontaxe de xogos e obxectos sinxelos relacionados coa vida cotiá. Construción de estruturas simples a partir de pezas modulares (pontes, escaleiras, obxectos de decoración, caixas, etc.).

DESENVOLVEMENTO DA COMPETENCIA NO COÑECEMENTO E A INTERACCIÓN CO MUNDO FÍSICO

Para lograr a adquisición desta competencia, o alumno/a debe:

- Ser capaz de explicar como funciona o corpo humano, co fin de actuar para previr enfermidades e conservar a saúde propia e a dos demais.
- Ser capaz de reflexionar criticamente e de manifestar actitudes responsables sobre o medio natural.
- Ser capaz de aplicar coñecementos científicos para explicar o mundo físico e resolver problemas da vida cotiá.
- Ser capaz de explicar con criterios científicos o funcionamento dos seres vivos e a súa interacción co medio natural e cos seres humanos.
- Ser capaz de comprender as características das paisaxes e de distintos contornos para valorar a súa diversidade e para orientarse no espazo próximo.

DESENVOLVEMENTO DA COMPETENCIA SOCIAL E CIDADÁ

Para lograr a adquisición desta competencia, o alumno/a debe:

- Ser capaz de entender a organización social e económica nos contornos máis próximos, para participar como cidadán activo na vida social.
- Ser capaz de recoñecer feitos e personaxes do pasado, para comprender o presente no seu contorno máis próximo.
- Ser capaz de comprender e valorar a realidade social, para convivir de forma tolerante e solidaria.

CONTRIBUCIÓN DA ÁREA DE COÑECEMENTO DO MEDIO AO DESENVOLVEMENTO DOUTRAS COMPETENCIAS BÁSICAS

Competencia en comunicación lingüística.

Na área de Coñecemento do medio preséntanse numerosas lecturas, tanto de divulgación científica como doutras clases, para desenvolver a competencia lectora. Ademais, exercítanse as habilidades de comunicación oral a través de actividades de intercambio de opinións, narración de experiencias persoais e exposición oral de diversos temas.

Competencia matemática.

Desde Coñecemento do medio, de maneira especial nos temas relacionados coas Ciencias físicas e coa Xeografía, contribúese ao desenvolvemento da competencia matemática propoñendo a interpretación e a expresión matemática dos feitos e dos fenómenos. En primeiro ciclo trabállanse principalmente nocións relacionadas coa medida do tempo e da distancia.

Tratamento da información e competencia dixital.

Esta área contribúe ao tratamento da información a través de múltiples actividades de observación e descrición da realidade, ao igual que de clasificación de información en distintos formatos -táboas, fichas, escritos...-. Por outra parte, nesta área faise unha introdución ao ordenador e o seu funcionamento.

Competencia cultural e artística.

Desde a área de Coñecemento do medio favorécese o coñecemento e a valoración de expresións culturais doutras sociedades e doutros momentos históricos. Contribúese ao desenvolvemento desta competencia, na medida en que a observación sistemática de fotografías e ilustracións forma parte das habilidades propias da educación artística. Na área de Coñecemento do medio tamén se realizan diversas actividades de creación plástica e axúdase ao desenvolvemento desta competencia a través dunha coidadosa selección, desde a perspectiva estética, das ilustracións e as fotografías.

Competencia para aprender a aprender

Nesta área trabállanse diferentes técnicas para seleccionar, organizar, interpretar e memorizar información. Ao final das unidades dáselles aos alumnos/as a oportunidade de resumir, de maneira guiada, o que se aprendeu. Ademais, propóñense repazos periódicos.

Autonomía e iniciativa persoal.

En Coñecemento do medio, as múltiples actividades de aplicación de coñecementos e de solución de problemas da vida diaria promoven o desenvolvemento desta competencia. Igualmente, a forma como están redactados os textos e as actividades permite que os alumnos realicen o seu traballo de forma autónoma. Por outra parte, moitos dos coñecementos que adquiren refírense a modos de vida saudables, dieta equilibrada, etc. Estes coñecementos terán aplicación antes ou despois na súa vida diaria.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN / COÑECEMENTO DO MEDIO

1. Identificar semellanzas e diferenzas entre as persoas valorando a diversidade.

Avaliarase a capacidade para recoñecer partes do propio corpo, aceptándoo e respectando as diferenzas.

2. Identificar e describir algúns recursos fundamentais para os seres vivos (auga, aire), e a súa relación coa vida das persoas, tomando conciencia da necesidade do seu uso responsable.

Este criterio de avaliación pretende coñecer a capacidade para observar, describir e explicar algúns compoñentes do medio (aire, auga...) recoñecendo a súa importancia para a vida das persoas. Apreciarase tamén a capacidade do alumnado para valorar a necesidade da adopción de medidas de protección do medio por parte de todas as persoas.

3. Recoñecer e clasificar con criterios elementais os seres vivos máis relevantes do contorno do alumnado, utilizando instrumentos e procedementos adecuados.

Este criterio trata de avaliar a capacidade para establecer criterios elementais de clasificación (tamaño, cor, forma de desprazarse, alimentación) e identificar animais e

plantas pola súa pertenza a algunha das categorías establecidas, utilizando instrumentos adecuados e amosando respecto pola natureza e polo material.

Valorarase tamén a utilización guiada de diversas fontes de información e a capacidade de usala para realizar esas clasificacións, transferindo os datos a outros seres vivos.

4. Valorar positivamente a práctica de determinados hábitos asociados á hixiene, á alimentación equilibrada, ao exercicio físico e ao descanso.

Con este criterio trátase de comprobar que as alumnas e os alumnos identifican e valoran a relación entre o benestar e a práctica de determinados hábitos: alimentación variada, hixiene persoal e exercicio físico.

5. Recoñecer, identificar e poñer exemplos sinxelos sobre as principais profesións e responsabilidades que desempeñan as persoas do contorno.

A través deste criterio trátase de avaliar o grao de coñecemento sobre os traballos das persoas do contorno, a importancia das diferentes profesións, a súa contribución social e a responsabilidade que todas elas requiren, superando os estereotipos sexistas.

6. Recoñecer algunhas manifestacións culturais presentes no ámbito escolar, local e galego, valorando a súa diversidade e riqueza.

Este criterio trata de avaliar o coñecemento das principais manifestacións culturais (festas, xogos, folclore, costumes) da propia localidade e de Galicia, así como a percepción do valor cultural da diversidade. Valorarase, así mesmo, o interese e o respecto ante a presenza doutras linguas e outras realidades culturais no medio escolar.

7. Identificar algúns dos medios de transporte máis comúns do contorno e valorar o seu uso, respectando as normas básicas de seguridade viaria.

Este criterio permitirá avaliar o grao de coñecemento sobre medios de transporte que se utilizan no contorno próximo, así como o coñecemento e respecto das normas básicas de seguridade viaria.

8. Ordenar temporalmente algúns feitos relevantes da vida persoal, familiar ou do contorno próximo.

Por medio deste criterio preténdese medir a capacidade para describir aspectos característicos da vida persoal e familiar con criterios temporais.

9. Identificar e observar diferenzas na composición dos materiais, experimentando e usando instrumentos sinxelos.

Este criterio avalía se as alumnas e os alumnos son quen de identificar propiedades físicas observables como cho, sabor, textura, peso/masa, cor, dureza, estado ou capacidade de disolución na auga, así como de explicar con exemplos concretos e familiares a relación entre as características dalgúns materiais e os usos a que se destinan, partindo dun proceso que implique planificación, experimentación, formulación de hipóteses e obtención de conclusións relevantes.

10. Montar e desmontar obxectos e aparellos simples domésticos e escolares, describindo o

seu funcionamento e o xeito de utilizalos con seguridade.

Téntase avaliar o grao de desenvolvemento de habilidades manuais para montar e desmontar obxectos simples de uso cotián nos ámbitos doméstico e escolar. Tamén se terá en conta a capacidade para explicar o seu funcionamento, a súa utilidade e os riscos que se deben evitar na súa manipulación.

11. Realizar de maneira guiada experimentos sinxelos relacionados co medio familiar e próximo.

Este criterio trata de avaliar a competencia para enfrontarse a unha experimentación sinxela, logo de planificación, observación, formulación de interrogantes que permitan obter información relevante utilizando, se cómpre, instrumentos sinxelos tanto para realizar a observación como para a recolla da información. Valorarase tamén a elaboración guiada de textos escritos básicos, murais, paneis, esquemas ou presentacións para recoller as conclusións.

OBXECTIVOS DE ETAPA / EDUCACIÓN ARTÍSTICA

A ensinanza da Educación artística na etapa de Educación Primaria ten como obxectivo o desenvolvemento das seguintes capacidades:

- ✓ Desenvolver mecanismos de sensibilidade estética e a creación artísticas para promover a percepción e a expresión de ideas, emocións, sentimentos e vivencias.
- ✓ Formar progresivamente o sentido estético persoal como recurso para apreciar e valorar elementos constitutivos das artes e obras verdadeiramente artísticas; desenvolver o xuízo crítico e o posicionamento pluralista na aproximación ás obras artísticas e ás autoras e autores.
- ✓ Indagar nas posibilidades do son, da imaxe e do movemento como elementos de representación e de comunicación e utilizalas para expresar ideas e sentimentos, contribuindo con iso ao equilibrio afectivo e á relación coas demais persoas.
- ✓ Explorar e coñecer materiais e instrumentos diversos e adquirir códigos e técnicas específicas das diferentes linguaxes artísticas para utilizalos con fins expresivos e comunicativos.
- ✓ Aplicar os coñecementos artísticos na observación e na análise de situacións e de obxectos da realidade cotiá e de diferentes manifestacións do mundo da arte e da cultura para comprendelos mellor e formar un gusto propio.
- ✓ Manter unha actitude de busca persoal e colectiva, articulando a percepción, a imaxinación, a indagación e a sensibilidade e reflexionando á hora de realizar e gozar de diferentes producións artísticas.
- ✓ Recoñecer que as diversas manifestacións da arte e da cultura son fonte de coñecemento, foron realizadas por homes e por mulleres e reflicten a súa experiencia e

percepción da vida.

- ✓ Coñecer algunhas das posibilidades dos medios audiovisuais e das tecnoloxías da información e da comunicación en que interveñen a imaxe e o son, e empregalas como recursos para a observación, para a busca de información e para a elaboración de producións propias, xa sexa de forma autónoma ou en combinación con outros medios e materiais.
- ✓ Valorar e compartir manifestacións artísticas do patrimonio cultural galego apreciando a súa riqueza e diversidade e comprometéndose na súa defensa, conservación e difusión.
- ✓ Coñecer e valorar diferentes manifestacións artísticas do patrimonio cultural doutros pobos, colaborando na conservación e renovación das formas de expresión locais e nacionais e estimando o enriquecemento que supón o intercambio con persoas de diferentes culturas que comparten un mesmo contorno.
- ✓ Desenvolver unha relación de autoconfianza coa produción artística persoal, respectando as creacións propias e as das outras persoas, cunha actitude de interese e de admiración polo distinto e/ou novo, sabendo recibir e expresar críticas e opinións, e utilizándoas como recurso para a mellora.
- ✓ Participar activamente en producións artísticas de forma cooperativa, asumindo distintas funcións e colaborando na resolución dos problemas que se presenten para conseguir un produto final o máis satisfactorio posible.
- ✓ Coñecer algunhas das profesións dos ámbitos artísticos, interesándose polas características do traballo das artistas e dos artistas e gozando como público na observación e recreación das súas propias producións.
- ✓ Valorar no contorno próximo as intervencións artísticas das que cumpriría dispor co fin de crear espazos esteticamente agradables que contribúan a mellorar a calidade de vida.

OBXECTIVOS DE PRIMEIRO CICLO / EDUCACIÓN ARTÍSTICA

MÚSICA

- Percibir a diferenza entre son, silencio e ruído e das distintas calidades do son.
- escoitar, explorar e discriminar os sons presentes no contorno natural, cultural e artístico: elementos do contorno que producen son; sons que se poden producir co propio corpo.
- Usar diferentes recursos para o seguimento dunha obra musical: corporais, plásticos, musicogramas...
- Iniciarse no recoñecemento visual e auditivo dalgúns instrumentos musicais, así como de voces masculinas, femininas e infantís, en audicións musicais.
- Expresar oralmente emocións e de sentimentos que esperta unha audición.

- Explorar as posibilidades sonoras e expresivas da voz, do corpo e dos obxectos do contorno.
- Utilizar progresivamente a voz, a percusión corporal e os instrumentos de pequena percusión como recursos para o acompañamento de textos recitados, de cancións e de danzas sinxelas.
- Utilizar obxectos de uso cotián, como instrumentos, e gozar co seu uso nas diferentes producións.
- Valorar a atención, a escoita e o respecto nas interpretacións propias e alleas.
- Amosar interese e respecto polas obras musicais e polas persoas que as compoñen.

PLÁSTICA

- Observar e identificar as imaxes presentes en contextos próximos: historietas, bandas de deseño, ilustracións, fotografías, etiquetas, cromos, carteis, adhesivos, debuxos animados, marcas, propaganda, cine, encaixes, bordados, cerámica...
- Vivenciar o espazo e achegarse á súa representación de maneira intuitiva.
- Discriminar materiais, cores, formas, volumes ou liñas, nas imaxes, nos obxectos e nas obras artísticas.
- Experimentar as posibilidades expresivas do trazo espontáneo e con intencionalidade, das liñas que delimitan contornos e do espazo que define a forma.
- Compoñer individualmente e en grupo debuxos, pinturas, colaxes, estampados, cosido, ilustracións, volumes, modelaxe e pregamento de formas utilizando materiais de refugallo e materiais e elementos plásticos. Reflexión sobre os resultados para mellorar as producións.
- Realizar composicións plásticas empregando diferentes materiais e técnicas partindo dunha planificación previa guiada, elaboracións seguindo o plan e valoración dos resultados
- Recrearse nas obras de arte significativas para as nenas e os nenos.
- Investigar e experimentar diferentes modos de representar a figura humana.

CONTIDOS DE PRIMEIRO CICLO / EDUCACIÓN ARTÍSTICA

MÚSICA

- **Bloque 1. Escoita.**
 - Percepción da diferenza entre son, silencio e ruído e das distintas calidades do son.
 - Escoita, exploración e discriminación dos sons presentes no contorno natural, cultural e artístico: elementos do contorno que producen son; sons que se poden producir co propio corpo.
 - Reacción espontánea ou dirixida a estímulos sonoros.
 - Interese e curiosidade pola escoita activa dunha selección de pezas instrumentais e vocais breves coñecidas polo alumnado e interpretadas de diversos xeitos.
 - Uso de diferentes recursos para o seguimento dunha obra musical: corporais, plásticos, musicogramas...
 - Iniciación ao recoñecemento visual e auditivo dalgúns instrumentos musicais, así como de voces masculinas, femininas e infantís, en audicións musicais.

- Identificación de esquemas rítmicos sinxelos e interese e esforzo na súa repetición utilizando diferentes medios (percusión corporal, voz, instrumentos de percusión...).
 - Asociación intuitiva dos sons a unha representación gráfica mediante símbolos non convencionais.
 - Interese por coñecer e interpretar pequenas pezas de música e de danza do patrimonio galego, así como por ensinárllas a outras persoas e por aprender as que outras persoas coñecen.
 - Expresión oral de emocións e de sentimentos que esperta unha audición.
 - Recoñecemento e observancia das normas de comportamento en audicións e noutras actividades musicais.
- **Bloque 2. Interpretación e creación musical.**
 - Exploración das posibilidades sonoras e expresivas da voz, do corpo e dos obxectos do contorno.
 - Interpretación e memorización de cancións, de lerias, de refráns, de adiviñas... da propia cultura ou doutras ao unísono, con e sen acompañamento rítmico.
 - Utilización progresiva da voz, da percusión corporal e dos instrumentos de pequena percusión como recursos para o acompañamento de textos recitados, de cancións e de danzas sinxelas.
 - Realización de movementos, de xogos motores e de danzas sinxelas, acompañados de secuencias sonoras, de cancións e de obras musicais, tentando desenvolver a coordinación tanto individual como colectiva.
 - Incorporación e utilización progresiva de grafías non convencionais (puntos, liñas, debuxos, símbolos...) na lectura e na interpretación de partituras sinxelas.
 - Utilización de obxectos de uso cotián, como instrumentos, e goce co seu uso nas diferentes producións.
 - Improvisación de esquemas rítmicos e melódicos sinxelos (pregunta/resposta, formas dadas...).
 - Improvisación de movementos como resposta a diferentes estímulos sonoros e busca de sons que acompañen movementos predeterminados, atendendo á velocidade.
 - Sonorización de situacións, relatos breves... empregando sons vocais, obxectos e instrumentos.
 - Confianza e seguridade progresivas nas propias posibilidades de produción musical.
 - Valoración da atención, da escoita e do respecto nas interpretacións propias e alleas.
 - Interese e respecto polas obras musicais e polas persoas que as compoñen.

PLÁSTICA

- **Bloque 3. Observación plástica.**
 - Observación e exploración sensorial dos elementos presentes no contorno integrando actividades de tocar, ulir, oír e ver.
 - Diálogo ante unha obra de arte expresando verbalmente sensacións, emocións e ideas que suxire, así como indicando o que gusta e non gusta.
 - Comentario de obras plásticas e visuais presentes no contorno e en exposicións, museos ou saídas.

- Curiosidade por descubrir as posibilidades artísticas que ofrece o contorno: festas, esculturas, pintura, decoración...
 - Recoñecemento de elementos artísticos ou de certos aspectos das obras de arte (previamente traballadas na clase) na vida cotiá.
 - Coñecemento e observancia das normas de comportamento nos lugares dedicados a manifestacións artísticas.
 - Iniciación ao coñecemento de identificadores artísticos da cultura galega e doutras culturas e valoración deles.
 - Observación e identificación de imaxes presentes en contextos próximos: historietas, bandas de deseño, ilustracións, fotografías, etiquetas, cromos, carteis, adhesivos, debuxos animados, marcas, propaganda, cine, encaixes, bordados, cerámica...
 - Vivenciación do espazo e achegamento á súa representación de maneira intuitiva.
 - Observación e comparación de diferentes representacións artísticas (pintura, escultura...) dun mesmo motivo. Establecemento de relacións entre unha manifestación plástica e un conto, unha lenda, unha canción...
 - Comparación de mostras de diversos materiais e observación destes transformados en producións artísticas. Fomento da fantasía a través da visualización do que podería ser un determinado material (un anaco de madeira, de metal, de cristal...).
 - Discriminación de materiais, cores, formas, volumes ou liñas, nas imaxes, nos obxectos e nas obras artísticas.
- **Bloque 4. Expresión e creación plástica.**
- Experimentación con mesturas e con manchas de cor utilizando diferentes tipos de pintura e útiles sobre soportes diversos.
 - Experimentación das posibilidades expresivas do trazo espontáneo e con intencionalidade, das liñas que delimitan contornos e do espazo que define a forma.
 - Interese pola manipulación e pola exploración de materiais e de técnicas diversas.
 - Busca sensorial de texturas naturais e artificiais e das calidades e posibilidades de diversos materiais (follas, pedras, area, sal, plastilina, madeira, arxila...) e transformación deles para a elaboración de producións plásticas.
 - Composición individual e en grupo de debuxos, pinturas, colaxes, estampados, cosido, ilustracións, volumes, modelaxe e pregamento de formas utilizando materiais de refugallo e materiais e elementos plásticos. Reflexión sobre os resultados para mellorar as producións.
 - Manipulación e transformación de obxectos para o seu uso en representacións teatrais e noutras manifestacións artísticas.
 - Construción e uso de máscaras e de monicreques sinxelos para dramatizacións significativas.
 - Composicións plásticas empregando diferentes materiais e técnicas partindo dunha planificación previa guiada, elaboracións seguindo o plan e valoración dos resultados.
 - Uso progresivo de imaxes de diferentes fontes (fotografías, revistas, prensa, cromos, historietas, adhesivos...) nas producións propias.
 - Aproximación á exploración de recursos dixitais para a creación de obras artísticas.
 - Organización progresiva do proceso de elaboración concretando o tema xurdido desde a percepción sensorial, a imaxinación, a fantasía ou a realidade, prevendo os recursos necesarios para a realización, explorando as posibilidades de materiais e de instrumentos e mostrando confianza nas posibilidades de creación.
 - Recreación de obras de arte significativas para as nenas e os nenos.

- Investigación e experimentación de diferentes modos de representar a figura humana.

AS COMPETENCIAS BÁSICAS NA ÁREA DE EDUCACIÓN ARTÍSTICA

DESENVOLVEMENTO DA COMPETENCIA CULTURAL E ARTÍSTICA

A área de Educación artística contribúe á adquisición da *competencia cultural e artística* directamente en todos os aspectos que a configuran. Ponse o énfase no coñecemento de diferentes códigos artísticos e na utilización das técnicas e os recursos que lles son propios, axudando ao alumnado a iniciarse na percepción e a comprensión do mundo que o rodea e a ampliar as súas posibilidades de expresión e comunicación cos demais. A posibilidade de representar unha idea de forma persoal, valéndose dos recursos que as linguaxes artísticas proporcionan, promove a iniciativa, a imaxinación e a creatividade, ao tempo que ensina a respectar outras formas de pensamento e expresión.

A área, ao propiciar o achegamento a diversas manifestacións culturais e artísticas, tanto do contorno máis próximo como doutros pobos, dota os alumnos e alumnas de instrumentos para valoralas e para formular opinións cada vez máis fundamentadas no coñecemento. Deste modo, poden ir configurando criterios válidos en relación cos produtos culturais e ampliar as súas posibilidades de ocio.

CONTRIBUCIÓN DA ÁREA DE EDUCACIÓN ARTÍSTICA AO DESENVOLVEMENTO DOUTRAS COMPETENCIAS BÁSICAS

Autonomía e iniciativa persoal.

Ao facer da exploración e a indagación os mecanismos apropiados para definir posibilidades, buscar solucións e adquirir coñecementos, promóvese de forma relevante a autonomía e iniciativa persoal. O proceso que leva ao neno desde a exploración inicial ata o produto final require dunha planificación previa e demanda un esforzo por alcanzar resultados orixinais, non estereotipados. Por outra parte, esixe a elección de recursos tendo presente a intencionalidade expresiva do produto que se desexa lograr e a revisión constante do que se fixo en cada fase do proceso coa idea de melloralo se fose preciso.

A creatividade esixe actuar con autonomía, pór en marcha iniciativas, barallar posibilidades e solucións diversas. O proceso non só contribúe á orixinalidade, á busca de formas innovadoras, senón que tamén xera flexibilidade pois ante un mesmo suposto poden darse diferentes respostas.

Competencia social e cidadá.

No ámbito da Educación artística, a interpretación e a creación supoñen, en moitas ocasións, un traballo en equipo. Esta circunstancia esixe cooperación, asunción de responsabilidades, seguimento de normas e instrucións, coidado e conservación de materiais e instrumentos, aplicación de técnicas concretas e utilización de espazos de maneira apropiada. O seguimento destes requisitos forma no compromiso cos demais, na esixencia que ten a realización en grupo e na satisfacción que proporciona un produto que é froito do esforzo común. En definitiva, expresarse buscando o acordo, pon en marcha actitudes de respecto, aceptación e entendemento, o que sitúa a área como un bo vehículo para o desenvolvemento desta competencia.

Competencia no coñecemento e a interacción co mundo físico.

Contribúese á apreciación do entorno a través do traballo perceptivo con sons, formas, cores, liñas, texturas, luz ou movemento presentes nos espazos naturais e nas obras e realizacións humanas. A área sérvese do medio como pretexto para a creación artística, explóralo, manipúlao e incorpóralo recreándoo para darlle unha dimensión que proporcione goce e contribúa ao enriquecemento da vida das persoas. Así mesmo, ten en conta outra dimensión igualmente importante, a que compete ás agresións que deterioran a calidade de vida, coma a contaminación sonora ou as solucións estéticas pouco afortunadas de espazos, obxectos ou edificios, axudándolles aos nenos e as nenas a tomar conciencia da importancia de contribuír a preservar un entorno físico agradable e saudable.

Competencia para aprender a aprender.

Favorécese a reflexión sobre os procesos na manipulación de obxectos, a experimentación con técnicas e materiais e a exploración sensorial de sons, texturas, formas e espazos, co fin de que os coñecementos adquiridos doten a nenos e nenas dunha bagaxe suficiente para utilizalos en situacións diferentes. O desenvolvemento da capacidade de observación presenta a conveniencia de establecer pautas que a guíen, co obxecto de que o exercicio de observar proporcione información relevante e suficiente. Neste sentido, a área fai competente en aprender ao proporcionar protocolos de indagación e planificación de procesos susceptibles de ser utilizados noutras aprendizaxes.

Competencia en comunicación lingüística.

Pódese contribuír, como desde todas as áreas, a través da riqueza dos intercambios comunicativos que se xeran, do uso das normas que os rexen, da explicación dos procesos que se desenvolven e do vocabulario específico que a área achega. De forma específica, cancións ou sinxelas dramatizacións son un vehículo propicio para a adquisición de novo vocabulario e para desenvolver capacidades relacionadas coa fala, como a respiración, a dicción o a articulación. Desenvólvese, así mesmo, esta competencia na descrición de procesos de traballo, na argumentación sobre as solucións dadas o na valoración da obra artística.

Tratamento da información e competencia dixital.

Contribúese a través do uso da tecnoloxía como ferramenta para mostrar procesos relacionados coa música e as artes visuais e para achegar o alumnado á creación de producións artísticas e á análise da imaxe e o son e das mensaxes que estes transmiten. Tamén se desenvolve a competencia na busca de información sobre manifestacións artísticas para o seu coñecemento e goce, para seleccionar e intercambiar informacións referidas a ámbitos culturais do pasado e do presente, próximos ou doutros pobos.

Competencia matemática.

Aínda que en menor medida, a área contribúe ao desenvolvemento da *competencia matemática* ao abordar conceptos e representacións xeométricas presentes na arquitectura, no deseño, no mobiliario, nos obxectos cotiáns, no espazo natural, e en aquelas ocasións en que se necesitan referentes para organizar a obra artística no espazo. Así mesmo, cando en música se traballan o ritmo o as escalas, estase facendo unha aportación ao desenvolvemento da competencia matemática.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN / EDUCACIÓN ARTÍSTICA

1. Percibir algunhas calidades e características de materiais, obxectos e instrumentos presentes no contorno natural e artificial como resultado dunha exploración lúdica e sensorial, e recoñecer neles algunhas posibilidades de transformación artística.

Trátase de comprobar se, despois de realizar unha manipulación lúdica e unha exploración sensorial de materiais, de obxectos e de instrumentos do contorno, as nenas e os nenos son capaces de nomear algunhas das súas principais características (forma, cor, peso, textura...) e calidades sonoras (intensidade, duración...), verbalizar as súas impresións e describir sinxelamente o descuberto.

Téntase tamén avaliar a capacidade de alumnas e alumnos para imaxinar posibilidades de transformación deses materiais e de usalos de forma creativa.

2. Usar termos sinxelos para comentar as obras plásticas e musicais observadas e escoitadas.

Preténdese valorar a capacidade para identificar e describir algunhas das características máis evidentes en distintas obras plásticas e musicais e para expresar as ideas e os sentimentos que estas suscitan. Así mesmo, valorarase a actitude positiva e de respecto cara ás opinións das outras persoas.

3. Identificar e expresar, a través de diferentes linguaxes, algúns dos elementos (velocidade, voces, instrumentos) dunha obra musical.

Con este criterio trátase de comprobar se as nenas e os nenos son quen de recoñecer os compoñentes nunha obra musical e de representalos a través do movemento, da elaboración de debuxos ou da linguaxe verbal.

4. Reproducir patróns de movemento, esquemas rítmicos e melódicos coa voz, co corpo, cos obxectos sonoros e cos instrumentos.

Valorarase a capacidade de atención e de retención a curto prazo de mensaxes sonoras e corporais e o emprego das técnicas necesarias para a súa interpretación.

Así mesmo, comprobarase a capacidade de resposta a estímulos sensoriais e a naturalidade espontánea e mais a expresividade na reprodución.

5. Seleccionar e combinar sons producidos pola voz, polo corpo, polos obxectos e polos instrumentos para sonorizar relatos ou imaxes entre varios dados.

Trátase de comprobar se son capaces de usar os datos obtidos na exploración sonora para sonorizar unha imaxe, conto ou situación, seleccionando os sons máis axeitados e combinándoos de forma apropiada para lograr o efecto desexado, utilizando a imaxinación e propondo solucións orixinais.

6. Identificar diferentes formas de representar o espazo e a figura humana.

Comprobarase se o alumnado ten interiorizadas as diversas posibilidades de representación do espazo e da figura humana, así como a utilización axeitada desa variedade nas súas producións.

7. Probar en producións propias as posibilidades que adoptan as formas, texturas e cores.

Trátase de comprobar, no contexto dunha expresión espontánea, o interese e a curiosidade que o alumnado manifesta por incorporar ás súas producións o percibido na exploración sensorial de materiais, de obxectos e de instrumentos e na observación efectuada de imaxes do seu contorno próximo.

8. Realizar composicións plásticas que representen o mundo imaxinario, afectivo e social.

Con este criterio comprobarase se o alumnado se serve da representación plástica para plasmar as súas vivencias, as situacións da vida cotiá, as súas ideas imaxinarias... empregando diversos materiais. Así mesmo, valorarase se as nenas e os nenos comezan a percibir que a elaboración plástica lles é útil tanto para expresarse como para comunicarse coas demais persoas.

OBXECTIVOS DE ETAPA / EDUCACIÓN FÍSICA

A ensinanza da Educación Física na etapa de Educación Primaria ten como obxectivo o desenvolvemento das seguintes capacidades:

- ✓ Coñecer, aceptar e valorar o propio corpo e a actividade física como medio de exploración e de gozo das propias posibilidades motrices, de relación coas demais persoas e como recurso para organizar o tempo de lecer.
- ✓ Utilizar as propias capacidades motrices, habilidades e destrezas e o coñecemento que o alumnado posúe da estrutura e funcionamento do corpo para adaptar o movemento ás circunstancias e condicións de cada situación.
- ✓ Utilizar os recursos expresivos do corpo e do movemento de xeito estético e creativo, comunicando sensacións, emocións, ideas e estados de ánimo.
- ✓ Regular e dosificar o esforzo, asumindo un nivel de autoesixencia acorde coas posibilidades de cadaquén e coa natureza da tarefa que se está a realizar.
- ✓ Apreciar a actividade física para o benestar, manifestando unha actitude responsable cara a si e cara ao resto das persoas e recoñecendo os efectos da actividade física, da hixiene corporal, da alimentación e dos hábitos posturais sobre a saúde e a calidade de vida.
- ✓ Participar en actividades físico-deportivas compartindo proxectos, establecendo relacións de cooperación para acadar obxectivos comúns, resolvendo por medio do diálogo os conflitos que poidan xurdir e evitando discriminacións por características persoais, de xénero, sociais e culturais.

- ✓ Coñecer e valorar a diversidade de actividades físicas, lúdicas e deportivas como elementos culturais, amosando unha actitude crítica, tanto desde a óptica de participante como desde a de público.
- ✓ Adquirir, elixir e aplicar principios e regras para resolver problemas motores e actuar de xeito eficaz e autónomo na práctica de actividades físicas, deportivas e artístico-expresivas.
- ✓ Coñecer e practicar xogos, deportes e/ou bailes tradicionais propios da cultura galega, amosando interese pola indagación neste eido e pola súa difusión e valorando as repercusións que teñen na nosa sociedade.

OBXECTIVOS DE PRIMEIRO CICLO / EDUCACIÓN FÍSICA

- Explorar o corpo, as sensacións e as propias posibilidades de movemento.
- Experimentar posturas corporais diferentes.
- Realizar actividades encamiñadas á afirmación da lateralidade.
- Experimentar situacións de equilibrio e de desequilibrio.
- Coñecer nocións asociadas a relacións espaciais e temporais: orientación espacial e temporal.
- Explorar as habilidades e as propias posibilidades de movemento.
- Resolver problemas motores básicos.
- Realizar coordinacións globais diversas.
- Descubrir e explorar as posibilidades expresivas do corpo e do movemento.
- Ser capaz de exteriorizar emocións e sentimentos a través do corpo e do movemento.
- Vivenciar tarefas lúdico-motrices con base musical.
- Adquirir hábitos básicos de hixiene corporal e practicar tarefas encamiñadas á hixiene persoal.
- Coñecer pautas de alimentación básicas en relación coa actividade física.
- Respectar as normas de uso de materiais e de espazos na práctica da actividade física.
- Comprender e cumprir as regras do xogo.
- Coñecer e practicar xogos populares tradicionais galegos.
- Valorar o xogo como medio de desfrute e de relación coas demais persoas.

CONTIDOS DE PRIMEIRO CICLO / EDUCACIÓN FÍSICA

- **Bloque 1. O corpo: imaxe e percepción.**
 - Exploración do corpo, das sensacións e das propias posibilidades de movemento.
 - Concienciación do propio corpo en relación coa tensión, coa relaxación e coa respiración.
 - Experimentación de posturas corporais diferentes.
 - Realización de actividades encamiñadas á afirmación da lateralidade.
 - Experimentación de situacións de equilibrio e de desequilibrio.

- Nocións asociadas a relacións espaciais e temporais: orientación espacial (diante, detrás, lonxe, preto...) e temporal (antes, despois...).
- Aceptación da propia realidade corporal.
- Interese por aumentar a autonomía.

- **Bloque 2. Habilidades motrices.**
 - Exploración das habilidades e das propias posibilidades de movemento.
 - Experimentación de diferentes xeitos de execución e de control das habilidades motrices básicas.
 - Resolución de problemas motores sinxelos.
 - Realización de coordinacións globais diversas.
 - Interese por coñecer as propias posibilidades de movemento e de acción.
 - Disposición favorable a participar en actividades variadas, esforzándose e aceptando a existencia de diferenzas no nivel de habilidade.

- **Bloque 3. Actividades físicas artístico-expresivas.**
 - Descubrimento e exploración das posibilidades expresivas do corpo e do movemento.
 - Imitación de personaxes coñecidos e de situacións cotiás.
 - Exteriorización de emocións e de sentimentos a través do corpo, do xesto e do movemento.
 - Realización de representacións e de dramatizacións sinxelas con obxectos e con materiais.
 - Sincronización do movemento con pulsacións e estruturas rítmicas sinxelas.
 - Vivenciación de tarefas lúdico-motrices con base musical.
 - Participación desinhibida en situacións que supoñan comunicación corporal, recoñecendo as diferenzas no xeito de expresarse.
 - Goce mediante a expresión a través do propio corpo.

- **Bloque 4. Actividade física e saúde.**
 - Adquisición de hábitos básicos de hixiene corporal e práctica de tarefas encamiñadas á hixiene postural.
 - Coñecemento de pautas de alimentación básicas en relación coa actividade física.
 - Comprensión da relación da actividade física co benestar.
 - Realización de actividades motrices orientadas á mellora da saúde.
 - Adopción de medidas de seguridade na actividade física.
 - Respecto das normas de uso de materiais e de espazos na práctica da actividade física.
 - Actitude favorable cara á actividade física con relación á saúde.

- **Bloque 5. Xogos e deportes.**
 - Consideración do xogo como actividade común a todas as culturas.
 - Comprensión e cumprimento das regras do xogo.
 - Realización de xogos libres e organizados.
 - Coñecemento e práctica de xogos populares tradicionais galegos.
 - Descubrimento das estratexias básicas de cooperación e de oposición en determinados xogos.

- Respecto ás persoas participantes no xogo, aceptando os diferentes papeis, valorando o esforzo e confiando nas propias posibilidades.
- Valoración do xogo como medio de goce e de relación coas demais persoas.

AS COMPETENCIAS BÁSICAS NA ÁREA DE EDUCACIÓN FÍSICA

DESENVOLVEMENTO DA COMPETENCIA NO COÑECEMENTO E A INTERACCIÓN CO MUNDO FÍSICO

A área de Educación física contribúe esencialmente ao desenvolvemento desta competencia, mediante a percepción e interacción apropiada do propio corpo, en movemento ou en repouso, nun espazo determinado mellorando as súas posibilidades motrices. Contribúese tamén mediante o coñecemento, a práctica e a valoración da actividade física como elemento indispensable para preservar a saúde. Esta área é clave para que nenos e nenas adquiran hábitos saudables e de mellora e mantemento da condición física que os acompañen durante a escolaridade e o que é máis importante, ao longo da vida.

Na sociedade actual que progresa cara á optimización do esforzo intelectual e físico, faise imprescindible a práctica da actividade física, pero sobre todo a súa aprendizaxe e valoración como medio de equilibrio psicofísico, como factor de prevención de riscos derivados do sedentarismo e, tamén, como alternativa de ocupación do tempo de ocio.

DESENVOLVEMENTO DA COMPETENCIA SOCIAL E CIDADÁ

As características da Educación Física, sobre todo as relativas ao entorno en que se desenvolve e á dinámica das clases, fana propicia para a educación de habilidades sociais, cando a intervención educativa incide neste aspecto. As actividades físicas e en especial as que se realizan colectivamente son un medio eficaz para facilitar a relación, a integración e o respecto, á vez que contribúen ao desenvolvemento da cooperación e a solidariedade.

A Educación Física axuda a aprender a convivir, fundamentalmente no que se refire á elaboración e aceptación de regras para o funcionamento colectivo, desde o respecto á autonomía persoal, a participación e a valoración da diversidade. As actividades dirixidas á adquisición das habilidades motrices requiren a capacidade de asumir as diferenzas así como as posibilidades e limitacións propias e alleas. O cumprimento das normas que rexen os xogos colabora na aceptación de códigos de conduta para a convivencia. As actividades físicas competitivas poden xerar conflitos en que é necesaria a negociación, baseada no diálogo, como medio para a súa resolución. Finalmente, cabe destacar que se contribúe a coñecer a riqueza cultural, mediante a práctica de diferentes xogos e danzas.

CONTRIBUCIÓN DA ÁREA DE EDUCACIÓN FÍSICA AO DESENVOLVEMENTO DOUTRAS COMPETENCIAS BÁSICAS

Competencia cultural e artística.

Á expresión de ideas ou sentimentos de forma creativa contribúe mediante a exploración e utilización das posibilidades e recursos do corpo e do movemento. Á apreciación e comprensión do feito cultural, e á valoración da súa diversidade, faino mediante o recoñecemento e a apreciación das manifestacións culturais específicas da motricidade humana, tales como os deportes, os xogos tradicionais, as actividades expresivas ou a danza e a súa consideración como patrimonio dos pobos.

Noutro sentido, a área favorece un achegamento ao fenómeno deportivo como espectáculo mediante a análise e a reflexión crítica ante a violencia no deporte ou outras situacións contrarias á dignidade humana que nel se producen.

Autonomía e iniciativa persoal.

A Educación Física axuda á consecución desta competencia na medida en que empra a alumnado a tomar decisións con progresiva autonomía en situacións en que debe manifestar autosuperación, perseveranza e actitude positiva. Tamén o fai se se lle dá protagonismo ao alumnado en aspectos de organización individual e colectiva das actividades físicas, deportivas e expresivas.

Competencia de aprender a aprender.

Contribúese mediante o coñecemento de si mesmo e das propias posibilidades e carencias como punto de partida da aprendizaxe motor, desenvolvendo un repertorio variado que facilite a súa transferencia a tarefas motrices máis complexas. Isto permite o establecemento de metas alcanzables cuxa consecución xera autoconfianza. Ao mesmo tempo, os proxectos comúns en actividades físicas colectivas facilitan a adquisición de recursos de cooperación.

Tratamento da información e competencia dixital.

Por outro lado, esta área colabora, desde idades temperás, á valoración crítica das mensaxes e estereotipos referidos ao corpo, procedentes dos medios de información e comunicación, que poden danar a propia imaxe corporal. Desde esta perspectiva contribúese en certa medida á competencia sobre o tratamento da información.

Competencia en comunicación lingüística.

A área tamén contribúe, como o resto das aprendizaxes, á adquisición desta competencia, ofrecendo grande variedade de intercambios comunicativos, do uso das normas que os rexen e do vocabulario específico que a área aporta.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN / EDUCACIÓN FÍSICA

1. Reaccionar corporalmente ante estímulos visuais, auditivos e táctiles, dando respostas motrices axeitadas ás características deses estímulos.

Trátase de comprobar se as nenas e os nenos son quen de responder a estímulos dados en tres canles: visual, auditiva e táctil. Verificarase que poidan descubrir a procedencia e características dalgúns sons, discriminar co tacto obxectos ou texturas habituais e seguir visualmente ou interpretar traxectorias de obxectos, de persoas e de móbiles. Teranse en conta a memoria auditiva e visual.

2. Adoptar diferentes posturas corporais, amosando coñecemento do corpo e mantendo o equilibrio e o control respecto á tensión/relaxación musculares e á respiración.

Preténdese avaliar se o alumnado pode manter o equilibrio e o control da respiración ao experimentar posicións corporais variadas. Ademais, comprobarase se coñece as partes máis importantes do seu corpo e os movementos que se poden realizar con elas, se é capaz de contraelas e de relaxalas en función da postura que deba adoptar.

3. Reproducir cos diferentes segmentos corporais ou con instrumentos unha estrutura rítmica sinxela.

Inténtase saber se as nenas e nenos son quen de reproducir unha determinada estrutura rítmica por medio do movemento corporal con tarefas motrices globais (desprazamentos, saltos...) ou finas (palmas, golpes cos pés no chan...); tamén con variedade de instrumentos de percusión ou materiais propios da educación física (pelotas, picas, mazas...).

4. Desprazarse e saltar coordinadamente, variando a amplitude, a frecuencia, a dirección e o sentido do movemento e mais amosando unha axeitada orientación no espazo.

Preténdese comprobar nas alumnas e alumnos a capacidade de executaren dúas habilidades básicas: os desprazamentos e os saltos. Realizaranse en posicións corporais variadas e adaptaranse aos requisitos e condicións de cada xogo ou situación motriz presentada. Avaliarase a ocupación do espazo (dirección e sentido), así como as múltiples posibilidades de execución (amplitude e frecuencia).

5. Realizar lanzamentos, recepcións e outras habilidades que impliquen o manexo de obxectos, coordinando os segmentos corporais e situando o corpo axeitadamente.

Búscase verificar se as nenas e os nenos son capaces de manexar móbiles e diferentes obxectos con certa habilidade, utilizando ambos os lados do corpo e as súas distintas partes (mans, pés, xeonllos...). Débese atender á colocación do corpo de forma coordinada para facilitar o xesto e a adaptación ás situacións lúdicas que se ofrezan.

6. Simbolizar personaxes, obxectos e situacións utilizando o corpo e materiais variados, amosando desinhibición e mais respectando e valorando as execucións alleas.

Preténdese valorar a capacidade do alumnado para referirse a sensacións, personaxes, animais, obxectos... tanto co propio corpo coma con axuda doutros materiais en situacións variadas. Prestarase atención ao esforzo e á espontaneidade, así como ao rexeitamento de estereotipos. Terase en conta o interese polo descubrimento das posibilidades do propio corpo e o grao de respecto ás execucións das outras persoas participantes.

7. Amosar interese pola adquisición de hábitos axeitados de alimentación, de hixiene corporal, postural e de seguridade na práctica da actividade física.

Avalíase a predisposición cara aos hábitos relacionados coa saúde e co benestar. Constatarse se as alumnas e os alumnos son conscientes da necesidade de alimentarse e de hidratarse ben, sobre todo antes da práctica da actividade física; de manter a

hixiene do corpo; de usar roupa e calzado axeitados para a práctica física; de adoptar determinadas posturas corporais para evitar problemas; así como de identificar os riscos asociados a algunhas actividades motrices.

8. Participar e gozar dos xogos, axustando a propia actuación ás características da actividade e experimentando relacións positivas coas outras persoas participantes.

Neste caso valóranse especialmente as relacións axeitadas cos compañeiros e coas compañeiras, o respecto polas normas e a aceptación de distintos papeis. Ao atender á participación nos xogos, farase fincapé na posta en acción das habilidades básicas (desprazamentos, saltos, xiros e lanzamentos/recepcións) e na percepción do propio corpo, do espazo e do tempo.

9. Coñecer e practicar xogos populares tradicionais galegos, interesándose pola súa busca e valorando a súa importancia.

Quérese comprobar o coñecemento e a práctica por parte do alumnado dalgúns aspectos da tradición galega, tales como os xogos ou incluso os xoguetes e os bailes. Valorarase a busca por medio da linguaxe oral, da biblioteca de centro e da aula ou das tecnoloxías da información e da comunicación.

OBXECTIVOS DE ETAPA / LINGUA GALEGA

A ensinanza da Lingua galega e Literatura na etapa de Educación Primaria terá como obxectivo o desenvolvemento das seguintes capacidades:

- ✓ Comprender e expresarse oralmente e por escrito de xeito adecuado nos diferentes contextos da actividade social e cultural cotiá.
- ✓ Utilizar a lingua oral de xeito adecuado na actividade social e cultural adoptando unha actitude respectuosa e de cooperación.
- ✓ Utilizar a lingua eficazmente na actividade escolar tanto para buscar, recoller, seleccionar, contrastar, transformar e procesar información, como para escribir textos propios do ámbito académico.
- ✓ Usar, en situacións relacionadas coa escola e coa súa actividade, as diversas clases de escritos coa axuda dos cales se produce a comunicación, tanto entre as persoas como destas coas institucións públicas ou privadas.
- ✓ Utilizar os medios de comunicación social e as tecnoloxías da información e da comunicación para obter, interpretar e valorar informacións e opinións diferentes.
- ✓ Utilizar adecuadamente a biblioteca e os seus diferentes departamentos como fonte de recursos variados para o goce e o pracer de ler, así como para a obtención de informacións variadas.

- ✓ Utilizar a lectura como fonte de pracer e de enriquecemento persoal, e aproximarse a obras relevantes da tradición literaria galega para desenvolver hábitos lectores.
- ✓ Comprender textos literarios de xéneros diversos procedentes da literatura infantil e xuvenil galega adecuados en canto á temática e complexidade e iniciarse no coñecemento das convencións específicas da linguaxe literaria.
- ✓ Valorar e estimar a lingua galega como lingua propia como mostra de identidade de Galicia e recoñecer a existencia da diversidade lingüística como feito cultural enriquecedor.
- ✓ Facer uso dos coñecementos sobre a lingua e sobre as normas de uso lingüístico para escribir e falar de maneira adecuada, coherente e correcta e para comprender textos orais e escritos.
- ✓ Reflexionar sobre os diferentes usos sociais das linguas para evitar estereotipos lingüísticos que supoñan xuízos de valor e prexuízos clasistas, racistas ou sexistas.

OBXECTIVOS DE PRIMEIRO CICLO / LINGUA GALEGA

- Participar e cooperar en situacións comunicativas da aula (peticións, anuncios, ordes, explicacións sinxelas, avisos, instrucións, conversas ou narracións de feitos vitais, emocións e sentimentos).
- Usar fórmulas de tratamento adecuado para saudar, despedirse, presentarse, felicitar, agradecer, escusarse e solicitar axuda.
- Escolitr textos procedentes da literatura oral galega.
- Localizar informacións en textos para aprender, vinculados á experiencia, tanto en textos producidos con finalidade didáctica como nos de uso cotián (folletos, descrições, instrucións e explicacións).
- Producir e reescribir textos relativos a situacións cotiás infantís como invitacións, felicitacións, notas ou avisos, utilizando as características usuais deses xéneros.
- Recrear e reescribir textos narrativos (contos) e de carácter poético (adiviñas, refráns, trabalinguas, cantigas, xogos de sortes...) usando modelos.
- Adquirir progresivamente convencións do código lecto-escrito.
- Amosar interese pola escritura como instrumento de relación e de aprendizaxe.
- Amosar interese pola presentación coidada e polo uso de normas ortográficas en textos escritos.
- Introducirse no uso das bibliotecas do centro e da aula, como un medio máis de aproximación á literatura e como espazo privilexiado de recursos para a diversión e para o coñecemento.
- Identificar a palabra como instrumento básico para a segmentación da escritura.
- Coñecer as normas ortográficas máis sinxelas.

CONTIDOS DE PRIMEIRO CICLO / LINGUA GALEGA**• Bloque 1. escoitar e falar.**

- Participación e cooperación en situacións comunicativas da aula (peticións, anuncios, ordes, explicacións sinxelas, avisos, instrucións, conversas ou narracións de feitos vitais, emocións e sentimentos), con valoración e respecto das normas que rexen a interacción oral (quendas de palabra, ton adecuado, mantemento do tema, mostra de interese, mirar a quen fala, actitude receptiva de escoita e respecto ás opinións das demais persoas).
- Uso de fórmulas e de tratamento adecuado para saudar, despedirse, presentarse, felicitar, agradecer, escusarse e solicitar axuda.
- Comprensión e valoración de textos orais procedentes da radio e da televisión para obter información xeral e relevante sobre feitos e acontecementos próximos á experiencia infantil.
- Comprensión e produción de textos orais para aprender, tanto os producidos con finalidade didáctica coma os cotiáns (breves exposicións ante a clase, conversas sobre contidos de aprendizaxe e explicacións sobre a organización do traballo).
- Comprensión de informacións audiovisuais procedentes de diferentes soportes establecendo relacións de identificación, de clasificación e de comparación entre elas.
- escoita de textos procedentes da literatura oral galega.
- Comprensión, memorización e recitado de poemas co ritmo, pronuncia e entoación adecuados.
- Dramatización de situacións presentadas en textos literarios.
- Actitude de cooperación e de respecto en situacións de aprendizaxe compartida.
- Interese por expresarse oralmente con pronuncia e entoación adecuadas.
- Uso dunha linguaxe non discriminatoria e respectuosa coas diferenzas, en especial as referentes ao xénero, ás razas ou ás etnias.

• Bloque 2. Ler e escribir.

- Comprensión de informacións concretas en textos de uso cotián como invitacións, felicitacións, notas e avisos ou SMS.
- Comprensión de información xeral sobre feitos e acontecementos próximos á experiencia do alumnado en textos procedentes dos medios de comunicación social, especialmente noticias.
- Localización de informacións en textos para aprender, vinculados á experiencia, tanto en textos producidos con finalidade didáctica como nos de uso cotián (folletos, descrições, instrucións e explicacións).
- Utilización e valoración de aspectos iconográficos e tipográficos como axuda á localización e comprensión de información textual.
- Integración de coñecementos e informacións procedentes de diferentes soportes textuais para aprender, identificando, clasificando e comparando.
- Produción e reescritura de textos relativos a situacións cotiás infantís como invitacións, felicitacións, notas ou avisos, utilizando as características usuais deses xéneros.

- Composición de textos propios dos medios de comunicación social e /ou dos seus elementos (novas, titulares, pés de foto...) sobre acontecementos próximos á experiencia do alumnado en soportes habituais no ámbito escolar.
 - Composición de textos relacionados coa escola para obter, organizar e comunicar información (cuestionarios, listaxes, descrições, explicacións elementais).
 - Lectura guiada de textos adecuados aos intereses infantís para chegar progresivamente á expresividade e autonomía lectoras.
 - Valoración da autonomía lectora, interese pola elección de temas e de textos, pola comunicación das preferencias persoais, e pola apreciación do texto literario como recurso de goce persoal.
 - Recreación e reescritura de textos narrativos (contos) e de carácter poético (adiviñas, refráns, trabalinguas, cantigas, xogos de sortes...) usando modelos.
 - Adquisición progresiva das convencións do código escrito.
 - Iniciación á utilización de programas informáticos de procesamento de textos.
 - Interese pola escritura como instrumento de relación e de aprendizaxe.
 - Interese pola presentación coidada e polo uso de normas ortográficas en textos escritos.
 - Iniciación ao uso dirixido das tecnoloxías da información e da comunicación como instrumento cotián de busca de información e fonte de recursos textuais diversos.
 - Introducción ao uso das bibliotecas do centro e da aula, como un medio máis de aproximación á literatura e como espazo privilexiado de recursos para a diversión e para o coñecemento.
 - Interese polos textos escritos como fonte de aprendizaxe e como medio de comunicación de experiencias e de regulación da convivencia.
- **Bloque 3. Reflexionar sobre a lingua.**
- Recoñecemento do papel das situacións sociais como factor condicionante dos intercambios comunicativos.
 - Identificación dos contextos nos cales a comunicación se produce mediante textos escritos e valoración da escritura en determinados ámbitos.
 - Identificación de textos de uso cotián na aula a partir de elementos paratextuais e textuais. Observación das diferenzas entre a lingua oral e a escrita.
 - Recoñecemento da relación entre son e grafía no sistema lingüístico galego.
 - Identificación da palabra como instrumento básico para a segmentación da escritura.
 - Coñecemento das normas ortográficas máis sinxelas.
 - Substitución, inserción, supresión, cambio de orde e segmentación de elementos lingüísticos no funcionamento dos enunciados e textos para adquirir novos recursos.
 - Inicio á reflexión sobre as estratexias de planificación, textualización e revisión como partes do proceso escritor.
 - Inicio na identificación implícita e uso dos termos seguintes en actividades de produción e de interpretación: denominación dos textos traballados, enunciado, palabra e sílaba, nome común e nome propio.
 - Observación das variacións morfolóxicas (de singular e plural, feminino e masculino) en textos.

DESENVOLVEMENTO DA COMPETENCIA EN COMUNICACIÓN LINGÜÍSTICA

Para lograr a adquisición desta competencia, o alumno/a debe:

- Ser capaz de comprender e producir mensaxes orais que teñen finalidade didáctica ou son de uso cotián.
- Ser capaz de participar activamente en intercambios comunicativos orais respectando as normas que os rexen.
- Ser capaz de comprender diferentes clases de textos escritos, con especial atención a aqueles que teñen finalidade didáctica ou son de uso cotián.
- Ser capaz de pór en práctica os coñecementos e as estratexias necesarias para escribir correctamente.
- Ser capaz de escribir textos propios relacionados co ámbito escolar ou coas súas experiencias persoais.
- Ser capaz de ler e comprender de forma autónoma textos literarios adecuados aos intereses infantís.
- Ser capaz de identificar e usar conceptos gramaticais básicos como sílaba, palabra, enunciado, nome...
- Ser capaz de manifestar interese pola lectura e a escritura como instrumentos para relacionarnos cos demais e para aprender.

CONTRIBUCIÓN DA ÁREA DE LINGUA GALEGA AO DESENVOLVEMENTO DOUTRAS COMPETENCIAS BÁSICAS

Competencia matemática.

Nocións como a secuencia temporal dunha historia ou a numeración e ordenación de viñetas relacionadas cos textos contribúen ao desenvolvemento de habilidades características desta competencia. Por outro lado, a correcta expresión lingüística dos números tamén forma parte da contribución da área de Lingua ao desenvolvemento da Competencia matemática.

Competencia no coñecemento e a interacción co medio físico.

Na área de Lingua ofrécese unha serie de textos informativos relacionados co mundo físico que permiten coñecer mellor os elementos da natureza e a influencia e as relacións que manteñen os seres humanos co espazo en que viven.

Así mesmo, a través do traballo con mensaxes informativas e publicitarias, contribúese á creación de hábitos de consumo responsable.

Tratamento da información e competencia dixital.

A área proporciona destrezas para a busca, selección e comprensión da información. Os programas de comprensión dos diferentes tipos de textos, as actividades relacionadas coas imaxes ou a análise de sinxelas cuestións tipográficas contribúen ao desenvolvemento desta competencia desde os primos cursos. Canda estas cuestións xerais, neste ciclo fórmulanse

outras máis concretas como, por exemplo, o traballo sobre o ordenador ou o uso correcto da biblioteca.

Competencia social e cidadá.

A lingua é a base da comunicación entre os seres humanos, de aí que desde a área de Lingua se poida contribuír facilmente ao desenvolvemento desta competencia básica, entendida como conxunto de habilidades necesarias para a convivencia. Neste sentido, que os nenos/as aprendan a comunicarse cos demais e a comprender o que os demais lles transmiten é fundamental para a súa formación como seres sociais. Ademais, a lingua tamén lle permite aos nenos/as tomar contacto con outras realidades diferentes á súa e facilita a erradicación de prexuízos e imaxes estereotipadas.

Competencia cultural e artística.

Desde a área de Lingua contribúese ao desenvolvemento desta competencia mediante a lectura e a valoración de obras literarias infantís de diferentes épocas e culturas. O traballo a partir dos debuxos e as fotografías que acompañan aos textos permite desenvolver habilidades propias da educación artística. Ademais, inclúense propostas para realizar, a partir dos contidos lingüísticos, actividades de creación plástica.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN / LINGUA GALEGA

1. Participar en situacións comunicativas da aula tomando en consideración os hábitos e as regras que rexen estas situacións. Usar fórmulas e tratamento adecuados para saudar, despedirse, presentarse, escusarse e solicitar axuda.

Quérese avaliar a capacidade do alumnado de participar en diferentes situacións de comunicación da vida escolar e a progresiva interiorización daquelas normas e hábitos básicos que facilitan a comunicación e a relación social.

2. Comprender textos orais de uso habitual procedentes de diferentes soportes, identificando a información máis relevante. Usar estratexias elementais para comprender as mensaxes que se escoitan, atendendo a sinais relevantes coma o ton de voz ou os xestos e formulando preguntas sobre o que non se comprende ben.

Preténdese avaliar a capacidade do alumnado para captar a información e as mensaxes de textos orais de uso cotián e dalgúns procedentes da radio, da televisión e de webs infantís, así como o uso de estratexias para mellorar a comprensión.

3. Expresar oralmente vivencias, feitos, sentimentos ou emocións, e comunicar mensaxes de xeito organizado.

Avalíase a capacidade para expresarse progresivamente con maior claridade e adecuación á situación e á intención de comunicación, usando a entoación, a pronuncia e o léxico máis adecuados para cada contexto, é dicir, avalíase a capacidade para achegar información comprensible.

4. Coñecer e reproducir textos de literatura oral, especialmente a popular.

Trátase de avaliar a capacidade de identificar, recoñecer, reproducir e valorar textos do patrimonio cultural galego relacionados co contorno do alumnado e de dramatizar aspectos concretos destes.

5. Localizar información concreta e realizar inferencias directas na lectura de textos.

Este criterio pretende avaliar a capacidade para identificar e extraer ideas puntuais e datos concretos indicados nos textos de maneira explícita, relacionándoos coas propias vivencias do alumnado e cos seus coñecementos previos.

6. Producir e reescribir textos diferentes e diversos con variados obxectivos comunicativos, seguindo modelos e observando estratexias de planificación, textualización (coidando as normas ortográficas elementais e os aspectos básicos da organización textual) e revisión de escritos. Iniciar o uso do procesador de texto para composicións sinxelas.

Téntase avaliar o nivel de adquisición do código escrito. Observarase se a composición de textos propios, relacionados con aspectos da aula ou sociais ou literarios (poemas e contos), garda coherencia coas regras do sistema da lingua.

Así mesmo, avaliarase o proceso de produción e utilización guiada das fases de planificación e de revisión.

7. Ler textos diversos dos traballados e creados na aula, con descodificación e entoación axeitada, coa finalidade de gozar e/ou aprender coa escoita lectora.

Preténdese avaliar a capacidade de ler comprensivamente en voz alta, logo de lectura silenciosa, textos coñecidos, facendo fincapé fundamentalmente na entoación e na expresividade.

8. Amosar iniciativa e interese pola lectura.

Avaliarase o interese amosado pola lectura. Comprobarase a iniciativa e a progresiva autonomía para ler e usar as fontes que proporciona a biblioteca da escola e a internet.

9. Identificar mudanzas que se producen nas palabras, enunciados e textos facendo substitucións, supresións, cambios de orde e observar as modificacións que se poden dar na comprensión e na expresión escrita.

Trátase de avaliar a habilidade para observar e recoñecer, de forma guiada, os efectos que se producen cando nun texto, enunciado ou palabra se fan cambios de orde, substitucións, supresións e insercións coa finalidade de reflexionar sobre a linguaxe.

10. Identificar intuitivamente texto, enunciado, palabra, nome común, nome propio, masculino e feminino, singular e plural en actividades relacionadas coa produción e comprensión de textos.

Téntase que, en actividades de produción e de comprensión de textos, o alumnado identifique algunha terminoloxía elemental que o poida axudar a facer melloras na linguaxe escrita.

OBXECTIVOS DE ETAPA / LINGUA CASTELÁ

A ensinanza da Lingua castelá e Literatura na etapa de Educación Primaria terá como obxectivo o desenvolvemento das seguintes capacidades:

- ✓ Comprender e expresarse oralmente e por escrito de xeito adecuado nos diferentes contextos da actividade social e cultural cotiá.
- ✓ Utilizar a lingua oral de xeito adecuado na actividade social e cultural adoptando unha actitude respectuosa e de cooperación.
- ✓ Utilizar a lingua eficazmente na actividade escolar tanto para buscar, recoller, seleccionar, contrastar, transformar e procesar información, como para escribir textos propios do ámbito académico.
- ✓ Usar, en situacións relacionadas coa escola e coa súa actividade, as diversas clases de escritos coa axuda dos que se produce a comunicación, tanto entre as persoas como destas coas institucións públicas ou privadas.
- ✓ Utilizar os medios de comunicación social e as tecnoloxías da información e da comunicación para obter, interpretar e valorar informacións e opinións diferentes.
- ✓ Utilizar adecuadamente a biblioteca e os seus diferentes departamentos como fonte de recursos variados para o goce e o pracer de ler, así como para a obtención de informacións variadas.
- ✓ Utilizar a lectura como fonte de pracer e de enriquecemento persoal, e aproximarse a obras relevantes da tradición literaria para desenvolver hábitos lectores.
- ✓ Comprender textos literarios de xéneros diversos procedentes da literatura infantil e xuvenil adecuados en canto á temática e a complexidade e iniciarse no coñecemento das convencións específicas da linguaxe literaria.
- ✓ Facer uso dos coñecementos sobre a lingua e das normas de uso lingüístico para escribir e falar de maneira adecuada, coherente e correcta e para comprender textos orais e escritos.
- ✓ Reflexionar sobre os diferentes usos sociais das linguas para evitar estereotipos lingüísticos que supoñan xuízos de valor e prexuízos clasistas, racistas ou sexistas.

OBXECTIVOS DE PRIMEIRO CICLO / LINGUA CASTELÁ

- Participar e cooperar en situacións comunicativas da aula (peticións, anuncios, ordes, explicacións sinxelas, avisos, instrucións, conversas ou narracións de feitos vitais, emocións e sentimentos).

- Usar fórmulas de tratamento adecuado para saudar, despedirse, presentarse, felicitar, agradecer, escusarse e solicitar axuda.
- escoitar textos procedentes da literatura oral.
- Localizar informacións en textos para aprender, vinculados á experiencia, tanto en textos producidos con finalidade didáctica como nos de uso cotián (folletos, descrições, instrucións e explicacións).
- Producir e reescribir textos relativos a situacións cotiás infantís como invitacións, felicitacións, notas ou avisos, utilizando as características usuais deses xéneros.
- Recrear e reescribir textos narrativos (contos) e de carácter poético (adiviñas, refráns, trabalinguas, cantigas, xogos de sortes...) usando modelos.
- Adquirir progresivamente as convencións do código lecto-escrito.
- Amosar interese pola escritura como instrumento de relación e de aprendizaxe.
- Amosar interese pola presentación coidada e polo uso de normas ortográficas en textos escritos.
- Introducirse no uso das bibliotecas do centro e da aula, como un medio máis de aproximación á literatura e como espazo privilexiado de recursos para a diversión e para o coñecemento.
- Identificar a palabra como instrumento básico para a segmentación da escritura.
- Coñecer as normas ortográficas máis sinxelas.

CONTIDOS DE PRIMEIRO CICLO / LINGUA CASTELÁ

- **Bloque 1. escoitar e falar.**
 - Participación e cooperación en situacións comunicativas da aula (peticións, anuncios, ordes, explicacións sinxelas, avisos, instrucións, conversas ou narracións de feitos vitais, emocións e sentimentos), con valoración e respecto das normas que rexen a interacción oral (quendas de palabra, ton adecuado, mantemento do tema, mostra de interese, mirar a quen fala, actitude receptiva de escoita e respecto ás opinións das demais persoas).
 - Uso de fórmulas e de tratamento adecuado para saudar, despedirse, presentarse, felicitar, agradecer, escusarse e solicitar axuda.
 - Comprensión e valoración de textos orais procedentes da radio e da televisión para obter información xeral e relevante sobre feitos e acontecementos próximos á experiencia infantil.
 - Comprensión e produción de textos orais para aprender, tanto os producidos con finalidade didáctica como os cotiás (breves exposicións ante a clase, conversas sobre contidos de aprendizaxe e explicacións sobre a organización do traballo).
 - Comprensión de informacións audiovisuais procedentes de diferentes soportes establecendo relacións de identificación, de clasificación e de comparación entre elas.
 - escoita de textos procedentes da literatura oral.
 - Comprensión, memorización e recitado de poemas co ritmo, pronuncia e entoación adecuados.
 - Dramatización de situacións presentadas en textos literarios.
 - Actitude de cooperación e de respecto en situacións de aprendizaxe compartida. Interese por expresarse oralmente con pronuncia e entoación adecuadas.

- Uso dunha linguaxe non discriminatoria e respectuosa coas diferenzas, en especial as referencias ao xénero, ás razas ou ás etnias.

- **Bloque 2. Ler e escribir.**
 - Comprensión de informacións concretas en textos de uso cotián como invitacións, felicitacións, notas, avisos e SMS.
 - Comprensión de información xeral sobre feitos e acontecementos próximos á experiencia do alumnado en textos procedentes dos medios de comunicación social, especialmente noticias.
 - Localización de informacións en textos para aprender, vinculados á experiencia, tanto en textos producidos con finalidade didáctica como nos de uso cotián (folletos, descrições, instrucións e explicacións).
 - Utilización e valoración de aspectos iconográficos e tipográficos como axuda á localización e comprensión de información textual.
 - Integración de coñecementos e de informacións procedentes de diferentes soportes textuais para aprender, identificando, clasificando e comparando.
 - Producción e reescritura de textos relativos a situacións cotiás infantís como invitacións, felicitacións, notas ou avisos, utilizando as características usuais deses xéneros.
 - Composición de textos propios dos medios de comunicación social e/ou dos seus elementos e aspectos (novas, titulares, pés de foto...) sobre acontecementos próximos á experiencia do alumnado en soportes habituais no ámbito escolar.
 - Composición de textos relacionados coa escola para obter, organizar e comunicar información (cuestionarios, listaxes, descrições, explicacións elementais).
 - Lectura guiada de textos adecuados aos intereses infantís para chegar progresivamente á expresividade e autonomía lectoras.
 - Valoración da autonomía lectora, interese pola elección de temas e de textos, pola comunicación das preferencias persoais e pola apreciación do texto literario como recurso de goce persoal.
 - Recreación e reescritura de textos narrativos (contos) e de carácter poético (adiviñas, refráns, trabalinguas, cantigas, xogos de sortes...) usando modelos.
 - Adquisición progresiva das convencións do código escrito.
 - Iniciación á utilización de programas informáticos de procesamento de textos.
 - Interese pola escritura como instrumento de relación e de aprendizaxe.
 - Interese pola presentación coidada e polo uso de normas ortográficas en textos escritos.
 - Iniciación ao uso dirixido das tecnoloxías da información e da comunicación como instrumento cotián de busca de información e fonte de recursos textuais diversos.
 - Introducción ao uso das bibliotecas do centro e da aula, como un medio máis de aproximación á literatura e como espazo privilexiado de recursos para a diversión e para o coñecemento.
 - Interese polos textos escritos como fonte de aprendizaxe e como medio de comunicación de experiencias e de regulación da convivencia.

- **Bloque 3. Reflexionar sobre a lingua.**
 - Recoñecemento do papel das situacións sociais como factor condicionante dos intercambios comunicativos.

- Identificación dos contextos en que a comunicación se produce mediante textos escritos e valoración da escritura en determinados ámbitos.
- Identificación de textos de uso cotián na aula a partir de elementos paratextuais e textuais.
- Observación das diferenzas entre lingua oral e escrita.
- Recoñecemento da relación entre son e grafía no sistema lingüístico.
- Identificación da palabra como instrumento básico para a segmentación da escritura.
- Coñecemento das normas ortográficas máis sinxelas.
- Substitución, inserción, supresión, cambio de orde e segmentación de elementos lingüísticos no funcionamento dos enunciados e textos para adquirir novos recursos.
- Inicio á reflexión sobre as estratexias de planificación, textualización e revisión como partes do proceso escritor.
- Inicio na identificación implícita e uso dos termos seguintes en actividades de produción e de interpretación: denominación dos textos traballados, enunciado, palabra e sílaba, nome común e nome propio.
- Observación das variacións morfolóxicas (de singular e plural, feminino e masculino) en textos.

AS COMPETENCIAS BÁSICAS NA ÁREA DE LINGUA CASTELÁ

DESENVOLVEMENTO DA COMPETENCIA EN COMUNICACIÓN LINGÜÍSTICA

Para lograr a adquisición desta competencia, o alumno debe:

- Ser capaz de comprender e producir mensaxes orais que teñen finalidade didáctica ou son de uso cotián.
- Ser capaz de participar activamente en intercambios comunicativos orais respectando as normas que os rexen.
- Ser capaz de comprender diferentes clases de textos escritos, con especial atención a aqueles que teñen finalidade didáctica ou son de uso cotián.
- Ser capaz de pór en práctica os coñecementos e as estratexias necesarias para escribir correctamente.
- Ser capaz de escribir textos propios relacionados co ámbito escolar ou coas súas experiencias persoais.
- Ser capaz de ler e comprender de forma autónoma textos literarios adecuados aos intereses infantís.
- Ser capaz de identificar e usar conceptos gramaticais básicos como sílaba, palabra, enunciado, nome...
- Ser capaz de manifestar interese pola lectura e a escritura como instrumentos para relacionarnos cos demais e para aprender.

CONTRIBUCIÓN DA ÁREA DE LINGUA CASTELÁ AO DESENVOLVEMENTO DOUTRAS COMPETENCIAS BÁSICAS

Competencia matemática.

Nocións como a secuencia temporal dunha historia ou a numeración e ordenación de viñetas relacionadas cos textos contribúen ao desenvolvemento de habilidades características desta competencia. Por outro lado, a correcta expresión lingüística dos números tamén forma parte da contribución da área de Lingua ao desenvolvemento da Competencia matemática.

Competencia no coñecemento e a interacción co medio físico.

Na área de Lingua ofrécense unha serie de textos informativos relacionados co mundo físico que permiten coñecer mellor os elementos da natureza e a influencia e as relacións que manteñen os seres humanos co espazo en que viven.

Así mesmo, a través do traballo con mensaxes informativas e publicitarias, contribúese á creación de hábitos de consumo responsable.

Tratamento da información e competencia dixital.

A área proporciona destrezas para a busca, selección e comprensión da información. Os programas de comprensión dos diferentes tipos de textos, as actividades relacionadas coas imaxes ou a análise de sinxelas cuestións tipográficas contribúen ao desenvolvemento desta competencia desde os primos cursos. A cada estas cuestións xerais, neste ciclo fórmulanse outras máis concretas como, por exemplo, o traballo sobre o ordenador ou o uso correcto da biblioteca.

Competencia social e cidadá.

A lingua é a base da comunicación entre os seres humanos, de aí que desde a área de Lingua se poida contribuír facilmente ao desenvolvemento desta competencia básica, entendida como conxunto de habilidades necesarias para a convivencia. Neste sentido, que os nenos aprendan a comunicarse cos demais e a comprender o que os demais lles transmiten é fundamental para a súa formación como seres sociais. Ademais, a lingua tamén lle permite aos nenos tomar contacto con outras realidades diferentes á súa e facilita a erradicación de prexuízos e imaxes estereotipadas.

Competencia cultural e artística.

Desde a área de Lingua contribúese ao desenvolvemento desta competencia mediante a lectura e a valoración de obras literarias infantís de diferentes épocas e culturas. O traballo a partir dos debuxos e as fotografías que acompañan aos textos permite desenvolver habilidades propias da educación artística. Ademais, inclúense propostas para realizar, a partir dos contidos lingüísticos, actividades de creación plástica.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN / LINGUA CASTELÁ

1. Participar en situacións comunicativas de aula tomando en consideración os hábitos e as regras que rexen estas situacións. Usar fórmulas e tratamento adecuados para saudar, despedirse, presentarse, escusarse e solicitar axuda.

Quérese avaliar a capacidade do alumnado de participar en diferentes situacións de comunicación da vida escolar e a progresiva interiorización daquelas normas e hábitos básicos que facilitan a comunicación e a relación social.

2. Comprender textos orais de uso habitual procedentes de diferentes soportes, identificando a información máis relevante. Usar estratexias elementais para comprender as mensaxes que escoitan, atendendo a sinais relevantes como o ton de voz ou os xestos, e formulando preguntas sobre o que non se comprende ben.

Preténdese avaliar a capacidade do alumnado para captar a información e as mensaxes de textos orais de uso cotián e dalgúns procedentes da radio, da televisión e de webs infantís, así como o uso de estratexias para mellorar a comprensión.

3. Expresar oralmente vivencias, feitos, sentimentos, ou emocións, e comunicar mensaxes de xeito organizado.

Avaliase a capacidade para expresarse progresivamente con maior claridade e adecuación á situación e á intención de comunicación, usando a entoación, a pronuncia e o léxico máis adecuados para cada contexto; é dicir, avalíase a capacidade para achegar información comprensible.

4. Coñecer e reproducir textos de literatura oral, especialmente a popular.

Trátase de avaliar a capacidade de identificar, recoñecer, reproducir e valorar textos relacionados co contorno e a de dramatizar aspectos concretos dos destes.

5. Localizar información concreta e realizar inferencias directas na lectura de textos.

Este criterio pretende avaliar a capacidade para identificar e extraer ideas puntuais e datos concretos indicados nos textos de maneira explícita, relacionándoos coas propias vivencias do alumnado e cos seus coñecementos previos.

6. Producir e reescribir textos diferentes e diversos con variados obxectivos comunicativos, seguindo modelos e observando estratexias de planificación, textualización (coidando as normas ortográficas elementais e os aspectos básicos da organización textual) e revisión de escritos. Iniciar o uso do procesador de texto para composicións sinxelas.

Téntase avaliar o nivel de adquisición do código escrito. Observarase se a composición de textos propios relacionados con aspectos de aula ou sociais ou literarios (poemas e contos), garda coherencia coas regras do sistema da lingua.

Tamén se avaliará o proceso de produción e utilización guiada das fases de planificación e de revisión.

7. Ler textos diversos dos traballados e creados na aula, con decodificación e entoación axeitada, coa finalidade de gozar e/ou aprender coa escoita lectora.

Preténdese avaliar a capacidade de ler comprensivamente en voz alta, logo de lectura silenciosa, textos coñecidos, facendo fincapé fundamentalmente na entoación e na expresividade.

8. Amosar iniciativa e interese pola lectura.

Avaliarase o interese amosado pola lectura. Comprobarase a iniciativa e a progresiva autonomía para ler e usar as fontes que proporciona a biblioteca da escola a internet.

9. Identificar mudanzas que se producen nas palabras, enunciados e textos facendo substitucións, supresións, cambios de orde e observar as modificacións que se poden dar na comprensión e na expresión escrita.

Trátase de avaliar a habilidade para observar e recoñecer, de forma guiada, os efectos que se producen cando nun texto, enunciado ou palabra se fan cambios de orde, substitucións, supresións e insercións coa finalidade de reflexionar sobre a linguaxe.

10. Identificar intuitivamente texto, enunciado, palabra, nome común, nome propio, masculino e feminino, singular e plural en actividades relacionadas coa produción e comprensión de textos.

Téntase que, en actividades de produción e de comprensión de textos, o alumnado identifique algunha terminoloxía elemental que lle poida axudar a facer melloras na linguaxe escrita.

OBXECTIVOS DE ETAPA / LINGUA ESTRANXEIRA

A ensinanza da Lingua estranxeira na etapa de Educación Primaria terá como obxectivo o desenvolvemento das seguintes capacidades:

- ✓ Escoitar e comprender mensaxes en interaccións verbais variadas, utilizando as informacións transmitidas para a realización de diversas tarefas concretas relacionadas coa experiencia do alumnado.
- ✓ Expresarse e interactuar oralmente en situacións sinxelas e habituais que teñan un contido e desenvolvemento coñecidos, utilizando procedementos verbais e non verbais e adoptando unha actitude respectuosa e de cooperación.
- ✓ Escribir textos diversos con finalidades variadas sobre temas previamente tratados na aula e coa axuda de modelos.
- ✓ Ler de xeito comprensivo textos diversos, relacionados coas experiencias e intereses do alumnado, extraendo información xeral e específica de acordo cunha finalidade previa.
- ✓ Aprender a usar con progresiva autonomía medios variados, incluídas as TIC, para obter información e para comunicarse en lingua estranxeira.

- ✓ Valorar a lingua estranxeira, e as linguas en xeral, como medio de comunicación e entendemento entre as persoas de procedencias e culturas diversas e como ferramenta de aprendizaxe de distintos contidos.
- ✓ Manifestar unha actitude receptiva, interesada e de confianza na propia capacidade de aprendizaxe e de uso da lingua estranxeira.
- ✓ Coñecer aspectos doutras culturas que utilizan a lingua estudada e amosar unha actitude de respecto cara ás mesmas.
- ✓ Utilizar os coñecementos e as experiencias previas coas linguas galega e castelá para unha adquisición máis rápida, eficaz e autónoma da lingua estranxeira.
- ✓ Identificar aspectos fonéticos, de ritmo, de acentuación e de entoación, así como estruturas lingüísticas e aspectos léxicos da lingua estranxeira e usalos como elementos básicos da comunicación.

OBXECTIVOS DE PRIMEIRO CICLO / LINGUA ESTRANXEIRA

- escoitar e comprender mensaxes e textos orais sinxelos e significativos para o alumnado procedentes de diferentes soportes multimedia.
- Participar en situacións de comunicación reais ou simuladas, empregando respostas verbais e non verbais.
- Introducir ao alumnado de forma gradual na lectura e na escritura de palabras e enunciados moi sinxelos, fomentando a alfabetización visual, o recoñecemento de vocabulario clave e as primeiras destrezas de escritura.
- Fomentar no alumnado a seguridade para aprender unha linguaxe estranxeira e o gusto polo traballo cooperativo.
- Contribuír ao desenvolvemento do neno/a (físico, social, emocional, psicolóxico, cognitivo).
- Fomentar actitudes positivas cara a lingua estranxeira e unha actitude receptiva cara as persoas que falan outra lingua.

CONTIDOS DE PRIMEIRO CICLO / LINGUA ESTRANXEIRA

- **Bloque 1. escoitar e falar.**
 - comprensión de mensaxes orais sinxelas (instrucións) para realizar tarefas dentro ou fóra da aula.
 - comprensión de textos orais sinxelos -contos, cancións, rimas...-conectados cos intereses das nenas e dos nenos e apoiados con imaxes, sons e xestos.
 - escoita e comprensión de mensaxes sinxelas significativas para o alumnado procedentes de diferentes soportes multimedia.
 - Achegamento, a través do xogo e da expresión corporal e musical, a algúns aspectos fonéticos, do ritmo, da acentuación e da entoación da nova lingua.

- Participación en situacións de comunicación reais ou simuladas, empregando respostas verbais ou non verbais (movemento, accións, debuxo, modelado, mímica).
 - Imitación de situacións de comunicación breves e sinxelas a través de dramatizacións e de xogos de sortes, de rutinas de comezo e fin da clase, de lérias, de retrosos e de contos.
 - Memorización de producións orais breves significativas e apoiadas con axuda visual, auditiva e xestual (cancións, rutinas para iniciar ou manter o xogo, fórmulas orais breves para manter a atención, lérias...).
 - Participación con actitude de colaboración en xogos e dramatizacións que precisen de breves intervencións orais.
 - Interese por empregar a lingua estranxeira en situacións variadas de comunicación (saúdo, despedida, presentacións, felicitación ás persoas da aula nos seus aniversarios, estados de ánimo...).
 - Valoración positiva das intervencións orais propias e alleas.
 - Recoñecemento e aprendizaxe de formas básicas de relación social en lingua estranxeira.
 - Iniciación ás estratexias básicas que favorecen a comprensión e a expresión oral: uso do contexto visual e non-verbal e dos coñecementos previos sobre o tema ou sobre a situación de comunicación transferidos desde as linguas que coñece o alumnado á lingua estranxeira.
 - Valoración da lingua estranxeira como instrumento para comunicarse e para achegarse a nenos e nenas doutras culturas.
- **Bloque 2. Ler e escribir.**
 - Asociación de imaxes con palabras coñecidas e relacionadas con temas próximos ao alumnado -contos, personaxes de debuxos animados- e identificación delas, empregando diferentes recursos visuais e informáticos.
 - Asociación de grafía, fonema e significado de palabras en contextos reais ou simulados procedentes de diversas fontes, traballadas previamente a través de diversos medios, e sempre con apoio visual.
 - Lectura de palabras e de enunciados moi sinxelos en recursos variados (audiovisuais e informáticos, tiras de cómic, karaoke, xogos de ordenador).
 - Escritura de palabras e de enunciados moi sinxelos e traballados previamente en producións orais utilizando distintos medios (xogos visuais e informáticos en que o alumnado teña que formar palabras e asocialas con imaxes, modelos, textos para completar...) coa intención de compartir información ou cunha intención lúdica e/ou funcional.
 - Iniciación ao uso de programas informáticos educativos para ler e escribir mensaxes sinxelas.
 - Interese polo coidado na presentación dos textos escritos.
 - Valoración positiva dos textos escritos propios e os do resto das persoas da aula, colaborando na súa produción e exposición e integrándoas na rutina diaria (carteis para identificar os recantos, calendario, cartafol colectivo...).
 - **Bloque 3. Reflexión sobre a lingua e consciencia intercultural.**
 - Iniciación a algunhas diferenzas de sons e de ritmo respecto da primeira lingua.

- Iniciación á utilización de estratexias de lectura: uso do contexto visual e verbal e dos coñecementos previos sobre o tema ou a situación transferidos desde as linguas que coñece o alumnado.
- Familiarización con algunhas estratexias básicas da produción de textos a partir dun modelo: selección da persoa destinataria, da intención e do contido.
- Uso de habilidades e de procedementos (repetición, memorización, asociación de palabras e de expresións con elementos xestuais e visuais e observación de modelos) para a adquisición de léxico e de estruturas elementais da lingua.
- Iniciación ao uso de dicionarios visuais, contos, webs infantís e produtos multimedia e achegamento ás posibilidades que achegan na busca de información e de coñecemento.
- Seguridade na propia capacidade para aprender unha lingua estranxeira e gusto polo traballo cooperativo.
- Iniciación ao emprego dun cartafol (registro de aprendizaxe) colectivo da aula, onde se irán acumulando os traballos de cada neno e cada nena previamente acordados no grupo-clase.
- Achegamento a algúns aspectos culturais semellantes á nosa realidade a través de producións multimedia e de manifestacións artísticas da cultura dos países onde se fala a lingua estranxeira.
- Actitude receptiva cara ás persoas que falan outra lingua e teñen unha cultura ou forma de vida diferentes.

AS COMPETENCIAS BÁSICAS NA ÁREA DE LINGUA ESTRANXEIRA

DESENVOLVEMENTO DA COMPETENCIA EN COMUNICACIÓN LINGÜÍSTICA

O estudio dunha lingua estranxeira contribúe ao desenvolvemento da competencia en comunicación lingüística dunha maneira directa, completando, enriquecendo e enchendo de novos matices comprensivos e expresivos esta capacidade comunicativa xeral. Unha aprendizaxe da lingua estranxeira baseada no desenvolvemento de habilidades comunicativas, contribuirá ao desenvolvemento desta competencia básica no mesmo sentido que o fai a primeira lingua.

CONTRIBUCIÓN DA ÁREA DE LINGUA ESTRANXEIRA AO DESENVOLVEMENTO DOUTRAS COMPETENCIAS BÁSICAS

Competencia matemática.

Desde a lingua estranxeira presentamos e traballamos coa numeración, as páxinas, a data, etc. e favorecemos que o alumno/a aprenda a interpretar correctamente os enunciados de problemas matemáticos.

Competencia no coñecemento e a interacción co mundo físico.

O achegamento á lingua estranxeira faise moitas veces desde as realidades que rodean ao alumnado: o mundo animal, o mundo vexetal, a alimentación, as estacións, etc. e, en consecuencia, favorecemos a comprensión dos fenómenos físicos e a relación do home co medio no que vive.

Competencia para aprender a aprender.

A linguaxe é o principal vehículo do pensamento humano, a ferramenta máis potente para a interpretación e representación da realidade e o instrumento de aprendizaxe por excelencia, de aí que a área, na medida que contribúe á mellora da capacidade comunicativa xeral, faino tamén á competencia para aprender a aprender. Con todo, a súa maior contribución radica en que a aprendizaxe dunha lingua estranxeira rentabilízase enormemente se se inclúen contidos directamente relacionados coa reflexión sobre a propia aprendizaxe, para que cada neno e cada nena identifiquen como aprenden mellor e que estratexias os fan máis eficaces. Esa é a razón da introdución no currículo dun apartado específico de reflexión sobre a propia aprendizaxe.

Autonomía e iniciativa persoal.

Á súa vez as decisións que provoca a reflexión antes mencionada favorecen a autonomía e, neste sentido, pódese afirmar que a lingua estranxeira contribúe tamén ao desenvolvemento desta competencia.

Tratamento da información e competencia dixital.

As tecnoloxías da información e a comunicación ofrecen a posibilidade de comunicarse en tempo real con calquera parte do mundo e tamén o acceso sinxelo e inmediato a un fluxo incesante de información que aumenta cada día. O coñecemento dunha lingua estranxeira ofrece a posibilidade de comunicarse utilizándoa. E, o que é máis importante, crea contextos reais e funcionais de comunicación.

Competencia social e cidadá.

As linguas serven aos falantes para comunicarse socialmente, pero tamén son vehículo de comunicación e transmisión cultural. Aprender unha lingua estranxeira implica o coñecemento de trazos e feitos culturais vinculados ás diferentes comunidades de falantes da mesma. Esta aprendizaxe, ben orientada desde a escola, debe traducirse tanto na capacidade coma no interese por coñecer outras culturas e por relacionarse con outras persoas, falantes ou aprendices desa lingua. Ao mesmo tempo, o coñecemento doutra lingua e de trazos culturais diferentes aos propios contribúe á mellor comprensión e valoración da propia lingua e cultura e favorece o respecto, o recoñecemento e a aceptación de diferenzas culturais e de comportamento, promove a tolerancia e a integración e axuda a comprender e apreciar tanto os trazos de identidade coma as diferenzas.

Competencia artística e cultural.

Por último, e aínda que en menor medida, esta área colabora no desenvolvemento da competencia artística e cultural se os modelos lingüísticos que se utilizan conteñen producións lingüísticas con compoñente cultural.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN / LINGUA ESTRANXEIRA

1. Valorar a lingua estranxeira como instrumento para comunicarse e para achegarse a nenos e a nenas doutras culturas que teñen formas de vida diferentes da propia e para descubrir algúns aspectos comúns (xogos de sortes, xogos tradicionais e festas...).

Con este criterio avaliarase o interese por iniciar relacións con nenos e nenas falantes da lingua estranxeira, a actitude positiva de respecto cara á aprendizaxe dunha nova cultura e de interese por descubrir semellanzas coa propia.

2. Amosar unha actitude positiva cara á aprendizaxe da nova lingua mostrando interese por imitar, escoitar e reproducir rimas, cancións, xogos, elementos repetitivos dos contos e de cancións.

Trátase de comprobar a aceptación da nova lingua como fonte de pracer e de diversión e a valoración desta como vehículo de xogo e de comunicación.

3. Comprender mensaxes verbais, significativas e contextualizadas coa axuda de elementos lingüísticos e non lingüísticos.

Avaliase a capacidade progresiva de captar ideas e mensaxes en situacións de comunicación oral significativas en que se utilicen linguaxes diversas (xestos, mímica, sons, imaxes e recursos multimedia).

4. Participar comprensivamente, empregando formas lingüísticas e non lingüísticas, en producións orais moi sinxelas relativas a situacións e a temas de interese para o alumnado: xogos, dramatizacións de contos, instrucións para realizar actividades da aula.

Preténdese avaliar a participación oral activa en situacións de dificultade progresiva utilizando fórmulas sinxelas de interacción social e mediante respostas non verbais.

5. Amosar comprensión, mediante respostas verbais sinxelas e básicas, en situacións de comunicación cotiás (saúdo, despedida, presentación, expresión de estados de ánimo e outros) e iniciarse nas fórmulas orais da expresión cotiá.

Téntase comprobar que o alumnado comprende e participa en interaccións orais sociais básicas de saúdo, de despedida, de presentación e de manifestación sinxela de estados de ánimo e que ten capacidade de responder verbalmente nas ditas situacións de comunicación.

6. Imitar sons, repetir producións orais sinxelas e breves de uso diario na aula e memorizar fórmulas breves e sinxelas de comunicación oral de interese para os nenos e as nenas (xogos de sortes, retrosos de cancións e contos, fórmulas verbais para iniciar unha actividade, lerias, xogos de mans...).

Trátase de valorar o grao de aprendizaxe dos aspectos fonéticos máis básicos da nova lingua mediante a observación da capacidade de imitación do alumnado e a repetición de sons, de palabras e de enunciados con pronunciación, ritmo e entoación intelixibles.

7. Identificar e interpretar palabras e enunciados curtos contextualizados en situacións de comunicación significativas para os nenos e para as nenas, como mensaxes multimedia, contos, tarxetas de felicitación, anuncios e carteis aprendidos con anterioridade na súa forma oral.

Trátase de valorar a capacidade do alumnado de relacionar a forma escrita coa forma oral, recorrendo ás diversas linguaxes que acompañarán ás palabras e enunciados

(imaxes, xestos, sons). A identificación das mesmas mensaxes noutros contextos será clave para a valoración positiva da aprendizaxe.

8. Producir mensaxes significativas sinxelas de xeito guiado en papel ou en formato dixital cunha finalidade comunicativa e con axuda de modelos que previamente fosen aprendidos oralmente.

Avaliarase a capacidade de escribir palabras e frases sinxelas a partir dun modelo substituíndo unha palabra ou expresión por outra para unha funcionalidade ou tarefa determinada (felicitar, informar, saudar, escribir un cartel...) tanto de forma manuscrita como en formato dixital.

9. Utilizar recursos e estratexias moi sinxelos para aprender a aprender, identificando as que son máis apropiadas para o alumnado (axudas xestuais, repetición sonora en voz alta ou de movemento, asociación, emprego de dicionarios visuais, utilización da internet...).

Preténdese comprobar o grao de consciencia dos logros do alumnado e a capacidade de recoñecer as estratexias de aprendizaxe.

10. Amosar curiosidade e interese por buscar información a través de diferentes medios sobre a cultura que están a estudar as alumnas e os alumnos (busca de imaxes, xogos, fotografías, personaxes de debuxos animados...) con diversas finalidades (exposición na aula no rexistro de aprendizaxe, clasificación na carpeta de favoritos, utilización como salvapantallas, albums...)

Téntase valorar con este criterio a curiosidade por coñecer diferentes aspectos da vida e da cultura relacionadas coa lingua estranxeira, así como o interese por aprendelos e compartilos co resto da clase.

OBXECTIVOS DE ETAPA / MATEMÁTICAS

A ensinanza das Matemáticas na etapa de Educación Primaria terá como obxectivo o desenvolvemento das seguintes capacidades:

- ✓ Apreciar o papel das matemáticas na vida cotiá, gozar co seu uso e recoñecer o valor de actitudes coma a exploración de distintas alternativas, a conveniencia da precisión ou a perseveranza na busca de solucións.
- ✓ Recoñecer situacións do medio habitual do alumnado que requiran, para a súa comprensión ou tratamento, de operacións elementais de cálculo; formulalas mediante formas sinxelas de expresión matemática ou resolvelas empregando os algoritmos correspondentes; valorar o sentido dos resultados, a presentación ordenada e clara e a explicación oral e por escrito dos procesos seguidos.
- ✓ Empregar o coñecemento matemático para comprender, valorar e producir informacións e mensaxes sobre feitos e situacións da vida cotiá e recoñecer o seu carácter instrumental para outros campos de coñecemento.

- ✓ Coñecer, valorar e adquirir seguridade nas propias habilidades matemáticas para afrontar situacións diversas que permitan gozar dos aspectos creativos, estéticos ou utilitarios e confiar nas súas posibilidades de uso.
- ✓ Empregar e elaborar instrumentos e estratexias persoais de cálculo mental e de medida, así como procedementos de orientación espacial, en contextos de resolución de problemas, decidindo, en cada caso, as vantaxes do seu uso e valorando a coherencia dos resultados.
- ✓ Utilizar de forma axeitada as tecnoloxías da información e da comunicación, a biblioteca e calquera outro recurso pertinente do que se dispoña, tanto no cálculo como na busca, tratamento e representación de informacións diversas.
- ✓ Identificar formas xeométricas do contorno natural e cultural, empregando o coñecemento dos seus elementos e propiedades para describir a realidade e desenvolver novas posibilidades de acción.
- ✓ Empregar técnicas elementais de recollida de datos para obter información sobre fenómenos e situacións do contorno do alumnado; representala de xeito gráfico e numérico e formarse un xuízo sobre ela mesma.

OBXECTIVOS DE PRIMEIRO CICLO / MATEMÁTICAS

- Utilizar o vocabulario topolóxico elemental (esquerda-dereita, diante-detrás, arriba-abaxo, preto-lonxe, próximo-afastado...) para describir relacións de situación dos obxectos do espazo próximo.
- Interpretar e describir verbalmente planos de itinerarios e elaboración elemental e non convencional destes, unha vez vivenciados.
- Recoñecer aspectos xeométricos básicos (liñas, puntos, rectángulos, cadrados, triángulos, círculos, esferas e cubos) no contorno inmediato.
- Recoñecer os usos dos números para solucionar problemas en contextos próximos (contar, medir, ordenar, nomear...) ata o 999.
- Recoñecer e utilizar os números ordinais para resolver problemas da vida diaria.
- Comparar números en contextos familiares e expresar as relacións entre eles (maior ca, menor ca, diferente a, igual ca...) usando a simboloxía adecuada. Ser capaz de situar os números na recta numérica.
- Fomentar a resolución de problemas da vida cotiá que impliquen a aplicación de sumas e de restas e a utilización de estratexias procesuais adecuadas.
- Empregar a suma para xuntar ou engadir e da resta para separar ou quitar en situacións familiares. Recoñecer o significado de cada operación.
- Cálculas sumas e restas, escollendo o método máis adecuado (mentalmente, con algoritmos, coa calculadora, co ordenador...), segundo o caso.
- Introducirse na medida do tempo co uso do reloxo (as horas en punto, as medias).
- Resolver problemas sinxelos da vida cotiá do alumnado en que haxa que manexar prezos de obxectos. Identificar as distintas moedas e billetes que se corresponderían con eses prezos.
- Utilizar técnicas elementais para a recollida e ordenar datos de contextos familiares e próximos.

- Resolver problemas do contexto cotián en que interveñan a lectura de gráficas elementais.

CONTIDOS DE PRIMEIRO CICLO / MATEMÁTICAS

- **Bloque 1. Espazos e formas.**
 - Interpretación de mensaxes que conteñan informacións sobre relacións espaciais contrastando significados con compañeiras e compañeiros.
 - Utilización do vocabulario topolóxico elemental (esquerda-dereita, diante-detrás, arriba-abaixo, preto-lonxe, próximo-afastado...) para describir relacións de situación dos obxectos do espazo próximo.
 - Descrición de posicións e de movementos, en relación a si mesmo, a si mesma e a outros puntos de referencia.
 - Interpretación e descrición verbal de planos de itinerarios e elaboración elemental e non convencional destes, unha vez vivenciados.
 - Recoñecemento de aspectos xeométricos básicos (liñas, puntos, rectángulos, cadrados, triángulos, círculos, esferas e cubos) no contorno inmediato.
 - Interpretación e emisión de informacións sobre espazos e sobre obxectos familiares, usando vocabulario xeométrico sobre estes aspectos.
 - Construción de figuras xeométricas sinxelas, previa análise e recoñecemento das súas características, recorrendo a materiais manipulables.
 - Experimentación lúdica con formas xeométricas para buscar elementos de regularidade, identificar, comparar, clasificar e descubrir as súas propiedades.
 - Experimentación a partir de composición e descomposición de figuras planas e de corpos xeométricos para formar outros.
 - Resolución de problemas xeométricos explicando oralmente e por escrito o significado dos datos, a situación planificada, o proceso seguido e as solucións obtidas.
 - Curiosidade pola exploración de materiais e de obxectos diversos coa finalidade de descubrir as formas e os seus elementos.
 - Confianza nas propias posibilidades e valoración positiva das contribucións alleas.
 - Interese e constancia na busca de solucións a problemas variados da vida cotiá.
- **Bloque 2. Cantidades.**
 - Recoñecemento dos usos dos números para solucionar problemas en contextos próximos (contar, medir, ordenar, nomear...).
 - Reconto, comparación, ordenación e expresión de cantidades en situacións da vida cotiá.
 - Representación, lectura, escritura e descomposición de números amosando coñecemento da grafía, do nome e do valor.
 - Recoñecemento e utilización dos números ordinais para resolver problemas da vida diaria.
 - Comparación de números en contextos familiares e expresión de relacións entre eles (maior ca, menor ca, diferente a, igual ca...) usando a simboloxía adecuada. Situación dos números na recta numérica.

- Manipulación dos números para atopar intuitivamente as súas propiedades e regularidades. Ensaio de estratexias para contar rapidamente.
- Disposición para utilizar os números, así como as súas relacións e operacións, para obter e expresar información, para a interpretación de mensaxes e para resolver problemas en situacións reais.
- Resolución de problemas da vida cotiá que impliquen a aplicación de sumas e de restas e a utilización de estratexias procesuais adecuadas (interpretación da situación problemática, confrontación de puntos de vista, determinación de datos útiles, selección da operación axeitada, emprego do algoritmo correspondente, verificación do resultado, expresión ordenada do resultado, explicitación do proceso de resolución).
- Confianza nas propias posibilidades e curiosidade, interese e perseveranza na busca de solucións.
- Uso do erro como mecanismo de mellora.
- Formulación de problemas variados da vida cotiá.
- Emprego da suma para xuntar ou engadir e da resta para separar ou quitar en situacións familiares. Recoñecemento do significado de cada operación.
- Utilización de procedementos diversos e de estratexias persoais (de estimación de resultados, de aplicación intuitiva das propiedades das operacións e de cálculo mental) para realizar, en situacións cotiás, sumas e restas. Explicación oral dos razoamentos e das estratexias desenvolvidas.
- Cálculo de sumas e de restas, escollendo o método máis adecuado (mentalmente, con algoritmos, coa calculadora, co ordenador...), segundo o caso.
- Desenvolvemento de estratexias persoais de cálculo mental para a busca do complemento dun número á decena inmediatamente superior e para resolver problemas de sumas e de restas.
- Cálculo aproximado. Estimación e redondeo do resultado dun cálculo ata a decena máis próxima escollendo entre varias solucións e valorando as respostas razoables.
- Familiarización co uso da calculadora para a xeración de series, composición e descomposición de números e comprobación dos resultados das operacións de suma e de resta.
- Aplicación da multiplicación a contextos cotiáns en que a operación signifique suma de sumandos repetidos.
- Construción das táboas de multiplicar do 2, do 5 e do 10 apoiándose en número de veces, suma repetida, disposición en cuadrículas...
- Interese pola presentación ordenada e limpa dos cálculos e dos seus resultados.
- Utilización de obxectos e de instrumentos do contexto cotián do alumnado para medir obxectos, espazos e tempos, e para resolver problemas relacionados con tarefas habituais da aula ou con situacións familiares.
- Comparación de obxectos segundo lonxitude, peso ou capacidade, de xeito directo ou indirecto.
- Medición con instrumentos e estratexias non convencionais (palmo, pé, brazas, paso, baldosas, culleradas, vasos, cuncas, mancheas, chiscos...).
- Experimentación con unidades non convencionais para comparar valores, atopar equivalencias...
- Utilización de unidades usuais (quilogramo, litro, metro e centímetro, día, semana, mes) e instrumentos convencionais para medir en situacións cotiás.
- Introducción á medida do tempo co uso do reloxo (as horas en punto, as medias).
- Resolución de problemas de medida con selección do «instrumento» adecuado, con estimación de resultados de medidas (distancias, tamaños, pesos, capacidades...) en

contextos familiares, coa explicación oral do proceso seguido e da estratexia empregada na medición. Expresión do resultado da medida indicando o número e a unidade utilizada.

- Resolución de problemas sinxelos da vida cotiá do alumnado en que haxa que manexar prezos de obxectos. Identificación das distintas moedas e billetes que se corresponderían con eses prezos.
 - Curiosidade por coñecer e empregar a medida dalgúns obxectos e tempos familiares e interese pola interpretación de mensaxes que conteñan informacións sobre medidas.
 - Coidado na realización de medidas.
- **Bloque 3. Tratamento da información e azar.**
 - Lectura e interpretación de información matemática rexistrada nunha gráfica sinxela (convencional ou non convencional) relativa a fenómenos próximos.
 - Utilización de técnicas elementais para a recollida e ordenación de datos de contextos familiares e próximos.
 - Representación e organización guiada de datos relacionados coa vida cotiá mediante gráficos sinxelos (representación non convencional, liñas temporais, pictogramas...).
 - Resolución de problemas do contexto cotián en que interveñan a lectura de gráficas elementais, as descrições orais, o contraste de opinións, a planificación do proceso de resolución, a comparación de procesos e a resolución e valoración de resultados.
 - Distinción entre seguro, posible e imposible, partindo da experiencia diaria e incorporando este vocabulario á súa linguaxe habitual.
 - Participación e colaboración activa no traballo en equipo e na aprendizaxe organizada a partir da investigación sobre situacións reais. Respecto polo traballo e polas estratexias das outras persoas.

AS COMPETENCIAS BÁSICAS NA ÁREA DE MATEMÁTICAS

DESENVOLVEMENTO DA COMPETENCIA MATEMÁTICA

Para lograr a adquisición desta competencia, o alumno/a debe:

- Ser capaz de coñecer e valorar a presenza das informacións numéricas na vida cotiá, manexar os números nos seus diferentes contextos e empregalos con distintas finalidades.
- Ser capaz de realizar cálculos e estimacións con números, identificando situacións onde sexan necesarios e expresando o proceso seguido.
- Ser capaz de utilizar instrumentos de medida, estimar medidas de magnitudes e expresar os resultados na unidade adecuada.
- Ser capaz de recoñecer a presenza de liñas, formas e corpos xeométricos na realidade, aplicar as súas características para describir situacións e utilizalas con distintos fins.

- Ser capaz de utilizar e elaborar estratexias de resolución de problemas, elixir a máis axeitada en cada caso e aplicala seguindo un proceso de resolución ordenado.
- Ser capaz de recoller datos e informacións do entorno que o rodea, representar a información en distintas formas, interpretala e producir mensaxes con ela.
- Ser capaz de recoñecer a presenza e o papel das Matemáticas no noso mundo, valorar a importancia da creatividade e o rigor ao utilizalas e confiar nas súas propias habilidades.

CONTRIBUCIÓN DA ÁREA DE MATEMÁTICAS AO DESENVOLVEMENTO DOUTRAS COMPETENCIAS BÁSICAS

Competencia en comunicación lingüística.

Para desenvolver esta competencia, ao traballar as Matemáticas os alumnos/as deben pór especial atención na incorporación dos termos matemáticos á linguaxe usual e o seu uso correcto, na descrición verbal dos procesos e na comprensión dos textos que se lles ofrecen (en especial, os problemas). É necesario que os alumnos/as falen, escriban, escoiten e expliquen o proceso seguido no seu traballo matemático.

Competencia no coñecemento e a interacción co mundo físico.

A área de Matemáticas permítelles aos alumnos/as comprender, describir e interactuar co entorno físico que os rodea. O traballo coas posicións no espazo, as figuras e corpos xeométricos, a simetría... capacitaraos para ser competentes no emprego de planos, mapas, rutas... Da mesma maneira, os contidos de números e operacións e medida axúdanlles a comprender a realidade, e a interactuar con ela. Co estudo dos gráficos entenden e producen informacións sobre o contorno.

Tratamento da información e competencia dixital.

Esta área contribúe á adquisición desta competencia de varias formas. Por un lado, aporta destrezas coma a comparación de números, a aproximación, as distintas formas de expresar e de usar os números...; e por outro, traballa a recollida e tabulación de datos, e a interpretación e representación de táboas de dobre entrada. En segundo curso, faise tamén unha introdución ao uso da calculadora para realizar operacións sinxelas.

Competencia social e cidadá.

Valores coma o rigor, o coidado, a perseveranza están asociados ao traballo matemático. Da mesma maneira, o traballo en equipo e a consideración e reflexión sobre as opinións e puntos de vista dos outros (por exemplo, ao resolver problemas) contribúen ao desenvolvemento desta competencia.

Competencia cultural e artística.

O saber matemático é parte fundamental do coñecemento da humanidade, e contidos coma os tratados en Xeometría permítenlle ao alumno/a comprender, de maneira máis efectiva, as manifestacións artísticas, e ser capaz de utilizalos para crear obras propias.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN / MATEMÁTICAS
--

1. Formular problemas sinxelos en que se precise contar, ler, ordenar e escribir números ata o 999. Interpretar a función que teñen os números cando aparecen nun contexto real e usalos de acordo coas súas características..

Preténdese comprobar con este criterio a capacidade de aplicar a situacións variadas os coñecementos adquiridos sobre o uso dos números (expresar cantidades, identificar datas, indicar medidas, sinalar intervalos...).

Avaliarase a capacidade de emitir e de interpretar informacións en situacións cotiás empregando os números. Así mesmo, valorarase o dominio do alumnado sobre o valor de posición que teñen os números e a asociación entre escritura cifrada e o seu nome e viceversa.

En resumo, trátase de comprobar se as nenas e os nenos manexan os números en situacións da vida cotiá, operan con eles e interpretan o seu valor.

2. Comparar cantidades pequenas (de obxectos, feitos ou situacións familiares), interpretando e expresando os resultados da comparación e redondeando, se a situación o require, ata a decena máis próxima.

Trátase de avaliar a capacidade para comparar, relacionar... cantidades, buscando, segundo a situación, un resultado exacto ou aproximado. Valorarase a habilidade para estimar cantidades pequenas, expresándoas oralmente ou mediante escritura cifrada, como paso previo á acción de contar e á determinación do número exacto.

Tamén se valorará a capacidade de contrastar o resultado exacto co valor estimado previamente.

Comprobarase, así mesmo, se as nenas e os nenos son quen de efectuar redondeo, no resultado da apreciación, ata a decena máis próxima.

3. Resolver problemas relativos á vida cotiá en que sexa pertinente aplicar operacións de suma e de resta, empregando os algoritmos básicos correspondentes ou outros procedementos de resolución e explicando oralmente o proceso seguido.

Compróbase a capacidade do alumnado de interpretar unha situación problemática, de confrontar puntos de vista, de determinar os datos útiles, de seleccionar a operación axeitada, de aplicala, de elaborar unha solución, de verificar os resultados obtidos, de expresar de forma ordenada e clara os datos (tanto para detectar erros como para explicar o razoamento seguido) e de expresar oralmente o proceso de resolución usando linguaxe matemática elemental propia do ciclo.

Tamén se observará a capacidade de empregar máis dun procedemento e a actitude de perseveranza na busca de solucións.

4. Utilizar procedementos diversos e estratexias persoais para realizar, en situacións cotiás e funcionais, cálculos numéricos básicos coas operacións de suma e de resta.

Avaliarase a capacidade para poñer en marcha procesos persoais para resolver en contextos familiares sumas e restas en cálculo mental e escrito: indicando coñecemento

do significado básico das operacións, usando estratexias para facer estimacións sobre os resultados, escollendo cal é o método máis conveniente para facer un cálculo concreto (mentalmente, con algoritmos, con calculadora...), desenvolvendo estratexias propias de cálculo mental, usando a calculadora para comprobacións.

Valorarase a aplicación intuitiva das propiedades das operacións e a capacidade de explicar oralmente os razoamentos e estratexias desenvolvidos.

5. Aplicar a multiplicación a contextos cotiáns en que a operación signifique suma de sumandos repetidos.

Este criterio trata de avaliar a capacidade para utilizar a nivel introdutorio a multiplicación como operación equivalente á suma de varios sumandos iguais en situacións cotiás e funcionais de resolución.

6. Utilizar obxectos, instrumentos... do contexto habitual do alumnado para medir obxectos, espazos e tempos coa finalidade de resolver problemas relacionados con tarefas habituais da aula ou con situacións cotiás.

Preténdese valorar a habilidade para resolver problemas cotiáns: facer unha receita, construír unha figura, deseñar e construír un circuíto... que precisen da medida de obxectos, de espazos e de tempos empregando unidades de medida non convencionais (cuarta, pé, brazas, paso, baldosas, culleradas, vasos, cuncas, manchea, chiscos...) e convencionais (quilogramo, litro, metro e centímetro, día, semana, mes); escollendo os diversos «instrumentos» en función do que cumpra medir e deseñando algún instrumento non convencional de medida se for necesario; estimando o resultado da medida; explicando oralmente o proceso de medición; expresando o resultado da medida mediante indicación do número e da unidade utilizada e observando intuitivamente algunhas equivalencias entre as medidas non convencionais.

7. Describir e representar dun xeito elemental a situación dun obxecto do espazo próximo, un desprazamento en relación a si mesma ou a si mesmo e a situación do propio alumnado en relación a obxectos e ás demais persoas da clase usando vocabulario topolóxico elemental.

Trátase de avaliar se o alumnado ten a capacidade de interpretar e usar conceptos como esquerda-dereita, diante-detrás, arriba-abaxo, preto-lonxe, próximo-afastado, dentro-fóra, enriba-debaixo, dirección ou distancia en tarefas de orientación e de representación espacial variadas.

Valorarase a habilidade para orientarse no espazo próximo e para describir itinerarios sinxelos con relación a obxectos, ás demais persoas e a si mesmo.

8. Utilizar o coñecemento das formas rectangulares, triangulares, circulares, cadradas, esféricas e cúbicas para describir e resolver situacións cotiás que as requiran.

Este criterio tenta valorar a capacidade de recoñecer no contorno inmediato (construcións, natureza, arte...) as formas xeométricas elementais e a de interpretar e emitir informacións orais ou escritas sobre espazos familiares, obxectos... usando termos xeométricos propios do ciclo.

Así mesmo, preténdese constatar a habilidade de construír formas de dúas dimensións para deseñar aspectos da realidade e a de experimentar ludicamente con elas coa finalidade de descubrir intuitivamente propiedades e características delas.

9. Resolver e formular problemas en que interveña a lectura de gráficas sinxelas de situacións familiares, interpretándoas a nivel básico.

Trátase de comprobar que o alumnado é quen de comprender a información matemática rexistrada nunha gráfica (non convencional, pictográfica, liñas temporais ou de barras) e de utilizar esa información na resolución e formulación de problemas relacionados co contexto cotián. Así mesmo, observarase a habilidade guiada de representar datos da vida cotiá mediante gráficos sinxelos.

10. Diferenciar situacións da vida cotiá en función de que sexan ou non previsibles os resultados. Manexar termos relacionados co azar como seguro, posible e imposible.

Avaliarase se o alumnado utiliza os termos seguro, posible e imposible cando analiza acontecementos da vida cotiá. Téntase verificar se o alumnado, partindo da súa experiencia diaria, comeza a decatarse de que hai sucesos imposibles, sucesos que se producen con seguridade e sucesos que poden suceder.

OBXECTIVOS DE ETAPA / RELIXIÓN E MORAL CATÓLICA

A ensinanza da Relixión e Moral Católica na etapa de Educación Primaria ten como obxectivo o desenvolvemento das seguintes capacidades:

- ✓ Coñecer os aspectos básicos das relixións xa desaparecidas relacionándoas co cristianismo.
- ✓ Recoñecer os fundadores e algúns elementos distintivos das grandes relixións vixentes, na súa resposta ás preguntas básicas sobre o sentido da vida e o compromiso dos crentes.
- ✓ Coñecer a Biblia, a súa estrutura e sentido, identificando algúns textos básicos como Palabra de Deus.
- ✓ Descubrir a acción de Deus na natureza e na persoa, como fundamento e fonte dos valores básicos do ser humano.
- ✓ Identificar algúns personaxes fundamentais da Historia da salvación e a súa resposta de fe, descubriendo o valor central da persoa de Xesucristo e a resposta de fe da Virxe María.
- ✓ Valorar a novidade do amor de Deus que nos salva do pecado e da morte, polo seu Fillo Xesucristo e a través da vida e acción salvífica da Igrexa, Corpo de Cristo.

- ✓ Identificar o significado dalgúns acontecementos, formulacións, expresións e textos básicos da mensaxe cristiá, que faciliten a comprensión da vida do Espírito Santo no mundo e na Igrexa.
- ✓ Identificar a Igrexa nas súas manifestacións, coñecer a presenza de Deus e a súa graza nos sacramentos, e o servizo eclesial prestado polos apóstolos e os seus sucesores.
- ✓ Comprender e distinguir o sentido sagrado, festivo, cultural e celebrativo das festas e os seus ritos nas relixións monoteístas, relacionándoas cos aspectos culturais e celebrativos da liturxia.
- ✓ Analizar a xerarquía de valores, actitudes e normas que conforman o ser cristián, e aplicalos ás distintas situacións da vida.
- ✓ Valorar que a fe cristiá implica asumir responsabilidades, coñecer e comprender a raíz e o sentido da acción e do compromiso cristián, e manter unha actitude de tolerancia e respecto ante os sistemas éticos das distintas relixións.
- ✓ Coñecer, valorar e respectar o patrimonio relixioso, artístico e cultural, que se manifesta a través da linguaxe simbólica e icónica da arquitectura, pintura, literatura, música e liturxia, como expresión da fe católica e doutras relixións.
- ✓ Descubrir que o destino eterno do home empeza aquí como don que xorde da vitoria de Cristo sobre a morte.

OBXECTIVOS DE PRIMEIRO CICLO / RELIXIÓN E MORAL CATÓLICA

CONTIDOS DE PRIMEIRO CICLO / RELIXIÓN E MORAL CATÓLICA

- ✓ A creación do ser humano e do mundo, obra admirable de Deus e tarefa para o home.
- ✓ Estrutura e sentido da Biblia, palabra de Deus.
- ✓ Manifestación de Deus Pai, creador e misericordioso, na Biblia.
- ✓ A resposta do home a Deus. O valor da oración como relación con Deus. Significado do templo e as imaxes.
- ✓ Deus quere a felicidade do ser humano. O seu amor e providencia.
- ✓ Deus amosa o seu amor. A intervención salvadora de Deus na historia do pobo de Israel, asumida pola tradición cristiá.
- ✓ O amor de Deus é fonte de verdade e bondade para os que cren.
- ✓ Os mandamentos, expresión da lei natural e do amor de Deus. Regra de conduta humana e cristiá.
- ✓ Deus envía o seu Fillo Xesucristo para a salvación dos pecados dos fillos. Xesucristo camiño, verdade e vida.
- ✓ Principais ensinanzas da vida de Xesús narradas nos Evanxeos. As parábolas.
- ✓ Deus manifesta o seu amor coa morte do seu Fillo. Última cea, Paixón, Morte e Resurrección. Deus queda con nós: o Espírito Santo.
- ✓ Formamos a gran familia dos fillos de Deus, a Igrexa, que se reúne para celebrar o amor de Deus.
- ✓ As festas e celebracións do ano litúrxico. O sentido da festa cristiá: Deus con nós. Significado das festas marianas máis importantes.
- ✓ Significado e sentido dalgúns símbolos relixiosos nas celebracións: a auga, o lume, a luz, o aceite, os xestos, a música.
- ✓ Os ritos como expresión da relación con Deus. O culto cristián.
- ✓ O cristián espera a gran festa do ceo.

AS COMPETENCIAS BÁSICAS NA ÁREA DE RELIXIÓN E MORAL CATÓLICA**CONTRIBUCIÓN DA ÁREA DE RELIXIÓN E MORAL CATÓLICA AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS BÁSICAS**

Se ben a ensinanza relixiosa está presente e axuda á conformación das competencias básicas fixadas na lexislación, tendo en conta que as competencias básicas son aquelas que sustentan a realización persoal, a inclusión social e a cidadanía activa, algunhas delas teñen unha especial relación coa acción educativa da relixión católica, e incluso, podería afirmarse que outras, se se prescindir da realidade relixiosa, carecerían de elementos importantes para a súa adquisición e desenvolvemento.

Entre outras, a Conferencia Episcopal de Ensinanza e Catequese propón as seguintes:

Competencia en comunicación lingüística.

O diálogo da fe coa cultura contribúe ao desenvolvemento desta competencia, na medida en que esixe exercitarse na escoita da palabra de Deus, a exposición dos seus contidos e aplicación á cultura e ás distintas formas de vida social, así como á argumentación adecuada a esta idade e sempre presente na ensinanza relixiosa.

Por outra parte, é propio da ensinanza relixiosa católica a utilización dos diversos modos de comunicación que a acción de Deus sobre o home utilizou. A súa revelación é rica en distintas linguaxes. Así, a linguaxe bíblica e a súa riqueza de expresión e simboloxía; a linguaxe doutrinal e a súa precisión conceptual, analítica e argumental; a linguaxe litúrxica e a súa proximidade á linguaxe dos símbolos do pobo cristián; e a linguaxe testemuñal que fai posible a transmisión vital do crido.

Todo isto é imprescindible para a comprensión da linguaxe en todas as linguas da cultura occidental. A ensinanza relixiosa fai posible unha verdadeira comunicación lingüística, ao utilizar as distintas linguaxes na súa expresión verbal ou escrita, explícitos e implícitos en fontes diversas. Finalmente, a análise de feitos sociais que se presentan na clase de relixión, como elementos motivadores da realidade evanxélica, posibilitan o enriquecemento do vocabulario.

Competencia social e cívica.

Nesta competencia intégranse elementos esenciais para a humanización (persoais, interpersoais e interculturais) e recóllense todas as formas de comportamento que preparan ás persoas para participar dunha maneira eficaz e construtiva na vida social e profesional. A ensinanza relixiosa católica expón, fundamenta e xerarquiza os valores e virtudes que contribúen a educar a dimensión moral e social da personalidade do alumno/a, en orde a facer posible a maduración na corresponsabilidade, o exercicio da solidariedade, da cooperación, da liberdade, da xustiza e da caridade. Todo isto, como expresión coherente do coñecemento de Deus revelado en Xesucristo.

O desenvolvemento do ser humano, das capacidades da súa mente e do seu corazón, das potencialidades que o configuran e que desbordan as expectativas puramente materiais e funcionais, fundamentan e danlle sentido á acción social e cívica do alumno/a. A ensinanza relixiosa neste cometido incide substancialmente no descubrimento e desenvolvemento da verdadeira humanización, capaz de facelo competente na acción social.

Con isto estamos fundamentando un dos valores básicos, a súa dignidade como ser humano, como fillo de Deus. O alumno/a necesita, xa nestas idades, motivacións para amar, para construír a personalidade máis humana, para ilusionarse en proxectos de vida altruísta e desinteresada. O testemuño de homes e mulleres santos en toda a historia constitúe un referente continuo para a autoasimilación dos valores máis xenuinamente cristiáns.

En consecuencia, contribúese directamente á dimensión moral da persoa favorecendo que os alumnos/as recoñezan a raíz do seu propio ser e os seus mesmos comportamentos. Isto conleva mellorar as relacións interpersoais baseadas en principios e valores que emanan da persoa de Cristo e axuda a afrontar as situacións de conflito mediante o diálogo, o perdón e a misericordia.

No máis profundo do ser cristián xorde o gran valor da fraternidade universal. De aí que as mínimas esixencias éticas de convivencia, participación, coñecemento da diversidade e das situacións de discriminación e inxustiza, estean fundamentadas e sexan consecuencias da fe cristiá. Os valores do respecto, cooperación, solidariedade, xustiza, non violencia, compromiso e participación teñen a súa fundamentación e referencias cristiás na filiación polo amor de Deus, o amor, a fraternidade, a xustiza, a misericordia, o perdón, a doazón de si mesmo, a entrega total a favor dos pobres.

Competencia cultural e artística.

A contribución a esta competencia relaciónase cos seus aspectos de coñecemento e valoración de toda a expresión artística, plástica, histórica, simbólica, lingüística, de costumes, ritos, festas, valores e modos de vida impregnados de cristianismo desde a súa orixe e o seu desenvolvemento actual, como manifestación do feito relixioso. O alumno/a non só vai coñecer, senón que poderá comprender e asumir os valores que conleva o coñecemento do feito relixioso na súa expresión artística, cultural e estética, teolóxica e vivencial.

A cultura e a historia europea occidental, e a propia historia e cultura españolas e galegas, non poden ser comprendidas e asumidas se se prescinde do feito relixioso presente sempre na historia cultural dos pobos. É coñecido por todos que a maduración da personalidade humana se realiza dentro da tradición cultural onde medra e se sustenta. Esta maduración realízase nun mundo cada vez máis complexo e de maior contraste cultural e de presenza, respecto e diálogo de culturas.

A área de Relixión e Moral Católica presenta o acontecemento cristián en diálogo coa cultura, incorporando organicamente o saber da fe no conxunto dos demais saberes. Con isto o alumno/a adquire unha valoración crítica da cultura á luz do Evanxeo, motivando ao mesmo tempo o aprecio da propia cultura e a estima adecuada doutras tradicións culturais e relixiosas.

A ensinanza relixiosa católica non só aporta á competencia cultural e artística uns coñecementos da arte e cultura con referencia relixiosa e unhas destrezas, senón tamén o sentido e profundidade da súa presenza que remite a unha maneira concreta de ver a vida, de expresala e de vivir desde os achegamentos cristiáns á cultura, colaborando así tamén na conservación e valoración do patrimonio cultural.

Competencia para aprender a aprender.

Esta área contribúe ao desenvolvemento desta competencia, fomentando as capacidades a través da educación, o impulso do traballo en equipo, a síntese da información e a opinión.

Ademais, a ensinanza relixiosa axúdalles aos alumnos/as a ser protagonistas da súa propia aprendizaxe como resposta á vontade de Deus de que o ser humano colabore activa e libremente co plan por El establecido. Por isto, aprender a aprender conleva non só unha

proposta acordada de sentimentos, valores e actitudes, senón un marco de referencia aceptado voluntariamente segundo as súas conviccións, que ha de ser crisol na busca da verdade e do ben.

Autonomía e iniciativa persoal.

É finalidade fundamental do quefacer da escola que os alumnos/as descubran a súa identidade persoal, pero isto non será posible sen unha apertura ao significado último e global da súa existencia humana. A autonomía e iniciativa persoal non poderá realizarse no alumno/a se non se inicia no coñecemento de si mesmo, no seu ser máis profundo, nas súas potencialidades, na súa dignidade e no seu sentido. A formación relixiosa católica aporta desta maneira unha cosmovisión que fai posible a apertura cara ao fundamento e o sentido último da vida e, por tanto, ao sentido da ciencia, da cultura e da identidade mesma da persoa humana.

A ensinanza relixiosa católica non se reduce a unha ensinanza de valores; diríxese á persoa concreta nas súas raíces, nas súas posibilidades humanas de acción e de servizo e, sobre todo, diríxese ao ser humano na súa finalidade transcendente. Todo isto conleva o ofrecemento do Evanxeo de salvación de Xesucristo, para que, unha vez coñecido, xurda a humanidade nova feita de homes novos conforme ao designio de Deus. Por isto a ensinanza ha de propor a Xesucristo como camiño que nos conduce á verdade e á vida e ha de facerse desde a convicción profunda que procede da Igrexa que confesa, celebra e vive a fe en Xesucristo, e, en consecuencia, mediante a forma propia e máis coherente de transmitir esa fe da Igrexa: o testemuño.

Na contribución ao desenvolvemento persoal do alumno/a, a relixión é xeradora de valores e de integración social. A relixión colabora nesta competencia entregándolle ao alumno/a as virtualidades necesarias para crear as disposicións e actitudes que favorecen a inserción social. A autonomía do individuo cristián vén precisamente favorecida pola apertura a unha visión totalizante do mundo e da realidade, unha cosmovisión que fai posible a formación integral do alumno/a fronte a visións parciais e determinantes da liberdade propia.

Desde os procedementos da área favorécese esta competencia básica desenvolvendo iniciativas e atende especialmente a que os alumnos/as constrúan un xuízo moral baseado nos principios, valores e actitudes que xera o mesmo Evanxeo.

Competencia no coñecemento e a interacción co mundo físico.

Esta área contribúe á adquisición desta competencia a través da doutrina social da Igrexa, iluminando as respostas e as solucións aos problemas que xorden na interacción do ser humano co medio físico e consigo mesmo. Tamén contribúe á valoración ética do uso da ciencia e da tecnoloxía.

Á súa vez, apoia e dálles sentido ás habilidades e destrezas relacionadas coa ecoloxía que se adquiren desde esta competencia. O cristián entende a natureza como creación de Deus, polo que a valora, a coida e a fomenta.

1. Describir e respectar as distintas prácticas relixiosas e o seu sentido: a oración, o culto e o compromiso.
2. Saber localizar unha cita bíblica.
3. Recoñecer nalgúns textos bíblicos sobre a creación a bondade e paternidade de Deus.
4. Apreciar o amor de Deus ao home desde a natureza e a súa presenza onda nós.
5. Distinguir algúns personaxes bíblicos significativos e a súa resposta de fe, con especial atención á figura da Virxe María e á persoa de Xesús como digno de imitación.
6. Sacar conclusións dalgunhas parábolas básicas na ensinanza de Xesucristo.
7. Sinalar a relación do crente con Deus nalgúns textos bíblicos.
8. Comprender que Cristo nos amosa o seu amor presentándose como camiño para chegar a Deus, morrendo por nós, perdoándonos e enviándonos o seu Espírito.
9. Recoñecer que a Igrexa é a familia dos fillos de Deus.
10. Identificar o significado dos símbolos cristiáns e do templo, e recoñecer a raíz celebrativa da festa cristiá.
11. Comprender e respectar que o domingo é o Día do Señor.
12. Saber situar algúns símbolos relixiosos nas festas do seu entorno.
13. Saber aplicar os mandamentos da lei de Deus á vida cotiá.
14. Relacionar ó final feliz das parábolas das vodas e a gran festa do ceo.

METODOLOXÍA

O proceso de ensinanza-aprendizaxe debe cumprir os seguintes requisitos:

- ✓ Partir do nivel de desenvolvemento do alumnado e das súas aprendizaxes previas.
 - ✓ Asegurar a construción de aprendizaxes significativas a través da mobilización dos seus coñecementos previos e da memorización comprensiva.
 - ✓ Posibilitar que os alumnos realicen aprendizaxes significativas por eles mesmos.
 - ✓ Favorecer situacións en que os alumnos deben actualizar os seus coñecementos.
 - ✓ Proporcionar situacións de aprendizaxe que teñen sentido para os alumnos, co fin de que resulten motivadoras.
- **Aprendizaxe funcional.**

- Asegurar a relación das actividades de ensino-aprendizaxe coa vida real do alumno/a partindo das súas experiencias.
- Diseñar as actividades no ámbito do ciclo e da etapa para conseguir a plena adquisición e consolidación de contidos, tendo en conta que moitos deles non se adquiren unicamente a través de actividades desenvolvidas no contexto da aula.
- Potenciar o uso de técnicas e estratexias directas que favorezan a experiencia.

- **Aprendizaxe activa.**

- Entendida esta como un conxunto de estratexias que permitan estimular aos alumnos/as a participar realmente como suxeitos da súa propia aprendizaxe.
- Inténtase que o alumno/a sexa o verdadeiro protagonista do proceso ensino-aprendizaxe, facéndolle analizar, observar e criticar as diferentes situacións que se lle presenten, manipulando os obxectos, mais a actividade debe ser mental, e por iso se propón que o neno/a analice e verbalice as actividades manipulativas e motóricas realizadas

- **Aprendizaxe significativa.**

Aprender significativamente supón a posibilidade de atribuir significado ao que se debe aprender (o novo contido) a partir do que xa se coñece (ops seus coñecementos previos). Así comezará cada unidade didáctica con unha avaliación inicial, para averiguarmos os coñecementos previos de cada alumno/a e sobre eles construímos os novos en base aos seguintes principios:

- Contido significativo: Coherente, claro e organizado
- Coñecementos previos: é preciso partir dos coñecementos previos dos nenos/as, que lles permitirán abordar a nova aprendizaxe.
- Motivación: Conséguese unha actitude favorable do alumno/a cara a nova aprendizaxe, xa que se lle motiva a través do material e a forma de presentalo, como é a manipulación, a acción, o xogo, a verbalización, etc. Motívanse con saídas escolares promotoras do contacto directo cos elementos do entorno, coas persoas que poidan proporcionar información.

Tendo en conta os intereses do alumno/a aproveitaranse as posibilidades do entorno e dos materiais didácticos, resultando así especialmente motivadora a aprendizaxe.

- **Aprendizaxe globalizadora.**

- Pretendemos estimular o desenvolvemento de todas as capacidades, tanto físicas como afectivas, intelectuais e sociais dun xeito global.
- A globalización require organizar os contidos arredor de eixos que permitan abordar os problemas, as situacións e os coñecementos, dentro dun contexto e da súa globalidade.
- Seleccionar reforzos variados adecuados aos intereses e necesidades de todo o alumnado.

- **Aprendizaxe de socialización.**

- A interrelación profesor/a e alumno/a é esencial para que se produza a construción de aprendizaxes significativas e a adquisición de contidos de claro compoñente cultural e social.
 - Impulsar as relacións entre iguais proporcionando pautas que permitan a confraternización e a modificación de puntos de vista, a incorporación de intereses, a toma de decisións colectivas, a axuda mutua e a superación de conflitos mediante o diálogo e a cooperación.
 - Potenciar técnicas cooperativas que fomentan a participación real e activa do alumnado con N.E.E.
- **Aprendizaxe de individualización.**
 - Ter en conta as peculiaridades de cada grupo e os recursos das diferentes situacións comprobando en que medida se vai incorporando ás aprendizaxes realizadas e aplicadas ás novas propostas de traballo e ás situacións da vida ordinaria.
 - Utilizar técnicas e extratexias de aprendizaxe que se adapten aos estilos de aprendizaxe de todo o alumnado.
 - Utilizar técnicas e extratexias de aprendizaxe que favorezan a experiencia directa, a reflexión e a expresión.
 - Adecuar a linguaxe ao nivel de comprensión dos alumnos/as.
- **Aprendizaxe afectiva.**

O profesorado promoverá un clima acolledor e tranquilo imprescindible para que se produza unha interacción educativa adecuada, para que o alumno/a se sinta aceptado e seguro para expor, planificar e presentar ideas. Garantir unha convivencia agradable que favoreza a aprendizaxe.
- **Autonomía na aprendizaxe.**

Como consecuencia dos dous puntos anteriores, a metodoloxía favorece a maior participación dos alumnos. Concrétase nos seguintes aspectos:

 - A **utilización dunha linguaxe sinxela, claro e estruturada** na presentación dos novos contidos.
 - A **gradación das actividades**, cuxa xerarquización varía segundo a natureza de cada programa, aparecendo en último lugar as que requiren un maior grao de habilidade e autonomía.
 - A **énfase nos procedementos e técnicas de aprendizaxe**, que inclúen unha reflexión sobre os contidos obxecto de estudo e unha revisión final.
- **Programación cíclica**, perfectamente integrada nos obxectivos xerais da etapa; e **unha rigorosa selección dos contidos**, que reforzan o aprendido nos cursos precedentes e abren o coñecemento cara a novos temas.
- **Atención á diversidade do alumnado.**

A nosa intervención educativa cos alumnos asume como un dos seus principios básicos ter en conta os seus diferentes ritmos de aprendizaxe, así como os seus distintos intereses e motivacións.
- **Sensibilidade pola educación en valores.**

O progresivo acceso a formas de conduta máis autónomas e a crecente socialización dos alumnos fai obrigada a educación en valores. Esta contéplase na presentación explícita de actividades que conducen á adopción de actitudes positivas sobre o coidado do propio corpo, a conservación da natureza , a convivencia...

- **Avaliación do proceso educativo.**

A avaliación concíbese dunha forma holística, é dicir, analiza todos os aspectos do proceso educativo e permite a retroalimentación, a aportación de informacións precisas que permiten reestruturar a actividade no seu conxunto.

AGRUPAMENTO DOS ALUMNOS/AS

A diversidade de agrupamentos ao longo do proceso cumpre dous obxectivos:

- Proporciona un mellor aproveitamento das actividades escolares.
- Constitúe un instrumento de adecuación metodolóxica ás necesidades dos nosos alumnos.

A selección dos diversos tipos de agrupamento que se van articular atende aos seguintes principios:

- Responden ás posibilidades e recursos, materiais e humanos, do centro.
- Son suficientemente flexibles para realizar adecuacións puntuais en certas actividades.
- Parten da observación real dos nosos alumnos e da predición das súas necesidades.
- Manteñen unha estreita relación coa natureza disciplinar da actividade ou área.

Os criterios de distribución do alumnado por aulas obedecen a unha análise sistemática, que recolle aspectos de debate tan importantes como o punto de partida dos alumnos ao chegar ao inicio do ciclo e de cada curso, as peculiaridades educativas do centro e a natureza da área ou actividade.

CRITERIOS DE AGRUPAMENTO:

- Idade cronolóxica.
- Nivel de instrución.
- Ritmo de aprendizaxe.
- Intereses.
- Motivación.
- Natureza da área ou da actividade.
- Os grupos de alumnos/as en cada grupo de nivel repartiranse por orde alfabética igualando o número a ser posible.
- Os alumnos/as que cheguen novos e que procedan xa doutro centro, incluíranse por orde alfabética no grupo correspondente a non ser que por razón de número sexa necesario facelo no outro.
- A inclusión de repetidores no grupo correspondente será organizado pola Comisión de Coordinación Pedagóxica oído previamente o titor/a e os mestres/as de nivel no que estaban escolarizados ditos alumnos/as. Moi excepcionalmente e por razóns pedagóxicas, pode cambiarse, ao principio de curso, a outro grupo do seu nivel se a

Comisión de Coordinación Pedagóxica considerase que esta medida conleva a un maior aproveitamento escolar de dito alumno/a.

TIPOS DE AGRUPAMENTO E AULA:

- Gran grupo.
- Pequeno grupo.
- Talleres.
- Grupos de traballo.

ORGANIZACIÓN DOS ESPAZOS

A distribución de espazos fórmase a partir dos seguintes obxectivos:

- Incrementar as posibilidades de interacción grupal.
- Potenciar na actividade escolar un grao de autonomía suficiente.
- Permitir o aproveitamento de espazos alleos á propia aula.

O ESPAZO DA AULA

O primeiro bloque de decisións contempla a adscrición do espazo de aula ben ao grupo, ben á área impartida. Esta decisión tamén implica a elección dos materiais integrantes do espazo fundamental de traballo e a súa relación cos agrupamentos flexibles e a aplicación de dinámicas de grupo adecuadas a cada contexto e situación de aprendizaxe (recantos de aprendizaxe, grupos de traballo, quendas de roda...).

Ademais, considérase a disposición das mesas, o lugar ocupado polo profesor na aula e a relación cinésica da aula. As decisións atenden á existencia de diferentes espazos con ritmos distintos de participación, cunha zona de acción e unha zona marxinal (zona anterior e zonas posterior e laterais, respectivamente) e a necesidade de actualalas.

En síntese, algúns dos aspectos a ter en conta no modelo de aula son os seguintes:

- Aula-grupo / aula-área.
- Materiais integrantes da aula.
- Relación con agrupamentos.
- Disposición da aula.
- Recursos para a mobilización.
- Relación espacial profesor-alumnado.
- Condicións xerais (iluminación, estado, etc.)

OS ESPAZOS DE USO ESPECÍFICO

O segundo ámbito de decisións referentes á distribución de espazos refírese a aqueles que teñen un uso específico no centro, e que en definitiva son de uso común por parte de todos os alumnos.

Algúns destes espazos son os seguintes:

- Biblioteca.
- Sala de informática.
- Sala de usos múltiples.
- Pavillón.

O uso e horarios que se desenvolverán nestos espazos recolleranse no plan anual de cada curso escolar.

ORGANIZACIÓN DO TEMPO

A organización do tempo contéplase desde dúas perspectivas claramente diferenciadas: a confección dun horario xeral, co correspondente desenvolvemento das áreas, acorde coa súa óptima temporización, e a elaboración dun horario de actividade docente, en que se presentan as restantes actividades organizativas do centro. En consecuencia, teremos en conta as seguintes variables:

ÁREAS:

- Coñecemento do medio.
- Educación artística.
- Educación física.
- Lingua galega e Literatura.
- Lingua castelá e Literatura.
- Lingua estranxeira.
- Matemáticas.
- Relixión e Moral Católica / alternativa.

CADRO DE DISTRIBUCIÓN HORARIA		
	1º CICLO	
	1º CURSO	2º CURSO
Lingua castelá e literatura	4	4
Lingua galega e literatura	4	4
Lingua estranxeira	2	2
Educación artística	2	2
Educación física	2	2
Matemáticas	5	5
Coñecemento do medio natural, social e cultural	5	4
Relixión	1	2
TOTAIS	25	25

ACTIVIDADE DOCENTE:

- Docencia directa en alula.

- Coordinación de equipos.
- Coordinación de niveis.
- Coordinación de grupos.
- Atención a pais/nais.
- Acción tutorial.
- Clases de reforzo.
- Gardas.

MATERIAIS E RECURSOS

Establécense os seguintes criterios xerais:

- Adecuación ao contexto educativo do centro.
- Coherencia dos contidos propostos cos obxectivos.
- A acertada progresión dos contidos e obxectivos.
- A adecuación aos criterios de avaliación.
- A variedade das actividades, diferente tipoloxía e a súa potencialidade para a atención ás diferencias individuais.
- A claridade e amenidade gráfica e expositiva.
- Selección de variados recursos que faciliten a actividade educativa.

Atendendo a todos eles, establecemos unha serie de pautas concretas que dirixirán a nosa selección e que están plasmadas na seguinte guía de valoración de materiais curriculares.

INDICADORES DO EMPREGO DOS RECURSOS E MATERIAIS ADECUADOS:

1. Teñen como referente os obxectivos do currículo.
2. número de unidades organiza adecuadamente o curso.
3. Os obxectivos están claramente explicitados.
4. Os contidos seleccionáronse en función dos obxectivos.
5. A selección de contidos está adecuada ao nivel de desenvolvemento psicoevolutivo dos alumnos/as.
6. A progresión é adecuada.
7. Contribúese ao desenvolvemento das competencias básicas.
8. Parte dos coñecementos previos dos alumnos.
9. Asegura a realización de aprendizaxes significativas.
10. Esperta a motivación cara ao estudo e a aprendizaxe.
11. Potencia o uso das técnicas de traballo intelectual.
12. Presenta actividades de reforzo e de ampliación.
13. A cantidade de actividades é suficiente.
14. Permiten a atención á diversidade.
15. As actividades están ben diferenciadas dos contidos.
16. As informacións son exactas, actuais e cientificamente rigorosas.
17. A información e as explicacións dos conceptos exprésanse con claridade.
18. Facilita a memorización comprensiva mediante unha adecuada organización das ideas, destacando as principais sobre as secundarias.
19. A linguaxe está adaptado ao nivel.
20. As imaxes aportan aclaracións ou ampliacións ao texto.

21. Recórrese suficientemente á información gráfica mediante esquemas, táboas, gráficos, mapas, etc.
22. A disposición dos elementos nas páxinas aparece clara e ben diferenciada.
23. O aspecto xeral do libro resulta agradable e atractivo para o alumno/a.
24. Úsanse materiais complementarios que facilitan o desenvolvemento do proceso docente.

A AVALIACIÓN

Entendemos a avaliación como un proceso integral, en que se contemplan diversas dimensións ou vertentes: análise do proceso de aprendizaxe dos alumnos, análise do proceso de ensinanza e da práctica docente, e análise do *Proxecto curricular*.

AVALIACIÓN DO PROCESO DE APRENDIZAXE DOS ALUMNOS

A avaliación concíbese e practícase da seguinte maneira:

- Continua e global, xa que atende á aprendizaxe como proceso, contrastando os diversos momentos ou fases, e ademais, tendo en conta o progreso do alumno no conxunto das áreas do currículo. Contémplanse tres modalidades:
 - *Avaliación inicial*. Proporciona datos sobre o punto de partida de cada alumno, proporcionando unha primeira fonte de información sobre os coñecementos previos e características persoais, que permiten unha atención ás diferenzas e unha metodoloxía adecuada.
 - *Avaliación formativa*. Concede importancia á evolución ao longo do proceso, conferindo unha visión das dificultades e progresos de cada caso.
 - *Avaliación sumativa*. Establece os resultados ao termo do proceso total de aprendizaxe en cada período formativo e a consecución dos obxectivos.
- Individualizada, centrándose na evolución de cada alumno e na súa situación inicial e particularidades.
- Integradora, para o cal contempla a existencia de diferentes grupos e situacións e a flexibilidade na aplicación dos criterios de avaliación que se seleccionan.
- Cualitativa, na medida en que se aprecian todos os aspectos que inciden en cada situación particular e se avalían de forma equilibrada os diversos niveis de desenvolvemento do alumno, non só os de carácter cognitivo.
- Orientadora, dado que aporta ao alumno ou alumna a información precisa para mellorar a súa aprendizaxe e adquirir estratexias apropiadas.

Procedementos e instrumentos usados para avaliar o proceso de aprendizaxe:

- **Observación sistemática:**
 - Escala de observación.

- Rexistro anecdótico persoal.
- **Análise das producións dos alumnos:**
 - Monografías.
 - Resumos.
 - Traballos de aplicación e síntese.
 - Caderno de clase.
 - Textos escritos.
 - Producións orais.
- **Intercambios orais cos alumnos:**
 - Diálogo.
 - Entrevista.
 - Postas en común.
 - Asembleas.
- **Probas específicas:**
 - Obxectivas.
 - Abertas.
 - Exposición dun tema.
 - Resolución de exercicios.
- **Autoavaliación.**
- **Coavaliación.**

AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSEÑANZA E DA PRÁCTICA DOCENTE

Os aspectos a ter en conta son os seguintes:

- a) Organización e coordinación do equipo. Grao de definición. Distinción de responsabilidades.
- b) Planificación das tarefas. Dotación de medios e tempos. Distribución de medios e tempos. Selección do modo de elaboración.
- c) Participación. Ambiente de traballo e participación. Clima de consenso e aprobación de acordos. Implicación dos membros. Proceso de integración no traballo. Relación e implicación dos pais. Relación entre os alumnos, e entre os alumnos e os profesores.

Procedementos e instrumentos usados para avaliar o proceso de ensinanza:

- **Cuestionarios:**
 - Aos alumnos.
 - Aos pais.
- **Intercambios orais:**
 - Entrevista con alumnos/as.
 - Debates.
 - Entrevistas con pais/nais.
 - Reunións con pais/nais.

- **Resultados do proceso de aprendizaxe dos alumnos/as.**

AVALIACIÓN DO PROXECTO CURRICULAR

A fin de establecer unha avaliación plena de todo o proceso avaliaranse os seguintes indicadores:

- **Desenvolvemento en clase da programación.**
- **Relación entre obxectivos e contidos.**
- **Adecuación de obxectivos e contidos coas necesidades reais.**
- **Adecuación de medios e metodoloxía coas necesidades reais.**

Segundo a Orde do 23 de novembro de 2007 (DGA do 30 de novembro de 2007) pola que se regula a avaliación na Educación Primaria, seguirase o seguinte procedemento:

1.- Realizaranse 3 sesións de avaliación, coordinadas polo titor/a do grupo coa participación do profesorado que imparte docencia no mesmo. A ser posible asistirá o Xefe/a de Estudos e o Orientador/a. Nestas sesións valoraranse as aprendizaxes acadadas por cada alumno/a, o grao de desenvolvemento das competencias básicas, e, se é o caso, as medidas adoptadas, ou que se deben adoptar, para que cada alumno/a poida acadar os progresos nas súas aprendizaxes de acordo ás súas posibilidades.

Os resultados da avaliación do alumnado expresaranse nos termos seguintes:

INSUFICIENTE	(IN)
SUFICIENTE	(SU)
BEN	(BE)
NOTABLE	(NT)
SOBRESALIENTE	(SB)

2.- Ao comezo de cada ciclo e durante o primeiro mes do curso escolar, o titor/a realizará unha avaliación inicial coa finalidade de adecuar as ensinanzas ao alumnado. Esta avaliación reflectirase no informe de avaliación inicial do Programa XADE.

Para cumprimentar este informe, o titor/a recollerá información dos informes existentes da etapa ou ciclo anterior correspondentes ao seu alumnado. Completará a información, se o considera necesario, coa colaboración da Xefatura de Estudos e do Orientador/a.

Se o titor/a o considera necesario, para esta avaliación inicial, manterá unha entrevista coa familia do alumno/a, ou recollerá aquelas aportacións familiares que poidan incidir no desenvolvemento escolar do alumno/a.

A avaliación inicial será o punto de referencia para a toma de decisións do desenvolvemento das programacións de aula. Tamén servirá, coordinando coa Xefatura de Estudos e Orientación, para acordar as medidas educativas que sexan necesarias.

O titor/a reflectirá nunha acta, no libro de actas correspondente ao seu grupo, o desenvolvemento das sesións de avaliación, as calificacións nas distintas áreas, o grao de

desenvolvemento das competencias básicas e as decisións e acordos acadados, tanto referidas ao grupo como a cada alumno/a.

O titor/a cumprimentará unha acta, polo Programa XADE, para cada avaliación.

3.- Ao remate de cada un dos ciclos o titor/a elaborará un informe no Programa XADE que recollerá os aspectos máis relevantes sobre o proceso de aprendizaxe durante o ciclo e aquelas medidas de reforzo ou adaptacións curriculares se foi preciso adoptalas.

O titor/a recollerá información do proceso de aprendizaxe ao longo de todo o ciclo e logo reflectirá o máis relevante no informe final de ciclo.

4.- INFORME DE AVALIACIÓN FINAL DE ETAPA.

- Ao finalizar a Educación Primaria, o titor/a de cada grupo de 2º nivel de 3º ciclo, elaborará (no Programa XADE) un informe individualizado do seu alumnado tendo en conta os informes dos ciclos anteriores, o grao de aprendizaxe acadado ao remate da etapa referido a obxectivos e a competencias básicas e a aqueles aspectos que se consideren relevantes para a continuidade do seu proceso de formación.
- Este informe de final de etapa xuntarase ao historial académico de Educación Primaria e enviarase ao IES. Antón Losada Diéguez, centro ao que estamos adscritos.

5.- CAMBIO DE CENTRO.

Cando un alumno/a, se traslade dun centro a outro, o centro de orixe remitirá ao centro de destino, despois de solicitalo este, o historial académico de Educación Primaria. Se o cambio se produce ao remate do ciclo, o historial académico irá acompañado do Informe de Avaliación Final de ciclo. Se o cambio se produce ao rematar o ciclo, xuntarase un Informe Persoal por traslado (segundo o modelo do Programa XADE).

O centro receptor abrirá o correspondente expediente académico.

6.- DOCUMENTOS OFICIAIS DE AVALIACIÓN.

Os documentos oficiais de avaliación na Educación Primaria son os seguintes:

- Actas de avaliación.
- Expediente académico (permanecerá no centro).
- Historial académico de Educación Primaria.
- Informe Persoal por traslado (se é necesario).

7.- CRITERIOS DE PROMOCIÓN EN PRIMARIA.

Os alumnos/as pasarán de ciclo ao ter aprobado todas as áreas correspondentes ao 2º curso de ciclo.

Excepcionalmente, e se o titor/a e o equipo docente o considera, poderán acceder ao ciclo seguinte cando non acaden a totalidade dos obxectivos e competencias básicas nunha ou dúas áreas, sempre que se valore que isto non será obstáculo para poder seguir

satisfactoriamente o novo ciclo. Neste caso, o centro adoptará as medidas precisas para que o alumno/a reciba os apoios necesarios para a recuperación de ditas aprendizaxes.

O alumnado que non cumpra as condicións anteriores permanecerán un ano máis no ciclo. Esta medida só poderá ser adoptada unha soa vez ao longo de toda a etapa primaria.

O alumnado que presente necesidades educativas especiais poderá permanecer un ano máis na etapa primaria segundo o artigo 16.6 do Decreto 130/2007 polo que se establece o currículo de educación primaria.

8.- CRITERIOS DE PROMOCIÓN A EDUCACIÓN SECUNDARIA.

O alumnado promocionará á etapa de educación secundaria obrigatoria se alcanza a avaliación positiva correspondente aos obxectivos e competencias básicas de educación primaria.

Excepcionalmente, se o titor/a e o equipo docente de 6º de educación primaria o considera, un alumno/a pode promocionar aínda que non acadase avaliación positiva nunha ou dúas áreas, sempre que se valore que non é obstáculo para seguir satisfactoriamente a nova etapa de educación secundaria.

No informe final de etapa o titor/a expresará aqueles obxectivos de ditas áreas que non foron acadados para que o IES poida establecer as medidas necesarias de reforzo.

ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Un dos principios fundamentais a ter en conta tanto na metodoloxía en xeral, como na práctica diaria de aula é o de atención á diversidade do alumnado.

A Lei Orgánica de educación 2/2006, do 3 de maio inclúe entre un dos seus principios básicos o de: "proporcionar a calidade de educación para todo o alumnado, independentemente das súas condicións e circunstancias".

É obxectivo final da educación que todas as persoas acaden o máximo desenvolvemento posible das súas capacidades individuais e sociais, intelectuais, culturais e emocionais para o que necesitan recibir unha educación adaptada ás súas necesidades.

A atención a diversidade é un conxunto de medidas e accións deseñadas coa finalidade de adecuar a resposta educativa ás diferentes características, capacidades, ritmos e estilos de aprendizaxe, motivacións e intereses, situacións sociais e culturais de todo o alumnado.

As medidas educativas que haxa que tomar en base o anteriormente dito implica a todos os compoñentes da comunidade educativa, que realizarán as propostas curriculares e/ou organizativas que contemplan a pluralidade de todos e cada un dos alumnos/as.

Contemplarase para todo o alumnado a atención a súa diversidade, pero máis aínda, necesitaran esta atención aqueles alumnos/as que polas súas características derivadas

dalguna discapacidade, trastorno grave de conduta, altas capacidades e / ou incorporación tardía ao noso sistema educativo requira determinados apoios e atencións educativas específicas.

No artigo 2º da Orde do 27 de decembro de 2001, defínense as necesidades educativas especiais como: "No marco da presente Orde entenderase por necesidades educativas especiais as de tipo temporal ou permanente que estean asociadas á historia persoal e escolar ou debidas tanto a condicións de sobredotación intelectual como calquera discapacidade ou a situacións sociais ou culturais desfavorecidas, que pola súa especificidade supoñan diferencias significativas no acceso ordinario ao currículo e, polo tanto, requiran de apoios e atención educativas específicas".

VIAS DE ACTUACIÓN TENDO COMO REFERENCIA A ATENCIÓN A DIVERSIDADE

Co obxecto de desenvolver as programacións en aula que se axusten á realidade dos nosos alumnos/as realizarase una valoración inicial das súas características e peculiaridades, seguindo os seguintes parámetros:

- Rendemento do alumno/a no curso ou ciclo anterior.
- Personalidade.
- Afeccións e intereses.
- Aspectos e circunstancias familiares que poidan incidir directamente no ámbito persoal e formativo.
- Problemas de saúde.
- Discapacidades psíquicas, físicas ou sensoriales.

A información obterase de:

- Informes de titores/as anteriores.
- Datos que poida aportar a xefatura de estudos.
- Datos que poida aportar a orientadora e especialistas de educación especial (A.L., P.T.)
- Entrevistas coa familia.
- Informes médicos.
- Informes de equipos multidisciplinares externos.

Unha vez recabados os datos faranse ao longo de cada curso aquelas adaptacións curriculares necesarias para atender as diferenzas individuais.

ADAPTACIÓN CURRICULARES

A) ADAPTACIÓN CURRICULARES NON SIGNIFICATIVAS

Este tipo de adaptación non afecta aos aspectos prescriptivos do currículo de referencia e será desenvolto xeralmente na propia aula.

Este tipo de adaptación poderá contemplar:

- **CONTIDOS**
Nos contidos de referencia establecerase unha diferenciación de aqueles básicos e que deben ser aprendidos por todos para poder alcanzar os obxectivos previstos no

ciclo. Outra serie de contidos poderán ser traballados ou non en función das diferentes posibilidades de cada alumno/a.

- **ACTIVIDADES**

As actividades de aula organizaranse, sobre todo, atendendo a 3 categorías: ordinarias, de reforzo e de ampliación ou de maior complexidade.

- **METODOLOXÍA**

O método de ensinanza que usemos será o recollido no P.C.C. respondendo ás necesidades de aprendizaxe que demanden os alumnos/as.

Neste aspecto terás en conta á hora de plantexar unha aprendizaxe o seguinte:

- Distintos graos de coñecemento previos nos alumnos/as.
- A existencia de diferentes graos de autonomía e responsabilidade.
- A identificación de dificultades en procesos de aprendizaxes anteriores.

- **MATERIAL E RECURSOS DIDÁCTICOS**

O uso e a utilización de materiais e recursos didácticos variados permite axustar o proceso de ensinanza-aprendizaxe ás diferenzas individuais dos alumnos/as, así como facilitar:

- Unha motivación axeitada .
- Consolidar e interiorizar aprendizaxes.
- Profundizar en temas de especial relevancia.
- Practicar habilidades instrumentais propias de cada área.

- **AGRUPAMENTOS FLEXIBLES E RITMOS DIFERENTES.**

Dado que non todos os alumnos/as acadan os coñecementos a un mesmo tempo faise necesario contemplar na aula, en momentos diversos, a organización de alumnos/as en pequenos grupos dentro do seu grupo básico que permite que:

- Os grupos pequenos de alumnos/as poidan estar desenvolvendo diferentes tarefas.
- Realizar actividades de reforzo e profundización.
- Adaptarse, cando sexa necesario, aos diferentes ritmos do alumnado.

B) ADAPTACIÓNS CURRÍCULARES SIGNIFICATIVAS.

No caso de que un alumno/a presente dificultades, ben sexa por discapacidade, psíquica, sensorial, física ou por historial educativo ou social carencial, para poder seguir con aproveitamento o currículo correspondente a súa idade, valorarase a posibilidade da realización dunha A.C.S.

Nunha A.C.S. plantexaranse obxectivos, contidos, competencias básicas e criterios de avaliación tomando como referencia os do ciclo que lle permita ao alumno/a desenvolver

aprendizaxes de acordo coas súas posibilidades, tendo en conta ás súas aprendizaxes previas.

A A.C.S. levarase a cabo na propia aula, usando os materiais e recursos que correspondan. O titor/a ha ser o responsable de deseñar e desenvolver a programación plantexada para o alumno/a que necesite traballar con A.C.S. (Orde de 6 de outubro de 1995, DGA 7-11-95; artigo 6º.

Se fose necesario facer una A.C.S. nunha área que non sexa impartida polo titor/a, o profesor/a especialista elaborará a A.C.S. que necesite o alumno/a para logo tela como referencia de traballo.

Unha A.C.S. terá unha duración de dous cursos.

Cando se considere necesaria tomar como medida educativa traballar cun alumno/a con A.C.S. colaborarán co tior/a para a súa elaboración e desenvolvemento o orientador/a , o xefe/a de estudos e as profesores/as especialistas en P.T. e A.L

B.1 ELABORACIÓN

O profesor/a titor/a e o equipo docente que imparte no grupo do alumno/a que poida ser obxecto dunha A.C.S., partindo do seu nivel de competencia, valorará as necesidades educativas nas áreas que consideren.

O profesor/a titor/a cumprimentará unha solicitude para que o orientador/a realice unha valoración das necesidades educativas e de selo caso fará unha avaliación psicopedagóxica para poder elaborar o informe psicopedagóxico, que é necesario aportar como documento para a solicitude dunha A.C.S. á Inspección Educativa. Neste informe psicopedagóxico consignaranse os datos sinalados no artigo 7º da Orde do 6 de outubro de 1995.

Faranse reunións entre do titor/a, profesores/as de área implicados, orientador/a , xefe/a de estudos e profesores/as especialistas en P.T.e A.L. para deseñar tanto a programación necesaria como as medidas educativas que se vaian adoptar.

B.2 SOLICITUDE

Unha vez elaborado o documento de A.C.S. polo titor/a e os Mestres/as que impartan áreas con necesidade de adaptación, así como o informe psicopedagóxico por parte do orientador/a, a dirección do centro enviará a solicitude á Inspección Educativa .

A Inspección Educativa enviará ao Centro a resposta á solicitude aceptando ou denegando.

B.3.AVALIACIÓN

A avaliación dun alumno/a con A.C.S. farase tendo como referencia a súa adaptación, reflexando na acta A.C.S. e tamén no boletín informativo da familia.

Nos documentos oficiais, expediente académico e historial académico de educación primaria tamén se reflexará a A.C.S.

RECURSOS HUMANOS DO CENTRO

Este centro conta con persoal especializado para colaborar coa comunidade educativa para a atención á diversidade do alumnado e para así poder dar unha mellor resposta ás necesidades e diferenzas plantexadas.

No centro hai orientador/a, profesor/a especialista en P.T., profesor/a especialista en A.L. e dous Mestres/as de apoio á Educación Infantil.

ORGANIZACIÓN

A principio de cada curso valorarase, en coordinación co orientador/a e o xefe/a de estudos, a conveniencia de continuidade de atención educativa, por parte dos profesores/as de apoio e dos/as especialistas en educación especial, de aqueles alumnos/as que xa están sendo atendidos no curso anterior.

As atencións educativas dentro ou fóra de aula así como os tempos adicados por parte do profesorado nomeado no punto anterior serán organizados polo orientador/a tendo en conta as diferentes prioridades e natureza da necesidade.

As prioridades de atención son as reflexadas no apartado de temporalización do Plan Xeral Anual do Departamento de Orientación.

Os tempos de atención de cada un dos alumnos/as vai estar condicionado polos horarios que xa teñan os profesores/as de apoio, P.T. e A.L., polo horario de aula ordinaria do propio alumno/a e polas diferentes necesidades educativas que se presenten cada curso e en diferentes momentos do curso.

O orientador/a terá reunións frecuentes co xefe/aa de estudos para poder coordinar horarios e á súa vez mantela informada das medidas educativas que se consideren necesarias xustificando dita necesidade.

Para que un alumno/a sexa apoiado polos profesionais especialistas e de apoio seguirase o seguinte proceso:

- Solicitude ao orientador/a para que valore as necesidades educativas do alumno/a.
- O orientador/a tendo en conta xa os horarios de traballo dos profesores/as de P.T., A.L. e de apoio plantexará as medidas que considere procedentes coordinando coa xefatura de estudos e cos profesionais que vaian estar implicados nesas atencións educativas.
- Unha vez que se estableza o tipo de atención que o alumno/a necesita, elaborárase un plan de traballo conxunto do profesorado que vai traballar co mesmo alumno/a, partindo das propostas e orientacións do orientador/a.
- As medidas de atención plantexadas revisaranse alomenos en cada unha das avaliacións. Será importante manter coordinacións frecuentes entre os profesionais que estean desenvolvendo programas de traballo cun mesmo alumno/a e variar as medidas adoptadas se se observa, por parte de calquera dos docentes, que as medidas non están resultando eficaces.

- Cando se considere que as medidas de atención educativa plantexadas xa non son necesarias informárase ao orientador/a e o xefe/a de estudos desta situación.
- Sempre que un alumno/a necesita recibir apoio fóra da aula ou vaia deixar de asistir, informáraselle á familia, ben por parte do orientador/a ou do titor/a.
- A principio de cada curso valorárase, en coordinación co orientador/a e o xefe/a de estudos, a conveniencia de continuidade de atención educativa, por parte dos profesores/as de apoio, P.T. e A.L. de aqueles alumnos/as que xa están sendo atendidos no curso anterior.
- Os tempos de atención de cada un dos alumnos/as vai estar condicionado polos horarios que xa teñan os profesores/as de apoio, P.T. e A.L., polo horario do propio alumno/a e polas diferentes necesidades educativas que se presenten cada curso e en diferentes momentos de cada curso.

FLEXIBILIZACIÓN

A duración do período de escolarización do alumnado con necesidades educativas especiais poderase aumentar excepcionalmente nun ano tanto en educación infantil como en educación primaria.

LEXISLACIÓN VIXENTE RELACIONADA COA ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

- LOE: Título II. Capítulo I. Artigos 71-8.
- Orde do 27-12-02 (DOG 30-1-03).
- Orde do 6 -11-95 (DOG 7-11-95).
- Decreto 130/2007, de 28 de xuño (DOG 9-07-07).

PLAN DE LECTURA NO CURRÍCULO DA ETAPA PRIMARIA

• **Fundamentación:**

Partimos por un lado da situación arredor da lectura no noso centro e por outra banda temos en conta lexislación vixente sobre o tema.

• **Situación no centro.**

- ✓ Necesidade de artellar as actuacións que xa se levan a cabo no centro en relación coa lectura e a escritura.
- ✓ Mellorar e ampliar a competencia lectora dos/as alumnos/as.
- ✓ Maior aproveitamento dos recursos que nos brinda a biblioteca escolar para facer lectores autónomos e críticos.

• **Lexislación.**

- Artigos 19.2/24.7/25.5. Sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas áreas da etapa, a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da comunicación e da información e a educación en valores traballaranse en todas as áreas.
- Artigo 10.3. A fin de fomentar o hábito de lectura dedicarase un tempo diario á mesma.
- LOE: Novos currículos da Comunidade Autónoma de Galicia:
 - Decreto 130/2007, do 28 de xuño: establece o currículo de educación primaria en Galicia. Inclúe unha serie de competencias básicas que o alumnado debe adquirir de forma progresiva. Nel aparece o uso dos recursos da biblioteca escolar como un factor importante para o logro da competencia en comunicación lingüística, para aprender a aprender, a competencia no tratamento da información e a competencia cultural e artística; sendo tamén un recurso útil para a adquisición das restantes competencias básicas.
 - Anexo IV: Proxecto lector do centro: Recollerá todas as actuacións do centro destinadas ao fomento da lectura e escritura e a adquisición das competencias básicas. Será a referencia para a elaboración do plan anual de lectura.
 - Artigo 6º.4. Os centros asegurarán como mínimo media hora diaria á práctica lectora.
- **Obxectivos.**
 - Fomentar o hábito da lectura.
 - Desenvolver a competencia lectora (comprensión lectora).
 - Favorecer e potenciar o uso da B.E e de aula no traballo diario.
 - Estimular a autoestima e coñecer os gustos e preferencias dos alumnos/as.
 - Educar no uso crítico da información.
 - Favorecer o uso das TICs.
- **Organización de espazos e tempos.**
 - Cada grupo disporá dunha hora fixa semanal para emprego da biblioteca para os fins que o titor considere oportunos. Neste tempo efectuarase tamén o préstamo.
 - Calquera mestre pode solicitar o uso da biblioteca cando non é utilizada por outros grupos.
 - LEMOS: 20', todo o centro, despois do recreo, unha vez á semana.
 - Aula de informática: para aqueles traballos que precisan de soporte informático ou da pantalla dixital. Cada mestre solicítalo cando o precisa.

- Na aula: alomenos media hora adicada á lectura con diferentes fins e dende calquera área.
 - Biblioteca no recreo para quen a queira empregar.
 - Salón multiusos: actividades para grupos grandes (teatro, contacontos, etc.) o tempo que se precise.
- **Dinamización da biblioteca escolar.**
 - Funciona como centro de recursos. Nela atópase todo o material informático que pode empregarse para os traballos escolares e para o tratamento e fomento da lectura (libros, revistas, vídeos, discos CD-ROM, mapas, materiais de elaboración propia,...).
 - Organiza encontros con autores ou ilustradores: Con anterioridade á visita, lese un libro e realízanse diversos traballos sobre o mesmo.
 - Sesións de contacontos: Polo xeral con grupos de menos de 50 alumnos/as.
 - Boletín da biblioteca: dous ó ano: Nadal e xuño. Van dirixidos as familias falando da importancia da lectura e suxeríndolles títulos recomendados por ciclos.
 - Xestión: compra, expurgo, informatización, etc.
 - Préstamo (automatizado) para un período máximo de 15 días.
 - Maletas viaxeiras: alumnos de Edc.. Infantil.
 - Mochilas viaxeiras: 1º e 2º ciclo de E.P.
 - Conmemoracións arredor dun tema: Nadal, entroido, magosto. A biblioteca facilítalles aos diferentes cursos os materiais que solicitan para informarse sobre os temas tratados. O entroido tentamos que teña relación co proxecto documental que se desenvolva.
 - Datas concretas: día da biblioteca, día do libro, Letras Galegas, etc. Exposicións de libros en torno a un autor ou tema, lecturas duns alumnos/as a outros, recitacións, exposicións das súas producións literarias ou plásticas.
 - Guías de lectura arredor dun tema concreto.
 - Apoio ó proxecto documental que se desenvolve en todo o centro. No vindeiro curso "a vestimenta". Tamén outros proxectos que se desenvolvan nun ciclo, curso ou grupo.
 - Edición de materiais para formación de usuarios, formación documental e tamén dos libros creados polos alumnos/as.

- Préstamo ás aulas ou titorías do material que precisen durante o tempo necesario.
- **Rutinas de lectura.**
 - **Na aula:**
 - **TODOS A LER:** Unha vez á semana despois do recreo durante 20'. É un mestre o que le en voz alta para os alumnos/as. Poden ler calquera tipo de texto. Non se pide nada a cambio. Só se alguén quere contar ou sinalar algo pódoo facer. Faino todo o centro ao mesmo tempo.
 - **LECTURA SILENCIOSA:** Farase de xeito individual sobre temas de ficción ou informativos.
 - **LECTURA COLECTIVA:** Todos len o mesmo texto. En algúns cursos faise todos os días noutros só unha ou dúas horas á semana. Implica traballo co texto antes, durante e despois da lectura.
 - **Na Biblioteca:**
 - **HORA DE BIBLIOTECA:** Todos os cursos teñen unha hora semanal na que poden facer uso da biblioteca. Nese tempo:
 - ✓ Préstamo: É voluntario e cada neno/a elixe o material que desexa levar.
 - ✓ Búsqueda de información sobre un tema concreto.
 - ✓ Lectura libre: Cadaquén colle o libro que prefira e le individualmente.
 - ✓ Presentación de novidades: Colocados nun expositor, o mestre fai a presentación dunha das obras. Logo os alumnos/as poden manipular o texto para coñecelo.
 - **Outros:**
 - **CONTACONTOS:** Organizados por ciclos ou idades para animar a ler.
 - **ENCUNTROS CON AUTORES:** Trabállase sobre un libro elixido do autor/a ou sobre a súa obra. Prepárase a actividade cos alumnos/as para que o achegamento ao autor resulte máis cercano e proveitoso para os nenos/as.
 - **COA FAMILIA:** maletas viaxeiras, mochilas viaxeiras.
- **Recursos humanos.**
 - **OS MESTRES/AS:** Todo o profesorado participa nas diferentes actividades programadas arredor da lectura.

- O EQUIPO DA BIBLIOTECA: Organiza, diseña e apoia o desenvolvemento de actividades en col da lectura.

- Itinerarios lectores.

ETAPA / NIVEL	TÍTULO	AUTOR	EDITORIAL
1º CICLO EDUCACIÓN PRIMARIA	Fafarraios	Gloria Sánchez	Ed. Xerais
	Rimas con letra	Gloria Sánchez	Ed, Xerais
	Lilí...	Dominique de Saint Mars	Ed. Galaxia
	Los fantasmas buscan casa	Rocío Antón y Lola Núñez	Edelvives
	Sapo y Sepo (varios)	Arnold Lobel	Alfaguara
	Osito (varios)	Else Holmelund	Alfaguara
	La pata Paca	Ricardo Alcántara	Edebé
	Os Bolechas	Pepe Carreiro	A Nosa Terra
	Gago por merenda	Xan López Domínguez	Edebé -Rodeira
	O ogro cheirento	Xoán Babarro	Combel
	Dóeme a lingua	Margarita Mairé	Edebé-Rodeira
	<u>El bosque es de todos</u>	Albert Pallarés	Edebé
	Una montaña para Pancho	Margarita Mainé	Edebé
	La ratita presumida	José Manuel Ballesteros	Everest

- Itinerarios lectores. Lingua inglesa

ETAPA	NIVEL	TÍTULO
EDUCACIÓN PRIMARIA	1º curso	Colinis Colours
		Is it a butterfly?
	2º curso	Pip, the pirate
		Is it a frog?

- Actividades programadas e temporizadas.

Actividades	Periodicidade	Materiais
Contacontos	Puntual	Fondos da biblioteca escolar e outros
Encontros con autores	Puntual	Fondos da biblioteca escolar e outros
Presentación de novidades	Sistemática	Fondos da biblioteca escolar
Lectura compartida	Sistemática	Fondos da biblioteca escolar e persoais
Exposicións temáticas	Puntuais	Fondos da biblioteca escolar e outros
Visita guiada á biblioteca	Puntual	Fondos da biblioteca escolar
Visita a outras bibliotecas	Puntual	Fondos dotras bibliotecas
Celebracións (día do libro, da paz, letras galegas...)	Puntuais	Fondos da biblioteca, editoriais, outros, etc...
Todos a ler (le un adulto en voz alta)	Sistemática	Fondos da biblioteca escolar e persoais
Lectura silenciosa e individual	Sistemática	Fondos da biblioteca escolar, persoais , maletas viaxeiras , exposicións, internet
Seleccionar títulos para a biblioteca	Sistemática	Catálogos de editoriais, outros
Elaborar murais	Puntual	Fondos da biblioteca escolar e outros
Búsqueda de información en libros informativos (enciclopedias, periódicos...)	Sistemática	Fondos da biblioteca escolar, outros, internet
Traballos sobre un tema	Puntual	Fondos da biblioteca escolar e outros
Ler para comprender	Sistemática	Fondos da biblioteca escolar, persoais e outros
Posta en escena (teatro, poesía...)	Puntual	Fondos da biblioteca escolar, persoais e outros
Identificar partes dun libro e coñecer a información que aporta cada unha	Sistemática	Fondos da biblioteca escolar
Acceder aos fondos usando un marcador (carola)	Sistemática	Marcadores persoais e fondos da biblioteca escolar
Buscar fondos que ofrezan información sobre un tema	Puntual	Fondos da biblioteca escolar e outros
Usar a opac meiga	Sistemática	Internet e fondos da biblioteca

Buscar e colocar libros (cdu, materia, autor,título)	Sistemática	Fondos da biblioteca escolar
Conferencias sobre un tema	Puntual	Fondos da biblioteca e outros
Lectura de imaxes	Sistemáticas	Pantalla dixital, fondos da biblioteca e outros

- **Ler en familia.**

Sendo as familias un soporte para a adquisición, desenvolvemento e afianzamento as técnicas instrumentais básicas apoian o proceso de lectoescritura con:

- ✓ MALETAS VIAXEIRAS: En Educación Infantil (libros de diferentes xéneros e tipoloxía, caderno para anotacións , etc.).
- ✓ MOCHILAS VIAXEIRAS: 1º e 2º ciclo de Educación Primaria (un libro de contos, un cómic ,un libro de poesía, unha película, un CD (música) e un caderno de anotacións).
- ✓ GUÍAS DE LECTURA : No Nadal e en verán.
- ✓ EXPOSICIÓN: Aportando materiais e visitándoa logo.
- ✓ PARTICIPACIÓN EN LECTURAS CO ALUMNADO: Relatan algo relacionado con eles: a súa vida, o seu traballo , o lugar onde viven ou viviron, etc.
- ✓ PREPARACIÓN E ASISTENCIA A ACTIVIDADES PUNTUAIS: o Nadal, o entroido, representacións teatrais, etc.

- **Seguimento e avaliación.**

- Observación do desenvolvemento do propio plan:

- Biblioteca.
- Profesorado.
- Alumnos/as.
- Cuestionarios sobre algún aspecto concreto.

Diarios de lectura (moi sinxelos, voluntarios, anotan o que lles gustou ou o que non, o que lles chamou a atención, etc...).

A EDUCACIÓN EN VALORES

A **educación en valores** preséntase como un conxunto de contidos que interactúan en todas as áreas do currículo escolar, e o seu desenvolvemento afecta á globalidade do

mesmo; non se trata dun conxunto de ensinanzas autónomas, senón máis ben dunha serie de elementos da aprendizaxe sumamente globalizados, estudados dentro de Lingua, Coñecemento do medio etc. A aprendizaxe significativa, que se establece sempre desde a realidade inmediata do alumno, propicia ademais esta forma de abordar os valores, dado que a mesma situación contextual que introduce os coñecementos dunha área serve de base para estes contidos. Ademais, a metodoloxía adecuada debe coidar especialmente a coherencia entre os contidos e a forma de actuar na aula.

Entre os valores que teñen unha presenza máis relevante no currículo de educación primaria son os seguintes:

- **Educación moral e cívica.**

Preséntanse contextos nos que os alumnos e as alumnas se ven obrigados a xulgar e a xerarquizar valores. En todas as actividades colectivas maniféstase unha valoración positiva da participación, o intercambio de puntos de vista, o respecto polas opinións e as regras etc.

- **Educación para a paz.**

O obxectivo é que o neno comprenda que a construción da paz é unha tarefa de todos. Igual que sucede cos conflitos cotiáns, moitas veces o odio entre os pobos é froito do descoñecemento e da falta de comunicación, e a mellor maneira de superar estes problemas é o diálogo.

As diferenzas culturais entre os distintos pobos son un rico patrimonio que hai que coñecer para valorar a todas as persoas por igual. O neno debe acercarse ao coñecemento doutras realidades, coa finalidade de respectar os costumes e as formas de vida que alí se manifestan.

- **Educación para a saúde.**

O coñecemento do propio corpo é a base para introducir algúns conceptos básicos de saúde e de hixiene que deben traducirse en hábitos e manterse durante toda a vida da persoa.

- **Educación sexual.**

Preséntase como esixencia natural da formación integral da persoa. O obxectivo é coñecer os cambios corporais que aparecen co crecemento e que diferencian fisicamente os dous sexos.

- **Educación ambiental.**

As grandes cuestións da educación ambiental céntranse no descubrimento do contorno e no desenvolvemento dunha actitude favorable á protección e á conservación do medio inmediato.

- **Educación viaria.**

O obxectivo é capacitar o neno na súa faceta de peón autónomo e posible condutor de bicicletas. Para iso serven como eixes de globalización as unidades referidas ao medio social: a rúa, a cidade, as vilas... Establécense coñecementos acerca dos elementos e os signos viarios, e foméntanse outros de tipo conductual que lle permiten a adquisición de

hábitos precisos para desenvolverse en situacións concretas. Ademais aténdese ao coñecemento das redes e das infraestruturas de transporte, facendo partícipe ao neno das pautas de actuación no uso de calquera dos medios de transporte, privados ou colectivos.

Na nosa realidade escolar este contido transversal é moi importante dado que a gran maioría dos alumnos/as utiliza o transporte escolar.

- **Educación do consumidor.**

A educación para o consumo responsable comeza con reflexións sobre as actitudes dos nenos e das nenas, que deben empezar a distinguir entre aquilo que realmente necesitan (a roupa, a comida, o transporte etc.) e aquilo do que poden prescindir facilmente. O aproveitamento de elementos que se consideran de refugallo proporciona experiencias que desenvolven nos nenos e nas nenas os hábitos adecuados de utilización dos recursos que teñen ao seu alcance.

- **Educación non-sexista.**

Preséntase a muller en situacións iguais ás do home, tanto no ámbito da escola coma no do traballo e noutros contextos cotiáns. Por outra parte, utilízase unha linguaxe coeducativa.

A ORIENTACIÓN EDUCATIVA E A FUNCIÓN TITORIAL

FORMULACIÓN XERAL

De forma xeral, a orientación educativa ten esta serie de características:

- Orientación como proceso dinámico integrado na actividade educativa, presente en todas as actividades do centro. O profesor/a non pode prescindir das características psicolóxicas, familiares e sociais do alumno/a, dos seus intereses, necesidades, da relación que establece cos seus alumnos/as...
- Organizada en forma sistemática ao longo do sistema educativo. Iníciase ao principio do proceso escolar e non se interrompe ata terminar o neno/a a súa formación.
- Como obxectivo último está a orientación do alumno/a. Os orientadores/as son os profesionais máis adecuados para coñecer a visión personalizadora do alumno/a en canto a gustos e inquietudes.
- Para o bo funcionamento da orientación debe haber unha fluída relación entre os profesores/as do curso, o titor/a e o Departamento de Orientación do centro.

O conxunto de actividades, intervencións e programas que comprende a orientación agrúpase en tres eixos ou funcións básicas:

A acción orientadora.

Comprende a actividade incluída no proceso educativo e na que interveñen, xa que logo, todos os educadores/as do centro. Os tres momentos de intervención son: ao comezo

da etapa educativa, ao final da etapa e ao longo do proceso educativo. Ten un carácter fundamentalmente preventivo.

A acción de apoio.

Comprende a actividade realizada polos profesores/as especialistas en problemas de aprendizaxe, e polos logopedas, dirixida a algúns alumnos/as de forma directa e a través do titor/a ou profesor/a. Pódese concretar en actividades de recuperación ou de reeducación das aprendizaxes dalgúns alumnos/as; na preparación de materiais ou instrumentos para as actividades de ensino; e na colaboración no proceso de avaliación a través de técnicas especializadas, así como nas adaptacións curriculares dos alumnos/as. Ten un carácter compensador.

A acción de asesoramento.

Comprende a actividade realizada polo orientador/a e, ás veces, por outros especialistas cos órganos colexiados do centro, o profesorado e as familias. Esta actividade pode estar fixada no seu traballo habitual ou ben cando se lle solicita. Ademais, nesta área intégrase o programa de titorías para Primaria, dirixido ao alumnado, ao profesorado e aos pais e nais, baseado nos seguintes obxectivos:

Orientación persoal:

Potenciar o autoconcepto e a capacidade de crítica, coñecer e atender problemas en estreita colaboración coas familias...

Orientación interpersonal:

Fomentar as relacións, as dinámicas de grupo e o traballo en equipo tanto de alumnos/as como de familias, promover contactos entre o equipo educativo e o grupo de pais e nais...

Orientación académica:

Informar a pais e nais da programación do curso, obxectivos xerais..., ofrecer técnicas de aprendizaxe, integrar o grupo no proceso de avaliación...

FUNCÍONS DO TITOR/A

Algunhas das funcións do titor/a de un grupo de alumnos/as de Educación Primaria son as seguintes:

- Facilitar a integración dos alumnos e alumnas no seu grupo-clase e no conxunto da dinámica escolar.
- Contribuír á personalización dos procesos de ensinanza e aprendizaxe.
- Efectuar un seguimento global dos procesos de aprendizaxe do alumnado para detectar as dificultades e as necesidades especiais, ao obxecto de articular as respostas educativas adecuadas e solicitar, no seu caso, os oportunos asesoramentos e apoios.
- Coordinar a información sobre os alumnos/as que teñen os distintos profesores/as, coordinar o proceso avaliador dos alumnos/as e asesorar sobre a súa promoción.

- Fomentar no grupo de alumnos/as o desenvolvemento de actitudes participativas no seu contorno sociocultural e natural.
- Favorecer no alumno/a o coñecemento e aceptación de si mesmo, así como a confianza nun mesmo, cando esta se vexa diminuída por fracasos escolares ou doutro xénero.
- Coordinar cos demais profesores/as o axuste das programacións ao grupo de alumnos/as, especialmente no referente ás respostas educativas ante necesidades especiais e/ou de apoio.
- Contribuír a desenvolver liñas comúns de acción cos demais titores/as no marco do *Proxecto Educativo do Centro*.
- Contribuír ao establecemento de relacións fluídas cos pais e nais, que faciliten a conexión entre o centro e as familias.
- Implicar as familias en actividades de apoio á aprendizaxe e orientación dos seus fillos/as.
- Informar as familias de todos aqueles asuntos que afecten á educación dos seus fillos/as.
- Mediar con coñecemento de causa en posibles situacións de conflito entre alumnos/as e profesores/as e informar debidamente as familias.
- Canalizar a participación daquelas entidades públicas ou privadas que colaboran nos procesos de escolarización e de atención educativa a aqueles alumnos/as que proceden de contextos sociais ou culturais marxinados.

ACTIVIDADES DO TITOR/A

Algunhas das actividades prioritarias do titor/a son as seguintes:

- Ter entrevistas individuais con alumnos/as cando estes o necesiten.
- Organizar actividades de «acollida» a principio de curso para os alumnos/as que chegan ao centro por primeira vez.
- Falar a principio de curso co alumnado sobre os seus dereitos e deberes, sobre as normas de réxime interior e disciplina do centro, e informarlles tamén sobre o funcionamento deste.
- Explicarlles as funcións e tarefas que el mesmo ten como profesor/a titor/a do grupo, dándolles a oportunidade de participar na proposta e programación de actividades.

- Analizar co resto do profesorado as dificultades escolares dos alumnos/as debidas a deficiencias instrumentais, problemas de integración e outros, e buscar, se procede, os asesoramentos e apoios necesarios.
- Promover e coordinar actividades que fomenten a convivencia, a integración e a participación dos alumnos/as na vida do centro e no contorno: elección de representantes, festas e excursións, actividades culturais e extraescolares, etc.
- Realizar actividades que mostren á comunidade a diversidade existente desde un punto de vista social, cultural e étnico, e que resalten a importancia de integrar a todos sen excepción na dinámica escolar.
- Concertar co equipo educativo un plan de acción tutorial para todo o curso, tratando de precisar o grao e modo de implicación do profesorado e tamén os aspectos que de forma específica e prioritaria atenderá o titor/a.
- Transmitir aos profesores/as todas aquelas informacións sobre o alumnado que poidan ser útiles para o desenvolvemento das súas tarefas docentes, avaliadoras e orientadoras.
- Preparar, coordinar e moderar as sesións de avaliación procurando que o seu desenvolvemento se axuste aos principios da avaliación continua, formativa e orientadora que se propugnan para todas as fases do proceso avaliador.
- Establecer canles de colaboración cos demais titores/as, especialmente cos do mesmo curso ou ciclo, á hora de marcar e revisar obxectivos, preparar actividades, elaborar materiais de apoio e coordinar o uso dos medios e recursos dispoñibles.
- Procurar a colaboración dos pais e nais en relación co traballo persoal dos seus fillos/as: organización do tempo de estudo en casa, lugar apropiado, necesidade de tempo libre e descanso, etc.
- Preparar visitas a empresas, servizos, lugares de lecer, etc., coa colaboración das familias.
- Coordinar grupos de discusión sobre temas formativos de interese para os pais e as nais con miras á educación dos seus fillos/as.
- Ter entrevistas individuais cos pais e as nais, cando eles as soliciten ou o titor/a as considere necesarias, axudándolles a descargar a ansiedade ante os problemas escolares dos seus fillos/as e buscando unha valoración máis global e unha actitude máis activa e responsable ante a situación.
- Ter reunións coas familias ao longo do curso. Os momentos máis oportunos poden ser ao comezo e final de curso, pero tamén cara á metade do mesmo. Estas reunións servirán para intercambiar información e analizar con eles o proceso educativo dos seus fillos/as.